

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras socioloģijas un menedžmenta katedra

ZIEMEĻKURZEMES LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMA
SAGLABĀŠANA MŪSDIENĀS: LĪBIEŠU KOPIENAS IEGULDĪJUMS UN
VALSTS KULTŪRPOLITIKAS NOZĪME

Maģistra darbs

Autore:
Akadēmiskās maģistra studiju programmas “Mākslas”
Kultūras menedžmenta un radošo industriju apakšprogrammas
2. kursa studente **Madara Peļāvina**
ID Nr. 20144612

Darba vadītājs:
Doc. *Mg. art.* Juris Goldmanis

Rīga
2016

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS.....	5
1. ZIEMEĻKURZEMES LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMS.....	10
1.1. Lībiešu tautas vēsturiskā attīstība Latvijas teritorijā.....	11
1.2. Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma pētījumu vēsture.....	13
1.3. Kultūras mantojuma jēdziens.....	14
1.4. Lībiešu valoda.....	16
1.4.1. Valodas nozīme etniskajā kopienā.....	17
1.4.2. Lībiešu valoda mūsdienās.....	19
1.5. Lībiešu folklorā.....	22
1.6. Lībiešu simboli.....	24
1.6.1. Lībiešu karogs.....	24
1.6.2. Lībiešu himna „ <i>Min izāmō, min sindimō</i> ”.....	25
1.6.3. Lībiešu ūdensputns.....	25
1.7. Lībiešu tradīcijas	26
2. ETNISKĀ IDENTITĀTE LĪBIEŠU KOPIENĀ.....	30
2.1. Kopienas jēdziens	30
2.2. Etniskās identitātes jēdziens.....	32
2.3. Segmentētās identitātes.....	34
2.4. Kolektīvo emociju nozīme piederības izjūtas un etniskās identitātes veidošanā.....	35
2.5. Nacionālā un vietas identitāte - lauku kopienu rīcībspējas faktori	37
2.6. Etniskā un kultūras identitāte lībiešu un citu mazo tautu kontekstā.....	39
2.7. Etniskās identitātes nozīme mūsdienu sabiedrībā.....	40
3. VALSTS LIKUMDOŠANAS, KULTŪRPOLITIKAS UN LĪBIEŠU KOPIENAS LOMA LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBĀ MŪSDIENĀS.....	43
3.1. Kultūras mantojuma aizsardzība Eiropas kultūrpolitikā.....	43
3.2. Latvijas valsts kultūrpolitikas loma lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā.....	45
3.3. NVO un kopienas fondu nozīme lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā.....	48
3.3.1. Līvu fonds.....	48
3.3.2. Līvu kultūras centrs.....	49

3.3.3. Līvu (lībiešu) savienība – <i>Līvōd Īt</i> un tās Kolkas reģionālās grupas piemērs.....	50
4. LĪBIEŠU KOPIENAS LOCEKĻU ĪSTENOTO PROJEKTU PIEMĒRI UN INTERVIJU ANALĪZE.....	55
4.1. Lībiešu kopienas dalībnieku īstenoto projektu piemēri.....	55
4.1.1. „...un Sieviete Līvzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)”	55
4.1.2. <i>Līvo kēļ</i>	57
4.1.3. Fotomūzikas albums “ <i>Zaļš.Balts.Zils</i> ”	58
4.1.4. <i>Līvu diena</i>	59
4.1.5. <i>Trīs tautu spēles</i>	60
4.2. Lībiešu identitātes un kultūras mantojuma situācijas un saglabāšanas pasākumu vērtējums mūsdienās.....	62
4.2.1. Etniskās identitātes nozīme lībiešu kopienā.....	64
4.2.2. Valsts, institūciju un privātpersonu atbalsts lībiešu kopienai.....	70
4.2.3. Sabiedrības locekļu un lībiešu pēcteču intereses vērtējums par lībiešu kopienā notiekošo un lībiešu kultūras mantojumu.....	72
4.2.4. Lībiešu kopienas darbības nozīme lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā mūsdienās.....	75
4.2.5. Etniskās identitātes meklējumi mūsdienās un mūsdienīgs lībiskums lībiešu kopienas locekļu vērtējumā.....	77
NOBEIGUMS.....	79
KOPSAVILKUMS.....	81
SUMMARY.....	82
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	83
PIELIKUMI.....	90
1. pielikums. „Zaļš, Balts, Zils”	90
2. pielikums. Lībiešu karogs.....	91
3. ielikums. Lībiešu himna „Mana tēvzeme, mana dzimtene” (Min izāmō, min sindimō).....	92
4. pielikums. Lībiešu himnas <i>Min Izāmō - Mana Tēvzeme</i> tulkojums latviešu valodā.....	93
5. pielikums. Lībiešu ūdensputns.....	94
6. pielikums. Lībiešu krasts.....	94
7. pielikums. Lībiešu tautastērpa un rotu fragments.....	95
8. pielikums. Nacionālās identitātes pamatelementi.....	96

9. pielikums. Valta Ernštreita 1995. gada februārī rakstītā vēstule iespējamiem sponsoriem.....	97
10. pielikums. „...un Sieviete Līvzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)” programma.....	98
11. pielikums. <i>Facebook</i> kopienas <i>Līvō Kēļ</i> publicētais Lībiešu valodas apgaves materiāls.....	99
12. pielikums. <i>Facebook</i> kopienas <i>Līvō Kēļ</i> publicētais Lībiešu valodas apgaves materiāls.....	100
13. pielikums. Līvu dienas logo.....	101
14. pielikums. Godaraksts Julgī Staltei, Gada balva “Baltais Zvirbulis” 2015.....	102
15. pielikums. Trīs tautu spēles.....	103
16. pielikums. Trīs tautu spēles 2015.....	104
17. pielikums. Intervija ar fotogrāfu, Līvu fonda dibinātāju un lībiešu kultūras mantojuma saglabātāju Jāni Medni.....	105

IEVADS

Šī maģistra darba tēma ir “**Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana mūsdienās: lībiešu kopienas ieguldījums un valsts kultūrpolitikas nozīme**”. Tēmas izvēli noteikusi gan personiskā motivācija, jo autore dzimtā ir lībiešu senči, gan tas, ka Latvijas kultūras mantojuma – gan materiālā, gan nemateriālā – saglabāšana kopumā – un līdz ar to arī lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana – ir neapšaubāmi aktuāla tēma. Šobrīd zinātnieki uzskata, ka Latvijā un visā pasaulē kopumā ir vien aptuveni 40 cilvēku, kuri spēj sazināties lībiešu valodā, bet lībiešu valodas pamatus apguvušo skaits ir ap diviem simtiem. Lībiešu kopienu mūsdienās veido lībiešu valodas pētnieki, lībiešu pēcteči, kultūras entuziasti un tie, kuri uztur dzīvu lībiešu etnisko identitāti. Būtisks kultūras mantojuma saglabāšanas instruments ir valsts kultūrpolitika un, autore sprāt, ir ļoti svarīgi noskaidrot, kā dažādu institūciju un faktoru mijiedarbības rezultātā notiek lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana, kādas metodes šajā jomā tiek un, izmantojot mūsdienu kultūrmenedžmenta pieredzi, vēl papildus var tikt izmantotas.

Maģistra darbā aplūkotais laika posms – **mūsdienas**, uz ko atsaucas autore, ir aizvadītais gadsimta ceturksnis pēc Latvijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošanas. Šis posms ir bijusi atmoda gan latviešu, gan lībiešu tautām. Šis laiks bijis intensīva darba piepildīts un noteikti produktīvākais un ražīgākais periods lībiešu mūsdienu vēsturē tieši kultūras mantojuma saglabāšanas un atjaunošanas jomā. Šajos gados, īpaši pēdējos piecos, lībiešu kopiena ir darbojusies aktīvi, notikuši daudzi un dažādi pasākumi, īstenoti vairāki būtiski projekti un vairāki vēl ir tapšanas procesā. Īpaši liels un nozīmīgs solis ir sperts tieši lībiešu valodas saglabāšanā un popularizēšanā, īstenojot vairākus pētījumus un nozīmīgus apkopojumus, kas ļauj labāk izprast lībiešu valodu un kultūru arī tai sabiedrības daļai, kas līdz šim nav saskārusies ar šo jautājumu – gan Latvijā, gan ārpus tās robežām.

Maģistra darba ietvaros autore pieturas pie etnonīma ‘lībieši’ lietojuma, to izmantojot arī darba nosaukuma formulēšanā. Šādu izvēli ietekmē tas, ka etnonīms ‘lībieši’ lietots arī nozīmīgākajos darbā aplūkotajos Latvijas valsts kultūrpolitikas dokumentos, kas attiecas uz lībiešu tautu. Kā būtiskākais jāmin Latvijas Republikas Augstākās padomes 1991. gada martā pieņemtais likums “Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju”, uz ko autore atsaucas turpmāk darbā.

Maģistra darba **pētnieciskais jautājums**: kas ir kultūras mantojuma koncepta pamatā un kā tieši valsts, pašvaldības un nevalstiskās organizācijas, kā arī privātpersonas ietekmē un veicina lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanu mūsdienās?

Bez aktīvas valsts, iedzīvotāju un entuziastu līdzdalības šī senā tauta un tās bagātais kultūras mantojums zudīs, un nākamajām paaudzēm nebūs iespējas to iepazīt, aplūkot, sadzirdēt.

Šis unikālais kultūras mantojums ir Latvijas bagātība, un tā veiksmīgai saglabāšanai un ilgtspējai nepieciešams gan valsts kultūrpolitikas atbalsts, gan tādu cilvēku aktīvs darbs, kuri notur sevī dzīvu un aktīvu lībiešu etnisko identitāti. Īsteno lībiešu kultūras mantojumu var saskatīt un sajūst komunikācijā ar cilvēkiem, kas apzinās sevī lībiešu saknes, patiesi aizraujas ar kultūras un tradīciju *atdzīvināšanu*, no sirds darot savu darbu.

Maģistra darba tēmas aktualitāte savulaik labi raksturota Valsts kultūrpolitikas vadlīnijās 2006.–2015. gadam “Nacionāla valsts”, kas šobrīd gan vairs nav spēkā, bet šajā vidējā termiņa politikas dokumentā bija atrodams precīzs pamatojums: “Kultūras mantojums un kultūras daudzveidība ir viens no ilgtspējīgas un līdzsvarotas valsts teritorijas attīstības nosacījumiem. Kultūras mantojums - attīstības ilgtspējas pamats. Kultūras mantojums ir kodols identitātei: individuālai, dzimtas, grupas, kopienas, novada, nācijas, noteikta pasaules reģiona, piemēram, Eiropas. Tas aptver kultūrvēsturiskas vietas un ēkas, kultūrainavu, mākslas darbus un senlietas, valodas, paražas un tradīcijas, tradicionālās prasmes un pieredzi, simboliskas un garīgas vērtības”.¹

Maģistra darba **mērķis** ir izpētīt un atklāt, kāda ir lībiešu kopienas un Latvijas valsts kultūrpolitikas nozīme ilgtspējīga lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā, kā arī analizēt, cik veiksmīgas ir šajā jomā pielietotās metodes un stratēģijas, un kā tās vērtē lībiešu kopienas locekļi.

Pētījuma objekts ir kultūras mantojums – un specifiski tieši lībiešu kultūras mantojums –, tā saglabāšana, aizsardzība un attīstība mūsdienās.

Darba **teorētisko pamatojumu** un tā teorētisko bāzi veido literatūra par lībiešu tautas likteņgaitām Latvijas valsts teritorijā un kultūras mantojumu, īpaši izceļot lībiešu valodas jautājumu, kultūrpolitikas dokumenti, kas attiecas uz lībiešu nemateriālo kultūras mantojumu kā arī pētījumi, kuros vērtētas valsts, pašvaldību un indivīdu funkcijas tā saglabāšanā, pirmām kārtām izceļot to, kas pieejams lībiešu kā Latvijas senās pamattautas kontekstā. Īpaša uzmanība pievērsta kultūras mantojuma un nemateriālā kultūras mantojuma konceptu un jēdzienu izpratnei gan starptautiskā līmenī, piemēram, *UNESCO* dokumentos un iniciētajos pētījumos, gan lokālajā līmenī. Šajā daļā būtiski ir noskaidrot arī finansējuma aspektu – tiek apkopota pieejamā informācija par institūcijām, kas gādā par valsts budžeta sadali un nodrošina kultūras mantojuma saglabāšanai paredzētos finanšu līdzekļus, tuvāk aplūkojot finanšu avotus lībiešu kultūras mantojuma kontekstā. Teorētiskajā daļā apkopotas atziņas, kas gūtas līdz šim īstenotajos pētījumos par lībiešu identitātes un viņu unikālā kultūras mantojuma saglabāšanas

---

¹ LR MK (Latvijas Republikas Ministru Kabinets). Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam “Nacionāla valsts” [zaudējis spēku]. Pieejams: www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/kulturpolitikas_vadlinijas.doc [skatīts 2016, 5. janv.]

pieredzi un pamatnosacījumiem. Valsts kultūrtelpu bagātina un veido lokālās un reģionālās atšķirības un to daudzveidība. Atbalstīt vietējo unikālo un atšķirīgo tradīciju saglabāšanu ir valsts pienākums. Lībiešu kultūra, tradīcijas un valoda vēsturiski ir ietekmējusi Latvijas kultūru, šo tradīciju saglabāšana bagātina mūsdienu Latvijas kultūrtelpu.

Izvēlētā mērķa sasniegšanai izvirzīti uzdevumi:

- 1) apkopot un pētīt literatūru, kas raksturo etniskās identitātes jēdzienu, tās nozīmi etniskās kopienas veidošanā, īpaši pievēršoties etniskās identitātes jautājumam lībiešu un citu mazo tautu kontekstā;
- 2) analizēt starptautiskos un Latvijas kultūrpolitikas dokumentos atrodamo informāciju par kultūras mantojuma saglabāšanas nosacījumiem Latvijā, kultūras mantojuma un nemateriālā kultūras mantojuma jēdzienu interpretāciju;
- 3) apzināt līdz šim īstenotos pētījumus par lībiešu kultūras mantojumu, iepazīties ar tajos apkopotajiem datiem un secinājumiem, novērtētējot to nozīmi lībiešu kultūras mantojuma aktualizēšanā sabiedrībā;
- 4) izpētīt, kādu valsts institūciju, kuru pašvaldību, nevalstisko organizāciju un privātpersonu ieguldījums ir bijis būtiskākais lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā, kas paveikts unikālā un atšķirīgā lībiešu tautas kultūras mantojuma un tradīciju izpētē un popularizēšanā;
- 5) apkopot veiksmīgu lībiešu kopienas dalībnieku īstenoto projektu un pasākumu piemērus, kas paveikti pēdējā desmitgadē, aplūkojot tajos izmantotās metodes un stratēģijas;
- 6) izstrādāt un veikt intervijas ar lībiešu kopienas dalībniekiem;
- 7) interpretēt un skaidrot intervijās uzzināto informāciju.

Maģistra darba **empīriskā daļa** sastāv no dziļajām intervijām ar cilvēkiem, kas mūsdienās aktīvi darbojas lībiešu kopienā un ar savu darbību gadu gaitā nodrošinājuši lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm, kā arī ar cilvēkiem, kas piedzīvojuši lībiešu tautas atmodu un vienmēr bijuši lojāli lībiešu kopienas locekļi. Interviju mērķis ir aptvert pēc iespējas plašu viedokļu un pieredzes daudzveidību par norisēm lībiešu kopienā. Lai īstenotu šo mērķi, autore izvēlējusies runāt ar dažādu paaudžu cilvēkiem, un tie ir fotogrāfs, Līvu fonda dibinātājs un aktīvs ar lībiešu kultūru saistītu projektu iniciators un autors Jānis Mednis, viena no lībiešu kopienas spilgtākajām un harizmātiskajām personībām – lībiete, lībiešu pasākumu organizatore, tradicionālās folkloras kopas “Skandinieki” vadītāja un pedagoģe tradicionālās kultūras jomā Julgī Stalte, Līvu savienības Rīgas reģionālās grupas vadītāja un lībiešu ansambļa “Nurmorkestōr” dalībniece kā arī Latvijas Kultūras akadēmijas

absolvente Monta Kvjatkovska, *Facebook* lībiešu valodas apguves grupas *Līvõ Kēļ* izveidotāja, lībiešu ansambļa “*Nurmorkestõr*” dalībniece un valodas skolotāja lībiešu bērnu nometnē “*Mierlinkizt*” Linda Zonne-Zumberga, Līvu savienības dalībniece, Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja Lībiešu sētas saimniece un pieredzes bagāta lībiete Zoja Sīle, Līvu savienības dalībniece, Līvu informācijas centrā *Kūolka* darbiniece un Kolkas ciema iedzīvotāja Mārīte Zandberga un ļoti īpaša kundze no Kolkas ciema – lībiete Aina Bolšinga, kas savā mūža gaitā piedzīvojusi lībiešu tautas likteni un dzīves līkločus. Visi šie cilvēki ir lībiešu tradīciju saglabātāji un ar savu pieredzi, zināšanām, atmiņu bagāžu un aktīvu līdzdalību palīdz uzturēt dzīvu šīs tautas kultūras mantojumu. Lībiešu kopiena ir neliela, bet cilvēki, kas kopj šīs senās tautas kultūras mantojumu, ir vienoti savos mērķos. Tādējādi tiek radīti apstākļi etnosa identitātes apziņas nostiprināšanai un brīvai attīstībai.

Maģistra darbā izmantotas dažādas **pētnieciskās metodes**.

Lai realizētu pēc iespējas aptverošu pētījums, maģistra darba īstenošanas gaitā nepieciešams aplūkot un vērtēt kultūras mantojuma jēdzienu un tā saglabāšanas stratēģijas no vairākām perspektīvām, iespēju robežās izmantojot arī dažādu zinātņu un jomu – kultūrpolitikas, kultūras socioloģijas, jurisprudences, etnoloģijas, lingvistikas, filoloģijas, vēstures, kultūras menedžmenta un mārketinga un komunikācijas teorijas – atziņas.

Nemot vērā būtisko valsts lomu kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā gan starptautiskā, gan vietējā līmenī, tiek aplūkota kultūras mantojuma aizsardzībai un saglabāšanai izstrādātie kultūrpolitikas dokumenti, īpaši, protams, fokusējoties uz lībiešu kultūras mantojumu.

Ar mērķi labāk izprast un noskaidrot izvēlētās tēmas aktualitāti, atrast pieejamo informāciju, piemēram, tiek veikta līdz šim īstenoto pētījumu analīze. Par šī brīža situāciju pētījuma objekta kontekstā tiek pielietota sociālo, humanitāro un dabas zinātņu izpētes metode – kontentanalīze.

Ar teorijas izpēti un empīrisko pētījumu metodēm tiek noskaidrota lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai izmantoto veicināšanas pasākumu ietekme uz šāda mērķa veiksmīgu īstenošanu. Tādējādi nepieciešams iepazīties arī ar nevalstisko organizāciju un indivīdu – lībiešu pēcteču un entuziastu – darbības ietekmi. Šīs pielietotās metodes un stratēģijas tiek pētītas, izmantojot gan komunikāciju zinātnes, gan mārketinga teorijas.

Socioloģiskā pētījumu metode – dziļās intervijas, kas veiktas ar nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un lībiešu pēctečiem, kuri ar savu pieredzi un darbību gadu gaitā nodrošinājuši lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanu un tā nodošanu nākamajām paaudzēm.

Atbilstoši izvirzītajam mērķim un uzdevumiem veidota **maģistra darba struktūra**. Darbs sastāv no četrām nodaļām. Pirmajā nodaļā ieskicēts posms Latvijas vēsturē, kad lībiešu

tauta kļuva par vienu no Latvijas pamattautām, apkopota informācija par pētījumiem, kas bijuši nozīmīgi Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma iepazīšanā, kā arī aplūkoti tādi kultūras mantojuma elementi kā folklorā, tradīcijās un simboli, kas līdz mūsdienām visspilgtāk raksturo lībiešu kultūras mantojumu. Īpaša uzmanība šajā nodaļā pievērsta lībiešu valodas jautājumam, ņemot vērā, ka tas, kā būtiskākais lībiešu kultūras mantojuma elements minēts liekākajā daļā autores aplūkoto materiālu. Otrajā nodaļā apkopota informācija par identitātes un kopienas jēdzieniem, par etniskās identitātes nozīmi lībiešu kopienas rašanās un pastāvēšanas procesā. Trešajā nodaļā autore analizē institucionālo atbalstu lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai mūsdienās, aplūkojot gan Eiropas, gan Latvijas līmeņa kultūrpolitikas dokumentus, kā arī lībiešu kopienas nevalstisko organizāciju darbību. Ceturtās nodaļas ietvaros tiek aplūkoti lībiešu kopienas locekļu īstenotie projekti, kas mūsdienās efektīvi popularizē lībiešu kultūras mantojumu kā arī analizētas autores īstenotās intervijas ar spilgtām personībām lībiešu kopienā un apkopoti iegūtie viedokļi.

1. ZIEMEĻKURZEMES LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMS

Par lībiešu kultūras attīstību kopumā mūsdienās ļoti precīzu ieskatu dod Gundegas Blumbergas savulaik pierakstītā diskusija, kas ievietota Lībiešu kultūras centra / *Līvõ Kultūr sidām* 20 darba gadiem veltītajā grāmatā “Aprobežosimies ar maksimumu”:

“B. Damberga: – Klausos un priecājos – tā tad lībiešu kultūra pastāv.

I. Priedīte: – Kā tad ne? Baiba pārstāv veselu nozari – mākslu, Valts – rakstniecību.

M. Grīnberga: – Neaizmirsīsim mūziku, ansambļus – Ullu, kas sacer dziesmas, Julgī Stalti, kas dzied Igaunijā un Rīgā.

I. Mežs: - Arī folklorā lībiešiem ir tikpat bagāta kā latviešiem un igauņiem. Jautājums ir cits – cik daudz lībiešu kultūra spēj transformēties modernākās nozarēs? Ņemot vērā tautas mazskaitlīgumu, ir fragmentāras lietas, kas varbūt nerada attīstītas un mūsdienīgas kultūras iespaidu, bet atsevišķi zariņi ir spēcīgi.

N. Ikstena: – kad rakstīju romānu „Jaunavas mācība”, man bija ķecerīga doma iepīt tajā to, ko zinu par lībiešiem. Viss, ko izlasīju, sākot ar vēstures materiāliem, ar grāmatu “Lībieši”, ar vārdnīcu, dzejas antoloģiju, ko uzzināju, iepazīstoties ar cilvēkiem, kas raksta lībiešu valodā dzejas, – nē, es nevaru teikt, ka grabinājos pie durvīm mazai, liesai kultūriņai. Es jutos tā, it kā būtu vienas normālas, dzīvotspējīgas tautas kultūrā ar vēsturi un šodien. Lai man to definē pētījumi vai viens Baibas vai Valta dzejolis, bet es nejutos, ka pa drabiņām skrāpētu kopā fikciju, kas ir tikai manā galvā.”²

Savukārt Baibas Šuvcānes 2008. gadā izdotajā grāmatā “Lībiešu krasts = *Līvõd rānda* = *The liv coast* = *Die livische Küste*” atrodama informācija, ka vieniem lībiešu krasts ir dzimtas saknes un atmiņas, citiem – realitāte un ikdiena, bet lielākai daļai cilvēku – mistika, romantika, noslēpums un šodien, kā atklājums. Oviši, Lūžņa, Miķeļtornis, Lielirbe, Sīkrags, Mazirbe, Košrags, Pitrags, Saunags, Vaide, Kolka un Melnsils. Ciemi un mājas ar jocīgiem nosaukumiem, skanējumu un tikai nojaušamu vienreizīgumu un neatkārtojamību. Katrs ar savu stāstu. Ir nostūri, kur meži, purvi un jūras krasts saglabājuši savu neskartību un pirmatnējību. Mums vēl ir neizpostīta zemes strēlīte Baltijas jūras krastā, kur kādreiz dzīvojusi lepna tauta, kura līdz mūsu dienām kā vissvētāko dārgumu nesusi savu karogu un valodu, savu dziesmu, pašapziņu un identitāti. Vai jūras malā, vai kaut kur tālu pasaulē – tā sīksta un stalta kā vecā, baltā bāka, – bet sirdī vienmēr – lībiešu krastā.³

² No G. Blumbergas pierakstītās diskusijas “Jūtos drošāk, ja lībieši vēl ir.”, žurnāls “Karogs” 4/2002. Citēts pēc: Blumberga, Renāte (sast.). *Aprobežosimies ar maksimumu. Līvõ Kultūr sidām 20 darba gadi dokumentos, publikācijās un fotogrāfijās*. [Rīga]: Līvõ Kultūr sidām, 2014. 23. lpp.

³ Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu krasts = Līvõd rānda = The liv coast = Die livische Küste* Talsi: Talsu rajona tūrisma informācijas centrs, 2008, 1. lpp.

1.1. Lībiešu tautas vēsturiskā attīstība Latvijas teritorijā

Autoru Renātes Blumbergas, Tapio Mekeleina un Karla Pajusalu grāmatā “Lībieši: vēsture, valoda un kultūra” norādīts, ka zemes nosaukumā viduslaiku latīņu valodā *Livoniae* un vācu valodā *Livland* ‘lībiešu zeme’ pirmajā daļā ir etnonīma elements *liv* (vācu *Live* ‘lībietis’). Laika posmā, kad šis nosaukums tika lietots, tas saturēja informāciju par zemi un tās tautu. Viduslaiku Livonijā dzīvoja arī lībieši, taču vairāk gan letgaļi, zemgaļi, kurši, igauņi, vācieši un citi. Attiecībā uz viņiem visiem lietoja nosaukumu *Livländer* ‘livonietis’, kas vairs nebija etnisko piederību izsakošs etnonīms, bet gan iedzīvotāja nosaukums.⁴ Talsu rajona Dundagas pagasta padomes īstenotajā pētījumā – *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*. norādīts, ka lībieši (arī lībji, līvi), tāpat kā latvieši ir Latvijas pamatiedzīvotāji. Valodnieki un arheologi spriež, ka lībiešu senči te dzīvojuši jau pirms 5000 gadiem. Tagad lībiešu pēdējā dzīvesvieta palikusi Kurzeme, un vairs ne Vidzeme, ko citas tautas savulaik nodēvējušas par Līvzemi.⁵ Ziemeļkurzemes lībiešu zvejniekiemu nosaukumi pirmo reizi dokumentos sastopami 14. gadsimtā. 1387. gada dokumentā minēti *Domesnes* (Kolka), *Minor Irwa* (Mazirbe), *Sigkerage* (Sīkrags), *Irvemunde* (Lielirbe) un *Gipkewalme* (Ģipka).⁶ Virkne jaunu lībiešu piekrastes ciemu nosaukumu rakstītajos avotos parādās 1582./1583. gada Piltenes vaku reģistrā, tai skaitā Vaides ciems kā *Waiden*.⁷

1710. un 1711. gadā Latvijā plosījās Lielais mēris. Šī plašā nelaime skāra arī Kurzemes piekrastes ciemus. Baibas Šuvcānes grāmatā “Sauc par Vaidi mūsu ciemu” atrodama informācija par to, cik daudz cilvēku gājis bojā Lielā mēra epidēmijas laikā, par to vēstī Mazirbes mērkamens ieraksti, kas apgalvo, ka Dundagas piekrastē no Jaunciema līdz Žocenei dzīvojuši 1600 cilvēku, bet dzīvi palikuši tikai desmit. Mūsdienās vēsturnieku pētījumi tomēr liecina, ka šis skaitlis nav gluži precīzs. Domājams, ka pēc Lielā mēra pagāja apmēram trīsdesmit gadi, līdz lībiešu jūrmalas ciemos atkal atjaunojās normāla dzīve.⁸

Minētājā Baibas Šuvcānes grāmatā atrodama informācija, ka 1817. gadā Kurzemē tika atcelta dzimtbūšana. Muižnieki vairs nebija atbildīgi par zemnieku pienākumiem pret valsti, par to turpmāk atbildība bija jāuzņemas pagastam. Vaide un tās apkārtējie ciemi atradās Dundagas

---

⁴ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*. Rīga: Līvō Kultūr sidām, 2003, 15. lpp.

⁵ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. Pieejams: <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 2016. gada 22. maijā]

⁶ Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*. Rīga: Lauku Avīze, 2015. 21. lpp.

⁷ Turpat, 21. lpp.

⁸ Turpat, 22.–23. lpp.

pagastā. Tomēr ciema zvejnieki palika arī Dundagas barona atkarībā, jo zeme, uz kuras viņi dzīvoja, piederēja baronam Osten-Zakenam.⁹

18.–20. gadsimtā lībieši kompakti dzīvoja šaurajā piekrastes joslā starp jūru un kāpu mežu. Meža zemes pusē dzīvoja latvieši. Dokumentos lībiešus dēvēja par jūrmalniekiem un zvejniekiem, latviešus – par arājiem, rakstīts Talsu rajona Dundagas pagasta padomes izdotajā pētījumā “*Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*”.¹⁰

Ziemeļkurzemes lībiešu vēsturiskajā atmiņā saglabājušās arī šādas epizodes. 1859. gada 10. novembrī sākās Lībiešu dumpis. Tas izcēlās tad, kad barons Teodors fon Ostens-Zakens paziņoja piekrastes zvejniekiem, ka jaunajā nomas līgumā klaušas būs lielākas un saimniekiem, kas tam nepiekritīs un līgumu neparakstīs, 1860. gada 23. aprīlī (Jurgū dienā) būs jāizvācas no savām sētām. Jūrmalas saimnieki šajos nosacījumos saskatīja lielu netaisnību un nevēlējās tiem pakļauties. Savas sētas zaudēja sūdzības iesniedzēji (Niks Šubergs, Pēteris Lēmanis, Kārlis Rekbergs, Klāvs Breinkops) un tie, kas barona noteikumus nepieņēma. 1862. gadā apmēram 35 procentiem Dundagas jūrmalas māju mainījās saimnieki – sākās straujāka latviešu ienākšana lībiešu ciemos un abu tautu saplūšana.¹¹ Savukārt Pirmā pasaules kara laikā 1915. gadā ķeizarkārī Vācijas karaspēks pēc nīknam cīņām okupēja gandrīz visu Krievijas Kurzemes guberņu. Rudenī piekrastes iedzīvotājiem 10 km platas jūrmalas joslas teritorijā 24 stundu laikā bija jāpamet mājas un iedzīve, cilvēki varēja līdzī paņemt tikai ēdienu, viss pārējais bija jāatstāj. Daļa piekrastes iedzīvotāju pārvietojās uz Dundagas apkārtni, citi savās burulaivās un motorlaivās devās uz Igauniju, daļa vēlāk nokļuva Krievijā.¹² 1939. gada 23. augustā noslēgtais Ribentropa–Molotova noziedzīgais līgums noteica Kurzemes un visas Latvijas likteni vairāk nekā 50 gadu.¹³

No P. Kļaviņas atmiņām: “Drīz vien pie mums sāka braukt lielākas vai mazākas armijas daļas ar karavīriem, pārņemot visu jūrmalu. Zvejnieku laivas tika savilkta norādītās vietās, un jūrā drīkstēja iet tikai vienkopus, robežsargu uzraudzībā. Pa jūrmalu vairs nedrīkstēja brīvi staigāt, un vakaros iziet jūrmalā bija uz visstingrāko aizliegts. Tā sākās tā saucamais “Baigais gads”.¹⁴ Par vienu no sīpīgākajiem šajā laikā iedzīvotāji atzīst skolas jautājumu. Tuvākā skola

⁹ Šuvcāne, Baiba. Sauc par Vaidi mūsu ciemu. Rīga: Lauku Avīze, 2015, 30. lpp.

¹⁰ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. Pieejams: <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 2016. gada 22. maijā]

¹¹ Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*, 32.–33. lpp.

¹² Turpat, 62.–63. lpp.

¹³ Turpat, 79. lpp.

¹⁴ Citēts pēc: Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*, 2015, 80. lpp.

no Vaides ciema bija 10 km attālumā, kas bērniem bija grūti izstaigājams attālums un ne jau katram mājās bija zirgs, kas bērnus varētu aizvest uz skolu. Bija noteikts, ka laukos bērniem skola nedrīkstēja būt tālāk par dažiem kilometriem. Starp Mazirbi un Kolku, piemēram, bija 20 kilometru. Tur atradās četras apdzīvotas vietas – Košrags, Pirtags, Saunags, Vaide. Vismaz viena pamatskola pa ceļam bija nepieciešama.¹⁵ Šajā laikā arī ļaudis atstāja savas iekoptās mājas un pārcēlās uz lielākiem centriem – Kolku, Dundagu, Rīgu vai kur citur. Daudzi savas ēkas ārdīja nost un veda uz jauno dzīvesvietu, kur no jauna uzslēja māju dzīvošanai.¹⁶

1.2. Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma izpētes vēsture

Lai gan rakstiskas ziņas par lībiešu vēsturi, kultūru un valodu dažādos avotos ir fiksēta jau kopš 12. gadsimta, apzināta lībiešu pētniecība sākās tikai 19. gadsimta vidū, tad arī notika pirmā zinātniskā ekspedīcija pie lībiešiem, ko īstenoja somu zinātnieki.¹⁷

Negaidītu pavērsienu lībiešu vēsturē iezīmēja radu tautu – somu un igauņu – zinātnieku ierašanās jūrmalciešos. Viņu mērķis un uzdevums bija pētīt, izziņāt, iemūžināt un apkopot ziņas un faktus par Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojumu. Tie bija somi Andress Jūhans Šēgrēns (1794–1855), Emils Nestors Setele (1864–1935), Veine Voionmā (1869–1947), Aksels Olai Heikels (1851–1924), Ēmils Arvi Sārimā (1888–1966), Lauri Ketunens (1885–1963) un Lauri Posti (1908–1968), kā arī igauņi Oskars Loritss (1900–1961), Gustavs Renks (1902–1998) un Ferdinands Linnuss (1895–1942).¹⁸ Somugru radu tautu zinātnieki un pētnieki aizsāka vērienīgu darbu lībiešu valodas, folkloras un etnogrāfijas izpētē, vienlaicīgi arī izraisot vēl nebijušu pacēlumu gan lībiešu pašapziņā, gan sabiedriskās dzīves un kultūras norisēs.¹⁹

Somu valodnieks Emīls Nestors Setele zinātniskās ekspedīcijās pie Kurzemes lībiešiem devās 1888. un 1912. gadā, bet 1905. gadā brauca, lai meklētu pēdējos Vidzemes lībiešu valodā runājošos. Seteles 1888. gada lībiešu ekspedīcija noslēdzās Kolkā, kurā pētnieki pavadīja tieši divas nedēļas – no 6. līdz 20. novembrim. Ekspedīcijas oficiālos rezultātus dažos teikumos publicēja Somugru biedrības gadagrāmatā: pierakstītas vairāk nekā 80 pasakas, 140 sakāmvārdi, 110 mīklas, stāstījumi par kāzu paražām un 20–30 dziesmas; students Vallīns pētījis lībiešu etnogrāfisko apstākļus, zīmējot mājokļus un īpašus priekšmetus. Seteles savāktie folkloras materiāli šobrīd glabājas Somijas Nacionālajā arhīvā un ir publicēti. Pēdējais Lauri Ketnunena

---

¹⁵ Šuvcāne, Baiba. Sauc par Vaidi mūsu ciemu, 2015, 65. lpp.

¹⁶ Turpat, 85. lpp.

¹⁷ Blumberga, Renāte; Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 11. lpp.

¹⁸ Blumberga, Renāte. *Lībieši dokumentos un vēstulēs. Somijas zinātnieku ekspedīcijas pie lībiešiem*. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2006, 7. lpp.

¹⁹ Mednis, Jānis. *Zaļš, balts, zils = Ūlaz, vālda, siņņi = Grün, weiß, blau = Green, white, blue*. [foto Jānis Mednis, mūzika Raimonds Tiguls; teksta autore Baiba Damberga]. Kolka: Kolkasrags, [2006], 4. lpp.

brauciens pie lībiešiem bija vienpadsmitā un pēdējā ekspedīcija 1937. gada vasarā. Tajā viņš devās par saviem līdzekļiem. L. Ketunena ekspedīciju rezultātā iznāca līdz šim pilnīgākā lībiešu valodas vārdnīca un daži pētījumi par lībiešu valodu.²⁰

Lai gan Latvijā 20. gs. sākumā netapa tik apjomīgi un dziļi pētījumi par lībiešu valodu un kultūru kā Igaunijā un Somijā, tomēr nevar teikt, ka šeit lībieši būtu pilnībā ignorēti. Lībiešu nozīme Latvijas vēsturē un kultūrā kā arī latviešu valodas veidošanās procesā ir būtiska, tādēļ zinātniskos pētījumos lībiešu tauta netika gluži apieta. Tomēr pirmā nopietnā latviešu etnogrāfu ekspedīcija pie lībiešiem notika tikai 1943.–1944. gadā. Pieminekļu valde un vēstures muzejs organizēja braucienu uz Dundagas pagastu. Fakti liecina, ka šī ekspedīcija nebija pašu plānota – tas notika pēc vācu okupācijas varas pasūtījuma. Pastāv uzskats, ka šāds pasūtījums tapa, jo vāciešiem bija plāns Dundagas pagastā ierīkot Ieroču SS karaspēka apmācības laukumu, kas tomēr netika īstenots. Latvijā plašāka lībiešu pētīšana sākās tikai pēc Otrā pasaules kara. Ne vienmēr galvenais objekts bija lībieši – lielākoties viņi zinātnieku redzeslokā nonāca, pētot latviešu etnisko un kultūras vēsturi, kā arī latviešu valodas attīstības procesus. Viens no redzamākajiem etnologu veikumiem ir lībiešu zvejnieku sētas pārvešana un uzstādīšana Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā Rīgā. Lūžņas ciema “Dēliņu” sētas svinīgā atklāšana muzejā notika 1971. gadā.²¹

Pēdējā desmitgadē būtisku ieguldījumu lībiešu vēstures pētīšanā devusi Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūta pētniece Renāte Blumberga, kuras pūrā ir vairāk nekā pussimt zinātnisku un populārzinātnisku rakstu par lībiešiem.²² Pirmo Latvijā publicēto lībiešu–latviešu–lībiešu valodas vārdnīcu izveidoja Valts Ernštreits. Otra viņu būtiskākā publikācija ir doktora disertācija “Lībiešu rakstu valodas veidošanās”. Valta Ernštreita zinātniskās intereses galvenokārt ir saistītas ar lībiešu literārās valodas jautājumiem un lībiešu valodas leksiku.²³ 1990. gadu sākumā, līdz ar Latvijas valsts finansēto izdevumu “Līvli” un “Lībiešu gadagrāmata” iznākšanu, parādījās vieta, kur regulāri publicēt lībiešu tematikai veltītus rakstus.²⁴

1.3. Kultūras mantojuma jēdziens

Mantojuma elementi ir kultūras vērtības, kas ir būtiska kopienas vai sabiedrības kultūras kapitāla daļa. Analogi taustāmajiem kapitāla produktiem, kultūras mantojuma krājums ir mainīga vērtība, jo to var vairot ieguldot tā atjaunošanā un samazināt nenovērtējot vai atstājot

---

²⁰ Blumberga, Renāte; Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 20., 23., 41. lpp.

²¹ Turpat, 46.–47. lpp., 58. lpp.

²² Turpat, 60. lpp.

²³ Turpat, 63. lpp.

²⁴ Turpat, 62. lpp.

novārtā. Kad tiek aplūkots indivīda attieksme pret atsevišķu kultūras kapitāla elementu (t.i., mantojuma produktu), jāpieļauj tāda doma, ka šis indivīds neizbauda pašu produktu; cilvēki nepiedzīvo kultūras kapitālu tiešā tā patēriņa procesā tā lietderības dēļ. Pretēji tam, cilvēki izbauda un gūst emocijas no tā, ka patērē kultūras kapitāla produktus ar dažādu pakalpojumu un pasākumu starpniecību, gan tad, ja tie ir materiālā mantojuma elementi (piemēram, gleznas, tēlniecības vai arheoloģiski priekšmeti, kas pieejami tikai privātai vai sabiedriskai lietošanai), kultūras vai dabas mantojuma piemineklis (kas pieejams apskatei un lietošanai tādā veidā, ka rada pozitīvu pieredzi) vai arī nemateriālais kultūras mantojums (kā tradīcijas, kas balstās uz svētku svinēšanu un kultūras mantojuma nodošanu dziesmu, deju u.c. izpildītājmākslas veidā).²⁵

Agrāk kultūras mantojums no mantojuma industrijas profesionāļu puses parasti tika aplūkots kā vienkārši “tehnisks jautājums” – piemērojot labāko vai jaunāko zinātnisko risinājumu, lai saglabātu vai atjaunotu kādu artefaktu, pieminekli vai ainavu. Fokusam novirzoties nemateriālā mantojuma virzienā – “dzīvais mantojums, ko iemieso cilvēki” – daudz kas ir mainījies. Globālā mērogā *UNESCO* ir vadošā organizācija, kuras pārziņā ir attieksmes veidošana pret, principu pārskatu formēšana par, un dalībvalstu iesaistīšana projektos, kas aizsargā kultūras mantojumu un kultūras daudzveidību.²⁶

Kultūras mantojumu var lietderīgi interpretēt kā kapitāla aktīvu, kas nodrošina ieguvumu un priekšrocību plūsmu laika gaitā, ieskaitot privātus labumus, kas realizējas gan pašreizējo, gan nākotnes paaudžu dzīvēs. Līdzīgi to var īstenot, nodrošinot ieguvumus arī publiskā, iespējams pat starptautiska līmeņa ieinteresēto personu līmenī. Tas attiecas gan uz fizisko – taustāmo kultūras mantojumu, gan uz cilvēku un dabas kapitālu. Kultūras mantojums ir pakļauts laika u.c. procesu negatīvai ietekmei, tādēļ, lai to būtu iespējams baudīt un pieredzēt arī nākamajām paaudzēm, tas prasa lielu ieguldījumu un rūpes tagadnē.²⁷

Tieši lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā būtiskākā u arī izšķirošā nozīme ir tieši privātpersonu ieguldījumam, tam, cik ļoti šie cilvēki ir gatavot ieguldīt savu laiku, enerģiju un emocijas, lai lībiešu kultūras vērtības tiktu saglabātas nākamajām paaudzēm un *kultūra dzīvotu*.

Ekonomisti jau sen ir identificējuši to, cik būtiska loma ir kultūras mantojuma jomā strādājošajiem cilvēkiem, kas gatavi veltīt savu darbu un dara to produktīvi, ieguldot pūles dažādos uzņēmumos un pasākumos, nesaņemot par to finansiālu atalgojumu. Lai gan šo cilvēku

---

²⁵ Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, Cheltenham: Rdgar Elgar, 2013. P. 91.

²⁶ Graham, Brian, Howard, Peter (ed.). *The Ashgate research companion to heritage and identity*. Burlington, VT: Ashgate Pub., 2008, p. 439.

²⁷ Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, p. 130.

brīvprātīgais darbs nesniedz pienesumu valsts iekšzemes kopproduktam, tas potenciāli ir lielāks kā vairāku valstu finansiālā formā izmērāmais iekšzemes kopprodukts. Brīvprātīgā darba loma ir īpaši novērojama tieši mantojuma saglabāšanā. *UNESCO* Pasaules mantojuma centrs pauž, ka „katru gadu tūkstošiem brīvprātīgo piedalās restaurēšanas un izpētes projektos Pasaules mantojuma objektos visā pasaulē”.²⁸ Kultūras mantojuma organizācijas ir tādas, kas saglabā, ražo un/vai izplata (t.i., padara pieejamas) kultūras mantojuma vērtības – materiālās (taustāmā veidā pieejamās) vai nemateriālās (tradīcijas, kā dziesmas, dejas, mutvārdu folklorā u.c.). Kultūras mantojums ir definēts kā idejas, priekšnesumi un artefakti (t. sk. objekti un būves), kas (konkrētā laika brīdī) tiek uzskatīti un novērtēti no nozares profesionāļu un lielākās sabiedrības daļas puses kā vērtības, kas prezentē un iemieso civilizācijas, konkrētas kultūras vai kopienas mantojumu, un ir tā vērtas, lai tās saglabātu, padarītu pieejamas cilvēkiem, koptu un reproducētu. Faktiski, vēl nesen, kultūras mantojuma organizācijas vairāk fokusējās tiešu uz materiālajiem kultūras mantojuma artefaktiem. Tomēr sabiedrībā arvien vairāk parādās viedoklis, ka nemateriālā kultūra arī ir daļa no tās institucionāli saglabātā un pieejamā mantojuma. Nemateriālā kultūra, kā tradicionālā dejas un mutvārdu folklorā, organiski savienojas skaņu, ideju un kustību priekšnesumos. Kopiena tiecas saglabāt to kultūras mantojumu, ko ir vērts rādīt un prezentēt atkal un atkal.²⁹

1.4. Lībiešu valoda

Kā to apstiprina Latvijas valsts likumi, lībieši ir sena Latvijas pamattauta, kuras valoda un kultūras vērtības iekļautas Latvijas kultūras mantojuma sastāvā. Lībiešu valoda pastāv jau vismaz pusotru tūkstoti gadu un to dzīvu līdz mūsdienām uzturējis mazs valodas lietotāju skaits. Tai ir vispārāzīta valodnieciska vērtība, un tā iekļauta vairākos starptautiskos reto un apdraudēto valodu sarakstos, t. sk. *UNESCO* apdraudēto valodu sarakstā.³⁰ Lībiešu valodai piemīt somugru valodām raksturīgās īpašības: tai ir liela patskaņu bagātība, daudz locījumu, dzimtas kategorijas trūkums lietvārdiem, īpašības un vietniekvārdiem u.c. Lībiešu valodā uzsvars ir uz vārda pirmās zilbes un alfabētā ir 31 burts. Lībiešu valoda Ziemeļkurzemē nebija viendabīga, tai bija vairākas izloksnes. Rietumu izloksnē runāja Lūžņu un Miķeļtorņa lībieši, austrumu izloksnē – ciemos no Jaunciem līdz Melnsilam, bet vidus izloksnē – Lielirbes lībieši. Starp izloksnēm galvenokārt bija fonētiskas dabas atšķirības, un tas netraucēja Ziemeļkurzemes lībiešu dažādās izloksnēs runājošiem cilvēkiem pilnībā saprasties.³¹ Lībiešu valoda ir

---

²⁸ Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, p. 123.

²⁹ *Ibid*, pp. 219–220.

³⁰ Mednis, Jānis. *Zaļš, balts, zils*, 5. lpp.

³¹ Nakamura, Juki. *LĪBIEŠI*. Rīga: Neptuns, 2008.

aglutinatīva valoda, t.i., atvasinot jaunus vārdus un gramatikas formas, vārda saknei pievieno vārda daļas jeb afiksus – priedēkļus, infiksus, piedēkļus un galotnes. Lietvārdu darināšanā lībiešu valodā lieto piedēkļus, piemēram, ar piedēkli -ji darina darba darītājus: 'opātiji' (skolotājs), 'rōkāndiji' (runātājs), 'kēratiji' (rakstītājs) u.c.³² Pēc valodas lībieši latviešiem nav radi. Latvieši ir indoeiropieši, viņu valoda ietilpst šīs pasaulē vislielākās valodu saimes baltu valodu grupā. Lībieši turpretim ir somugri. Somugru valodas kopā ar samodiešu valodām veido urāliešu valodas virssaimi, kas ir viena no mazākajām pasaulē.”³³ Pēdējo simt gadu laikā pazīstamā un dokumentētā lībiešu valoda no valodas socioloģiskā viedokļa bija ārkārtīgi apdraudēta – to vairs nelietoja kā pirmo saziņas valodu. No vēstures skatupunkta var uzskatīt par brīnumu, ka lībiešu valoda vispār saglabājās līdz divdesmit pirmajam gadsimtam, jo valodas teritorijās spēkā esošā politiskā kārtība un saimnieciskie nosacījumi vairākos veidos bija lībiešiem bargi un nelabvēlīgi.³⁴

Atbildot uz jautājumu, kādēļ lībiešu valoda Kurzemē nepazuda tik ātri kā Vidzemē, jāmin tas, ka, pirmām kārtām, Ziemeļkurzemes lībiešu teritorijas bija ģeogrāfiski vairāk norobežotas nekā Vidzemes lībiešu teritorijas. Tomēr ir iespējams arī, ka tieši Kurzemes lībiešiem bija sava veida valodas rezerve, papildinot un atbalstot mazo valodas vidi. Šāda situācija varēja izveidoties arī, pateicoties Sāmsalas igauņiem un sakariem ar igauņu valodas vidi. Par šo sakaru nozīmi runājuši arī vairāki divdesmitā gadsimta pētnieku valodas teicēji.³⁵

1.4.1. Valodas nozīme etniskajā kopienā

Igauņu pētnieks Martins Ehala rakstā “Etniskās un nacionālās identitātes Baltijas valstīs” īpašu uzmanību pievērš valodas simboliskajai nozīmei Baltijas valstu etnolingvistisko grupu savstarpējā komunikācijā, kā arī to savstarpējā uztverē.³⁶ Šajā sakarā īsumā būtu jāpakavējas pie psiholingvistikas lingvistiskās relativitātes teorijas, saskaņā ar kuru cilvēkam domāšanas procesi notiek viņam zināmās valodas vai vairāku zināmo valodu un kultūru ietvaros.

Saskaņā ar tā Sepīra-Vorfa hipotēzi (*Whorf, 1965*) starp valodas kategorijām, uzbūvi un veidiem, kā cilvēki spēj izjust un uztvert pasauli, pastāv cieša saikne.³⁷ Šīs hipotēzi kritiķi vēlāk

³² Šuvcāne, Valda, Ieva Ernštreite. *Latviešu-lībiešu-angļu sarunvārdnīca*. Rīga: Līvu (lībiešu) savienība “Līvōd Īt”, 1999, 16. lpp.

³³ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005, pieejams: <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

³⁴ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 263. lpp.

³⁵ Turpat, 264. lpp.

³⁶ Rozenvalds, Juris, Aija Zobena. Priekšvārds. No: *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014. 11.–12. lpp.

³⁷ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi, Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2010, 366. lpp.

to atainoja, daļēji kariķējot: valoda rada pasauli, proti, pasaule nav pastāvējusi pirms valodas, ar kuru to raksturot. Vorfs turpretī atzina, ka pastāv iekšēja saikne, kas vieno dzīves uztveri un valodu un ka ikkatra sabiedrība attīsta tās valodnieciskās prasmes, kas tai nepieciešamas aktuālo problēmu risināšanai, tādēļ svešu sabiedrību valodas izmantojums mums varētu daudz pastāstīt par šīs sabiedrības cilvēku domāšanas veidu, par viņu dzīves redzējumu un ikdienas dzīvi.³⁸

Tādējādi iezīmējas problēma, kas saistīta ar *kultūru tulkošanu* un kas nodarbinājusi antropologu prātus jau kopš nozares pirmsākumiem. Vai ir pārlicība, ka, piemēram, azandu kultūru un sociālo dzīvi ir iespējams atainot angļu valodā? Vai arī visa azandu esība ir tik cieši saistīta ar azandu valodu, ka šādi centieni būtu nolemti neveiksmei, jo vienmēr būs spiesti tos tulkot nevis pēc viņu, bet pēc mūsu nosacījumiem un loģikas un aprakstīt viņus citā, nevis viņu pašu valodā?³⁹ Grūtības, kas saistītas ar *kultūru tulkošanu*, var ļoti bieži vērot arī lībiešu kultūras kontekstā mūsdienās, jo nereti mēģinājumi parādīt sabiedrībai lībiešu kultūras tradīcijas latviešu valodā vai arī izmantojot plašo mūsdienu komunikācijas iespēju spektru, nav iespējams atainot šīs kultūras patieso būtību pilnībā. Īsteno lībiešu kultūras mantojumu var saskatīt un sajūst komunikācijā ar cilvēkiem, kas apzinās sevī lībiešu saknes, patiesi aizraujas ar kultūras un tradīciju *atdzīvināšanu*, no sirds darot savu darbu.

Valodas jautājums ir būtisks gan etniskajā, gan pilsoniskajā nācijas koncepcijā. Valoda ir viziteiktākais elements un pazīme, kas raksturo daudzas etniskās grupas. Valodai ir centrāla loma daudzās etniskajās identitātēs. Valoda ir vienlaikus arī spilgtākā etniskās identitātes izpausme, bez tās sabiedrība nevarētu pastāvēt. Šī iemesla dēļ valodas jautājumi arī bieži ir izšķirošie nacionālo identitāšu veidošanā pat tad, kad jautājums ir vienīgi par kāda konkrēta dialekta izvēli.⁴⁰ Latvijā lībiešu valodas asimilāciju īpaši ietekmēja fakts, ka paši lībieši latviešu valodu kā baznīcās, tā skolās un kā galveno ārpusaules saskarsmes valodu uzskatīja par labāku nekā savu dzimto valodu, tādēļ vecāki bieži bērniem kā pirmo valodu mācīja latviešu. Stiprāka pašapziņa bija vecākās paaudzes lībiešiem, kas neaizmirsā lībiešu valodu un līdz ar to arī piederību šai tautai.⁴¹

Lūžņas ciemā sastaptā lībiete Lizete (Lizete Švanenberga 1902–1987) savulaik sūrojās, ka izzūd lībiešu valoda. Pirms pēdējā kara vēl viņas ciemā 30 apdzīvotās mājās visur varēja dzirdēt lībiešu valodu. Tagad nav vairs neviena, ar ko parunāties. Valodai atkāpjoties, tā atstāj

---

³⁸ Ēriksens, Tomass Hillans. Mazas vietas – lieli jautājumi, Ievads sociālantropoloģijā. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2010, 366. lpp.

³⁹ Turpat.

⁴⁰ Ehala, Martins. Etniskās un nacionālās identitātes Baltijas valstīs. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014. 35. lpp.

⁴¹ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 173. lpp.

savas pēdas domāšanas veidā, izteiksmē, dzīves uztverē, kas iezīmē Latvijas vidē spilgti atšķirīgu kultūru un dzīves izjūtu. Šī valoda izpaužas lībiešu krasta iedzīvotāju atmiņu stāstos, vēstures notikumos, kuros iesaistīti piekrastes iedzīvotāji, to interpretācijas kolektīvajā tradīcijā. Mutvārdu metode lībiešu identitātes novērtēšanai ir atbilstoša tāpēc, ka nav lībiešu rakstītās vēstures. Visi svarīgākie notikumi – no katra ciema pasaules jūrās aizklīdušie vīri vai bojā gājušie zvejnieki, abu pasaules karu nestās pārmaiņas ceļo atmiņās no mutes mutē, no paaudzes un paaudzi.⁴²

1.4.2. Lībiešu valoda mūsdienās

Lībiešu valodas situāciju mūsdienās spilgti raksturo dzīvesstāstu pētnieces Māras Zirnītes sacītais mēnešrakstam “Līvli” 1994. gadā: “Kad valodas pratēju palicis tik maz, ka tie var sapulcēties zem viena lietussarga, jauniešiem nav dots laiks ilgi apdomāties, bet jāīkņojas.”⁴³

Pēdējā desmitgadē, pateicoties aktīvai līvu kopienas, valodas pētnieku un zinātnieku mērķtiecīgai kopdarbībai, paveikts liels darbs un veikts nozīmīgs ieguldījums līvu valodas pētniecībā un saglabāšanā. Šajā laikā izstrādāti pamati arī nākotnes darbībai un mērķiem šajā jautājumā.

Mūsdienās, kad ļoti retos gadījumos vai nemaz nenotiek tieša valodas pārnese no paaudzes paaudzē, no lībiešu kā dzimtās valodas pratējiem uz tiem, kas vēlas šo valodu apgūt, tieši lībiešu rakstu valodas avoti ir galvenie lībiešu valodas lietošanas tradīciju turpinātāji. Arī lībiešu valodas mācīšanas un apguves process galvenokārt notiek tieši ar rakstu valodas – publicēto izdevumu, mācību materiālu – starpniecību. Tas uzliek īpašu atbildību par kvalitatīvas valodas saglabāšanu un attīstīšanu tiem cilvēkiem, kuri palīdz apgūt lībiešu valodu, māca to un veido izdevumus tajā.⁴⁴ Plašākais un būtiskākais darbs, kas tapis šajā laika posmā ir lībiešu–īgauņu–latviešu vārdnīca.

Tartu Universitāte Igaunijā un Latviešu valodas aģentūra Latvijā izdevušas līdz šim lielāko lībiešu valodas vārdnīcu – “Lībiešu–īgauņu–latviešu vārdnīcu. Tās sastādītājs ir Tartu Universitātes emeritētais profesors Tīts Reins Vītso un redaktors Tartu Universitātes pētnieks *Dr. phil.* Valts Ernštreits.⁴⁵ “Jau šobrīd pati “Lībiešu–īgauņu–latviešu vārdnīca” ir kļuvusi par fundamentālu un unikālu kultūrvēsturisku notikumu trijām tautām, kas dzīvo pie Baltijas jūras – lībiešiem, latviešiem un īgauniem. Ir pārsteidzoši, ka līdz šim Latvijā nav iznākusi pilntiesīga

---

⁴² Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu gadagrāmata 2001 gadam*. Rīga: Valsts īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija “Lībiešu krasts”, 2001, 104. lpp.

⁴³ Citēts pēc: Blumberga, Renāte (sast.). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 11. lpp.

⁴⁴ Ernštreits, Valts. *Lībiešu rakstu valoda*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011, 18. lpp.

⁴⁵ Izdota “Lībiešu–īgauņu–latviešu vārdnīca”, Latviešu Valodas aģentūra. Pieejama: www.valoda.lv/Arhivs/Izdota_Libiesu-igauņu-latviešu_vardnica/1075/mid_543 [skatīts 2016. gada 16. maijā]

lībiešu literārās valodas vārdnīca. Tagad tas ir novērsts,” vārdnīcas ievadvārdos rakstīja Latvijas Valsts prezidents Andris Bērziņš.”⁴⁶ Šī vārdnīca ietver informāciju gan par līvu valodas gramatiku, gan izrunu, gan locījumiem u.c. būtisku informāciju. Tā ir ļoti būtisks palīgmateriāls gan tiem, kas vēlas līvu valodu apgūt pašmācības ceļā, gan arī tiem, kas īsteno valodu apmācības kursus vai veic pētījumus par līvu valodu un kultūru. Ņemot vērā mūsdienu prasības pēc informācijas pieejamības elektroniskā vidē, šī vārdnīca pieejama arī tīmekļa versijā – skatīt: www.murre.ut.ee/liivli/lv/index.html⁴⁷ Termins *digitalizācija* šī vārda tiešākajā nozīmē attiecas uz informācijas pārveidošanu digitālā formātā. Tas attēlo informācijas tulkošanu, izmantojot datu tehnoloģiju, lai nodotu informāciju. Kultūras mantojuma *digitalizācija* attiecas uz veidiem, kā mantojuma objekti un pakalpojumi, kā arī informācija par tiem kļūst pieejama digitālā formātā.⁴⁸ Ņemot vērā mūsdienu straujo dzīves ritmu un komunikācijas kultūras tendences un specifiku, viens no veidiem, kā piesaistīt sabiedrības interesi un arī noturēt to, ir padarīt lībiešu kultūras mantojumu pieejamu digitālā formātā, tas īpaši attiecas tieši uz valodas lietojumu.

Nodarbojot ar lībiešu valodas gramatiku, top arī elektronisks tekstu korpus – tāda mūsdienu lingvistika. Valts Ernštreits ievērojis: ka latvieši izmanto daudz no lībiešu valodas, piemēram, vārdus *laiva, laulāties, kāzas, selga, sēne*. Tas, ka mēs atšķirībā no lietuviešiem liekam uzsvāri uz pirmo zilbi, arī ir lībiešu valodas ietekme. *Vajāg* jeb *vajag* – arī tas ir lībiski. Padomju gados Ziemeļkurzemes lībiešu ciemos – Kolkā, Mazirbē, Miķeļtornī – izveidoja pierobežas zonu, aizliedza zvejojot jūrā, un lībieši bija spiesti izklīst pa valsti. Līdz ar zvejniekiem aizgāja pasts, veikali, dzelzceļš... Viss bēdās. 70. gadu beigās lībieši tika svītroti arī no PSRS tautību reģistra. Vectēva mātai pasē tautības ailē ievilkta stītriņa. Ja nedrīkst rakstīt lībiete, tad viņa grib būt nekas. Tas ir sens un sāpīgs stāsts. Cilvēkiem bija tik svarīgi dabūt šo ierakstu pasē.⁴⁹

Pētot pieejamo literatūru un nozares speciālistu viedokļus par valodas neapšaubāmo nozīmi etniskās kopienas saglabāšanā, autore secina, ka valoda tiek minēta kā būtiskākais kultūras mantojuma elements, kura saglabāšanai mūsdienās tiek piešķirta vislielākā nozīme tieši lībiešu kultūras mantojuma kontekstā.

Veidojot kolektīvo identitāti, valoda ir absolūti nepieciešama, jo tā tiek izmantota, lai radītu kopēju informācijas telpu visiem pilsoņiem. Tādējādi cīņa par valsts valodu ir izšķiroša gan sabiedrības etniskās identitātes, gan arī nacionālās identitātes radīšanā. Tāpēc, svarīgi, lai

---

⁴⁶ Citēts pēc: Izdota “Lībiešu-igauņu-latviešu vārdnīca”, Latviešu Valodas aģentūra, Pieejams: www.valoda.lv/Arhivs/Izdota_Libiesu-igauņu-latviesu_vardnica/1075/mid_543[skatīts 2016. gada 16. maijā]

⁴⁷ Lībiešu-igauņu-latviešu vārdnīca.

⁴⁸ Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, p. 252.

⁴⁹ Meimane, Inita. “Zudušā laika meklētājs”, intervija ar dzejnieku Valtu Ernštreitu. *Santa*, 2016, maijs Nr.5/287, 25. lpp.

izprastu etniskās un nacionālās identitātes veidošanās procesus, jāanalizē, kādu valodu izvēlas etnisko kopienu locekļi.⁵⁰ Diemžēl somugru etniskās tautas cauri laikiem piedzīvojušas traģisku likteni. Tas, ka nereti tiek apgalvots – izzūd tikai valoda, bet tauta paliek, nesniedz mierinājumu. Valoda ir bijusi un paliks būtiskākā nacionālās piederības pazīme: ja nav valodas, nav arī nacionalitātes. Tik ilgi, kamēr ir kaut viens lībiešu valodā runājošais, pētījumiem lībiešu valodas un kultūras jomā jāturpinās. Šo darbu nedrīkst atlikt.⁵¹

Aplūkojot lībiešu valodas pratēju skaitu un to cilvēku skaita, kuriem pasē norādītā tautība ir “lībietis (līvs)”, pēdējo gadu statistiku ir šāda.

Saskaņā ar 2011. gada tautas skaitīšanas programmu, ko apstiprināja Latvijas Republikas Ministru kabinets⁵², tautas skaitīšanā tika fiksēti iedzīvotāju etnokultūras rādītāji – tautība un valoda, attiecīgi uzdodot jautājumus “Kāda ir Jūsu tautība?” un “Kādu valodu Jūs pārsvarā lietojat mājās?”.

Centrālās statistikas pārvaldes publicētie dati liecina, ka pēdējā tautas skaitīšanā 2011. gadā Latvijā reģistrēti 250 lībieši⁵³, kā arī to, ka 87 no viņiem dzīvoja Rīgā, 47 Ventspilī un 30 Dundagas novadā, bet pēc vecuma lībieši sadalījās šādi: 29 vecumā līdz 19 gadiem, 66 – no 20 līdz 39 gadiem; 61 – no 40 līdz 59, 94 – vecāki par 60 gadiem⁵⁴. Diemžēl publiski nav pieejami dati par to, vai kāds/ kādi no viņiem anketā norādījuši, ka mājās pārsvarā lieto lībiešu valodu.

Savukārt pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Iedzīvotāju reģistra datiem 2016. gada 1. janvārī Latvijā bija 168 lībieši⁵⁵. Atšķirībā no tautas skaitīšanas, kad tautība tiek fiksēta, balstoties tikai uz paša cilvēka teikto, Iedzīvotāju reģistrā tautība tiek fiksēta atbilstoši oficiālā kārtībā izsniegtajiem personas dokumentiem. Ar likumu noteikts, ka personai ir tiesības mainīt tautības ierakstu pret savu tiešo augšupējo radnieku tautību divu paaudžu robežās, ja konkrētā persona sasniegusi 15 gadu vecumu un var pierādīt savu radniecību ar minētajām

---

⁵⁰ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*, 36. lpp.

⁵¹ *Прибалтийско-финские народы*. История и судьбы родственных народов. Э. Вяри, П. Виртанта, М. Йокиппи и др. Ювяскюля: Атена Кустаннус Оу. 1995, 164.–165.стр.

⁵² Latvijas Republikas Ministru kabinets. Noteikumi par 2011.gada tautas skaitīšanas programmu. MK noteikumi Nr. 384 Rīgā 2008. gada 2. jūnijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=176331> [skatīts 2016, 11. apr.]

⁵³ Centrālās statistikas pārvalde. Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji pēc tautības, dzimuma un pa vecuma grupām 2011. gada 1. martā. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/2011gada-tautas-skaitisana-datubaze-33609.html> [skatīts 11.04.2016.]

⁵⁴ Turpat.

⁵⁵ Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Iedzīvotāju reģistra statistika uz 01.01.2016. Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/IRD2016/ISVN_Latvija_pec_TTB_VPD.pdf [skatīts 11.04.2016.]

personām⁵⁶. Parasti šādā gadījumā iesniegumam jāpievieno tēva vai mātes dzimšanas apliecība vai izraksts no dzimšanas reģistra, kas pierāda personas radniecību ar tiešajiem augšupējiem radniekiem, un dokumentus, kuri apstiprina šo personu tautību; bet attiecībā uz lībiešiem likumā paredzēts izņēmums: var iesniegt Ministru kabineta noteiktās lībiešu (līvu) organizācijas atzinumu par personas etnisko izcelsmi, ja persona vēlas pašreizējo tautības ierakstu mainīt pret tautības ierakstu “lībietis (līvs)” un etnisko izcelsmi nav iespējams pierādīt ar iepriekš minētajiem vecāku dokumentiem.⁵⁷

1.5. Lībiešu folklorā

Mūsdienās lielākais nopelns lībiešu un arī citu seno tautu kultūras un folkloras mantojuma saglabāšanā ir kopienas aktīvistiem un tiem cilvēkiem, kas savā ikdienas dzīvē uztur šīs tradīcijas un folkloras bagātības dzīvas. Lībiešu kopienā īpaši liela vieta atvēlēta tieši dažādu folkloras ansambļiem un kopām, kas no paaudzes paaudzē nes kultūras mantojuma vērtības caur dziesmām un muzicēšanu. “Pēdējos 15 gados dibināti vairāki jauni lībiešu dziesmu ansambļi, no kuriem daži bijuši tikai īslaicīgi projekti – “*Vīm*”, “*Kōla*”, “*Tuļļi lum*”, “*Kalā jeng*”. 2004. gadā darbu sāka Ventspils kultūras centra lībiešu ansamblis “*Rāndlist*”. Jauns ansamblis nodibināts Kolkā – “*Laula*”. Joprojām darbojas 70. gados dibinātie lībiešu ansambļi “*Līvlist*” un “*Kāndla*”. Tārgales pamatskolā darbojas bērnu folkloras kopa “*piški Kāndla*”.⁵⁸ “Pirmais lībiešu koris jeb tā sauktais Līvu savienības koris sāka darboties Sīkragā, Lorumu mājās, 1922. gada vasarā, un par kora vadītāju kļuva Margarete Stalte. Tātad koris sāka darboties vēl pirms oficiāli tika nodibināta pati Līvu savienība. Kāpēc tāds koris vispār tika izveidots? Lībiešiem taču nebija īpaši spēcīgu kopsdziedāšanas tradīciju. Domājams, ka atbilde meklējama tajos pašos nosacījumos, kas noveda pie Līvu savienības nodibināšanas. Proti, 1920. gadu sākumā lībiešiem bija visai zema etniskā pašapziņa un kopības izjūta. Bija sācies arī valodas nomaiņas process. Tātad bija jāmeklē kādi līdzekļi, lai apturētu asimilāciju un paaugstinātu lībiešu pašvērtību. Pirmais grūdiens nāca no ārpuses – šķiet, tieši ārpusnieku O. Loritsa un L. Ketunena un kultūras ziņā izglītotākā lībieša K. Staltes sarunās dzima doma gan par lībiešu pagastu, gan lībiešu sabiedrisko organizāciju, gan arī lībiešu kori.⁵⁹

⁵⁶ Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likums. 6.2.1. pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=191209> [skatīts: 2016. gada 9. martā].

⁵⁷ Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņas likums. 6.2.1. pants. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=191209> [skatīts: 2016. gada 9. martā].

⁵⁸ Dribins, Leo (sast.). *Mazākumtautības Latvijā. Vēsture un tagadne*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts. 2007, 40. lpp.

⁵⁹ Šuvcāne, Baiba (apkop.). *Lībiešu gadagrāmata 2005. Līvlist Āigastrōntōz*. Rīga: Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības lietās sekretariāts, 2005, 19. lpp.

Lībiešu folkloras vākšana sākās 19. gadsimta vidū. 1846. gada vasarā pie Kurzemes un Vidzemes (Salacas) lībiešiem, kā arī krieviņiem (votiem) devās Pēterburgas zinātņu akadēmijas akadēmiķis Andress Johans Šēgrēns (*Sjögren*, 1794–1855) un gleznotājs Augusts Pecolds (1794–1859). Ekspedīcijas laikā Šēgrēns mācījās lībiešu valodu, veica etnogrāfiskus un lingvistiskus novērojumus, savukārt Pecolds zīmēja raksturīgākos etnisko grupu tipus, apģērbus, darba un sadzīves ainas. Viens no tautas mutvārdu folkloras veidiem ir dziesmu folklorā. Lībiešu tautasdziesmas pirmo reizi teiktas un pierakstītas Kurzemes jūrmalas ciemos Pizē un Kolkā 19. gadsimta vidū un publicētas A. J. Šēgrēna Kopoto rakstu III sējuma 1. nodaļa ar tulkojumiem vācu valodā.⁶⁰

Lībiešu folklorā aptver visus folkloras veidus. Bez dziesmu folkloras ir vēstītāja folklorā ar visiem žanriem – pasakām, teikām, nostāstiem. Anekdošu tikpat kā nav. Ir brahioloģismu paveidi – sakāmvārdi un mīklas. Savākts liels tautas ticējumu un paražu krājums, kas publicētas dažādos lībiešu folkloras materiālos. Tagad tas vairs nebūtu iespējams. “Lībiešu teikas ir interesantas ar savu patīkamos vienkāršību un apbrīnojamo motīvu bagātību” – tā atzinis O. Loritss⁶¹. Teikas palīdz noskaidrot lībiešu pirmatnējā veidā saglabāto tautas ticību. Tās pamatā ir animistisks pasaules uzskats: visai dabai ir dvēsele (*jeng*), cilvēka dvēsele dzīvo pēc nāves. Šķiet, ka lībiešiem bijušas tikai ar sugas vārdiem apzīmētas dievības. Saglabājušās atmiņas par dažādiem dabas gariem – dažādiem “tēviem”, “mātēm”, un viņu bērniem.” Viena no populārākajām lībiešu teikām, kas daudzu cilvēku redzeslokā nonāk arī mūsdienās ir teika par *Zilajām govīm*, kurā var rast tēlainu skaidrojumu arī par mūsdienās tik populārajām un retajām zilajām govīm – Latvijas zilās šķirnes gotiņas ko sauc arī par Latvijas zilo govi, arī līvu govi, jūras govi jeb mēness govi,⁶² kuru izcelsmes vieta ir Kurzemes novads. Mūsdienās šie īpašie un reti sastopamie dzīvnieki kalpo arī kā Latvijas atpazīšanas zīme.

Aplūkojot lībiešu literatūras daiļradi, kas tapusi tuvāk mūsdienu periodam, atklājas, ka lībiešu kultūrā ir arī dzejas tradīcija, kas attīstījies cauri dažādiem laika posmiem, ko piedzīvojusi lībiešu tauta. Tā diemžēl ilgu laiku palikusi neizpētīta un sabiedrībā par to bija ļoti maz informācijas. “Vairāku gadu desmitu garumā caur daudzu lībiešu rokām bija gājis apjomīgs manuskripts – visas lībiešu valodā rakstītās vai tulkotās dzejas pakopojums, ko tautās laist vēltīgi pūlējies pats krājējs un kopā licējs dzejnieks Harijs Skuja. Arī kultūras centram sākotnēji šķita, ka rokas būs par īsām: ne līdzekļu, ne pieredzes, ne tik daudz brīva laika, lai no lappušu tūkstoša izveidotu krājumu, kam atrastos lasītāji. Tomēr notika neticamais – lībiešu dzejas

⁶⁰ Šuvcāne, Valda Marija. *Lībiešu folklorā*. Rīga: Jumava. 2003, 10., 25. lpp.

⁶¹ Citēts pēc: Šuvcāne, Valda Marija. *Lībiešu folklorā*. Rīga: Jumava. 2003, 53. lpp.

⁶² Latvijas Zilās govīs. Pieejams: <http://www.kurzeme.lv/lv/kurp-doties/atputa-daba/334-latvijas-zilas-govis/> [skatīts: 2016. gada 22. maijā]

izlase “Es viltīgāks par tevi, menca!” kļuva par 1998. gada dzejas dienu galveno notikumu.”⁶³ Izlasot šo grāmatu, ir iespējams gūt pārskatu, kas īsti ir lībiešu dzeja, kāda tā bija savos aizsākumos un par ko tā ir kļuvusi. Tā ir iespēja aptveroši un nepastarpināti iepazīties ar daļu no lībiešu kultūras, kuras īstajai dzīvei netika iedalīts laiks. Grāmata ir kā elipse, kura ietver sevī lībiešu dzejniekus no laikiem, kad tikai retais mācēja rakstīt, apkārt mājīgajam brīvības brīdim līdz tiem, kuri tagad, lai arī citādāk, turpina reiz, sen atpakaļ, aizsāktu.⁶⁴

1.6. Lībiešu simboli

Kopš seniem laikiem lībiešu dzīvi Kurzemes nostūrī noteikuši trīs pamatelementi – biezie meži, liesā kāpu smilts un galvenā iztikas devēja – jūra. Šī, no paaudzes paaudzē mantotā un iemīlētā aina, ko zvejnieks laivā vēro, atgriežoties no jūras, – zaļā mežu josla, baltā liedaga strēle un zilie jūras ūdeņi –, iesakņojās dziļi lībiešu tautas apziņā, līdz kļuva par tās piederības zīmi – zaļbaltzilo lībiešu karogu (sk. 1. pielikumu).⁶⁵

1.6.1. Lībiešu karogs

Lībiešu karogu saskaņā ar Līvu savienības ieteikumu izgatavoja Tērbatā.⁶⁶ Tā krāsu proporcijas ir 2:1:2. Parasti lieto šādus toņus: zils 300 U, zaļš 3415 U (sk. 2. pielikumu).⁶⁷ 1923. gada 18. novembrī to kā lībiešu atmodas simbolu pirmoreiz ieraudzīja apkārtējā pasaule.⁶⁸ Karoga pacelšanas laikā skanēja Kārļa Staltes šim gadījumam speciāli sacerētā “Karoga dziesma” (*Plagā loul*).⁶⁹

Šī diena bija īpaša diena lībiešu tautas vēsturē. Šo dienu Kurzemes piekrastes saimnieki paziņoja par īpaši tautisku. Šajā dienā lībiešu ģimenes pielika pie sienas lepnus un aizkustinošus pašpārliecinātus vārdus: *Volmō seļļizt ku mād izād: Līvōd neiku kivīd vizād!* (Būsim tādi kā mūsu tēvi: lībieši kā akmeņi cieti!) Šajā dienā pirmo reizi izskanēja lībiešu brīnišķīgā himna; šajā dienā svētdienīgi ģērbtā tauta asarām acīs pirmo reizi savā valodā dziedāja visiem luterāņiem svēto baznīcas dziesmu "Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils".⁷⁰ Pēc klātesošo atmiņu stāsta: “Bija svētdiena, un lielajā Mazirbes ciemā lija. Kokos drebinājās vecās lapas, un ceļi

⁶³ Blumberga, Renāte (red.). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 24. lpp.

⁶⁴ Ernštreits, Valts (sast.). *Līvō kultūr Sidām. Es viltīgāks par tevi, menca!* Lībiešu dzejas izlase. Rīga: Līvō kultūr Sidām. 1998, 203. lpp.

⁶⁵ Mednis, Jānis. *Zaļš, Balts, Zils*, 5. lpp.

⁶⁶ Nakamura, Juki. *LĪBIEŠI*. Rīga: “Neptuns”, 2008.

⁶⁷ Lībiešu himna un karogs. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8095> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

⁶⁸ Mednis, Jānis. *Zaļš, Balts, Zils*, 5. lpp.

⁶⁹ Nakamura, Juki. *Lībieši*. Rīga: Neptuns, 2008.

⁷⁰ Hāvio, Mati. Karoga iesvētīšana 1923. gada 18. novembrī. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8096> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

vietām slīga lielās ūdens pelķēs, un, lai tās apietu, vajadzēja ložņāt caur smilšu uzkalniem. Mēs nācām no ķestera mājas, kurā igauņi un AKS [saīsinājums no *Akateeminen Karjala-Seura* – Akadēmiskā Karēlijas biedrība] pārstāvji bija saņēmuši patīkamu dzīvokli. Drīz mēs ieraudzījām baznīcas celtni un tai līdzās – mācītājmāju. Pa ciema ceļu jau staigāja palieli pulciņi svētdienīgi ģērbtu ļaužu, mazliet nosaluši un samirkuši.”⁷¹

1.6.2. Lībiešu himna “*Min izāmō, min sindimō*”

Dziesmai “Mana tēvzeme, mana dzimtene” (*Min izāmō, min sindimō*) (sk. 3. pielikumu), ko uzskata par lībiešu himnu, ir tā pati somu un igauņu himnas melodija, ko komponējis Frīdrihs Paciuss (*Friedrich Pacius*, 1809–1891), bet dziesmas vārdus sacerējis lībiešu dzejnieks Kārlis Stalte. Pēc laikabiedru liecībām lībiešu četrbalsīgais koris to pirmo reizi nodziedāja karoga svētkos.⁷² To varēja dziedāt saietos, kuros piedalījās somi un igauņi – katrs ar saviem vārdiem.⁷³ Pēcāk šo skaņdarbu latviešu valodā atdzejoja Harijs Skuja (sk. 4. pielikumu).

1.6.3. Lībiešu ūdensputns

Kā viens no spilgtākajiem lībiešu simboliem, kas tiek izmantots arī mūsdienās un sabiedrībā īpaši asociējas ar lībiešu tautas folkloru un kultūras mantojumu, ir lībiešu ūdensputns (sk. 5. pielikumu), kas tiek uzskatīts par dvēseles, dzīvības simbolu kā arī debess un zemes saistītāju.

Lībiešu kultūrai raksturīgi zoomorfie piekariņi. Doles salas kapulaukos atrasti 28 putna un zirga atveidojumi bronzā. Tie ir gan plakani, gan apjomīgi, gan viengalvaini, gan divgalvaini. Minētajos kapulaukos atrasti 14 viengalvainie plakanie putniņpiekari. Parasti tie ir ažūri, un lielākā daļa atgādina peldošus ūdensputnus. Vienādus putniņus atrod maz, pat visai līdzīgie atšķiras detaļās, tomēr daudzveidīgo piekariņu klāstā var izdalīt vairākus tipus, kas darināti pēc noteikta parauga.⁷⁴ Ir vispāratzīts, ka somugru tautu mitoloģiskajos priekšmetos ūdensputniem bija īpaša nozīme, tie parādās vēl 19. gadsimta etnogrāfu ekspedīcijās savāktajos materiālos. Tieši šajā sakarībā būtu jāakcentē tik nepieciešamie pētījumi arī lībiešu mitoloģijā. Upuru alās Gaujas krastos un citur, olu čaumalu klātbūtne ziedojumos un kapu piedevās liecina, ka arī lībiešiem ūdensputna izdētā ola nozīmēja daudz ko vairāk, nekā mēs spējam iedomāties.⁷⁵

⁷¹ Citēts pēc: Hāvio, Mati. *Karoga iesvētīšana 1923. gada 18. novembrī*. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8096> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

⁷² Citēts pēc: Lībiešu himna un karogs. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8095> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

⁷³ Nakamura, Juki. *LĪBIEŠI*. Rīga: “Neptuns”, 2008.

⁷⁴ Blumberga, Gundega. *Līvlist Āigarāntōz*. Lībiešu gadagrāmata. Rīga: *Līvōd rānda*, 1996, 35. lpp.

⁷⁵ Turpat, 46. lpp.

1.7. Lībiešu tradīcijas

Abi pasaules kari un citas kataklizmas šo Latvijas reģionu – Ziemeļkurzemes Lībiešu krastu *Līvōd Rānda* (sk. 6. pielikumu) piemeklējušas sevišķi smagi, postot gan garīgo, gan materiālo kultūru. Pēc Otrā Pasaules kara visa Ziemeļkurzemes piekraste bija PSRS rietumu pierobežas aizliegtā zona. Un tieši šī, no visiem citiem aspektiem negatīvā, izolācija itin kā “iekonservēja” vietas, kur lībiskais vietumis vēl ir atpazīstams gan materiālās un telpiskās dimensijās – vecās būvēs, ēku izvietojumā, žogu sistēmās, māju īpašuma zīmēs, uz kapsētu krustiem, kokiem apstādītās gatvēs. Gadsimtu gaitā lībiešu ciemu īpašo plānojumu, ēku apveidus un izkārtojumu, lietu mērķtiecīgo funkcionālismu un lakonisko estētiku veidojuši šīs zemes skaudrā daba kopā ar nepiekāpīgi sīkstajiem ļaudīm.⁷⁶ Kā viens no lībiešu kultūras mantojuma elementiem, kas vislabāk saglabāties līdz mūsdienām, un arī kā ļoti būtisks šīs kultūras nesējs minēts literatūrā par lībiešu kultūras mantojumu, ir lībiešu ciemu arhitektūra, to veidošanās tradīcijas, sētu un māju uzbūve.

Piekrastes apmetņu apbūvi veidoja galvenokārt zvejnieku un zemnieku sētas, kuru izvietojumam un ēku izkārtojumam bija daudzi varianti. Ciemos 19. un 20. gadsimtā ietilpa zvejnieku un zemnieku pirmās vecsaimniecības to dalīšanās gaitā izveidojušās jaunās sētas un vaļinieku mazistabas. 20. gs. 20.–30. gados tām pievienojās zvejnieku jaunsaimniecības.⁷⁷ Kurzemes senākais dzīvojamās ēkas tips ir bijis nams, kurā bija tikai viena telpa ar pavardu. No tās izveidojās divtelpu ēka ar namu – virtuvi un dzīvojamo telpu. Laika gaitā lībiešu ciemos dzīvojamās ēkas kļuva plašākas, parādījās piebūves un lielāks telpu dalījums. Rietumlībiešu ciemiem, kur mājās vairāk izmantoja kalpu un vaļinieku darbaspēku, ir raksturīgas lielas dzīvojamās ēkas. Tās tika dalītas divās daļās – saimnieka un kalpu galā.⁷⁸ No lībieša Alfona Berholda atmiņām: “Vienā mājā dzīvodami, ļaudis bija saraduši kā viena dzimta. Visi mājas iemītnieki bija lībieši, un, protams, sarunu valoda bija lībiešu. Lai gan māja bija pārpildīta ar cilvēkiem, dzīvojām satīcīgi. Pie mājas sienas bija nolikts sols, tur vakaros, pēc dienas darbiem, mēdza apsēsties mājas ļaudis un pārrunāt dienas notikumus.”⁷⁹

---

⁷⁶ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 22.05.2016.]

⁷⁷ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 22.05.2016.]

⁷⁸ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē. Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*. Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 22.05.2016.]

⁷⁹ Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*, 95. lpp.

Sākot ar 20. gs. 90. gadiem, politiskā un ekonomiskā sistēma Latvijā ir kardināli mainījusies, un visa Ziemeļkurzemes Līvu krasta – *Līvōd Rānda*, līdzīgi kā pārējā Latvijas jūras piekraste, kļuvusi par ekskluzīvu precī zemes tirgū. Kā rakstīts ceļvedī, “tā ir himēriska parādība, kas, neatpazīstot pagātnes zīmes, ar savu bezpersoniskumu grauj jebkuras vietas lokālo identitāti.”⁸⁰ Okupācijas laika izolācija no ārpasaules gan saglabāja celtnes to sākotnējā izskatā, toties piespieda aiziet cilvēkus – materiālās kultūras tradīciju dabiskos nesējus. Tagad brīvā tirgus situācijā, daudzi jauno zemju īpašnieki bezatbildīgi ievieš šajā krastā būvju tipus un stilistiku, kas sakņojas lībiešiem svešā mentalitātē un ļoti retos gadījumos rūpējas par to, lai saglabātu vietējās arhitektūras tradīcijas.⁸¹

Kā vēl viens būtisks lībiešu tradīciju mantojuma elements jāmin svētku svinēšanas tradīcijas, kas vislabāk atklājas tieši lībiešu pašu atmiņās par piedzīvoto.

To apliecina, piemēram, Alfona Bertholda stāstītais: “Jāņu vakarā saradās gan tuvi, gan tāli ciemiņi, un tad sākās līgošana. Jūrmalā tika kurināts ugunskurs. Parasti tur saveda kopā vecas, nederīgas laivas. Tās tika aizdedzinātas ap saules rietu. Dega vareni, jo laivas bija darvotas. Pie jūņuguns sanāca kopā visi ciema ļaudis. Aplīgošana – dziesmu kari ievilkās līdz rītam. Jāņu svinēšana tupinājās visu nākamo dienu.”⁸² Viņu papildina Paulīnes Kļaviņas atmiņas: “Ziemassvētkus svinēja trīs dienas. Ziemassvētku vakarā visi bija pirtī nomazgājušies. Saimnieks nolasīja Evaņģēliju, un tika nodziedātas pāris dievvārdu dziesmas. Evaņģēliju lasīja latviešu valodā. Lībiešu valodā vairāk bija rotaļu. (..) Svētvakarā Mazirbē bija dievkalpojumi. Tad brauca uz Mazirbes baznīcu. Tas bija ļoti smuks brauciens – ar zirgiem un kamanām. Zirgiem klāt bija zvaniņi. Baznīcmalā bija ļoti daudz zirgu un pajūgu. Pēc dievvārdiem katram bija līdz kāds cienasts, ko viens otram atdāvināja. Kad brauca uz mājām, bieži iebrauca ciemos.”⁸³

Ar Ziemassvētkiem (*Taļžpivād*, 25. decembris) ir saistītas skaitā vairāk un atšķirīgākas tradīcijas. Attiecībā uz tām ir visai skaidri izsekojamas arī pārmaiņas laikā. Tā kā Ziemassvētki bija gada centrālie svētki, tie saglabāja senās ražošanas maģijas paražas, baznīcas tradīcijas un spēja vēl visai netālā pagātnē pievienot arī jaunus elementus. Viens no tādiem ir Ziemassvētku eglīte, kuru lībieši pieņēma tikai deviņpadsmitā un divdesmitā gadsimta mijā. Ar eglītes

⁸⁰ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē*. Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm. Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 22.05.2016.]

⁸¹ Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē*. Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm. Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts: 22.05.2016.]

⁸² Citēts pēc: Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*, 96. lpp.

⁸³ Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*, 98. lpp.

izplatību Ziemassvētki arvien vairāk pārvērtās par bērnu un ģimenes svētkiem. Īpaši divdesmitā gadsimta otrajā pusē pierakstītajās liecībās lielāku uzmanību sāk pievērst tam, lai aprakstītu baznīcas apmeklējumus Ziemassvētku laikā. Šajos aprakstos dominē brauciens ar ragavām, svinīgi izgaismota baznīca un mūzika. Ziemassvētki arvien vairāk pieņēma gaišu miera un prieka svētku raksturu.⁸⁴ Janvāra nozīmīgākā atzīmējamā diena lībiešu tautas kalendārā bija Teņa diena (*Tõņņizpāva*, 17. janvāris). Šīs dienas ticējumi lībiešiem vairākos veidos ir saistīti ar cūkām. Lībieši šajā ziņā nav izņēmums – arī latviešiem un dienvidigauņiem Teņa diena bija cūku svētki. Teņa dienas rituālais ēdiens bija vārīta cūkas galva, pēc kuras ēšanas kaulus aiznesa uz mežu cerībā, ka tad vasarā cūkas mierīgi uzvedīsies ganos. Šajā dienā arī simboliski pēra cūkas, lai tās vasarā pašas dotos mežā. Vairākās ziņās cūkas galvas vārīšanas vietā ir minēta cūkas astes vārīšana. To Teņa dienā darīja arī latvieši. Pēc analogijas maģijas lībieši cerēja, ka vasarā izaugs mieži ar garām vārpām.⁸⁵

Lībiešu kultūras mantojums, kas saglabājies līdz mūsdienām un ko apbrīno gan Latvijā, gan ārpus tās robežām, ir lībiešu tautas tērpu tradīcijas. Jau pavisam senā pagātnē lībiešu tauta izcēlās ar saviem īpašajiem apģērbiem un rotām.

Pārējo Baltijas tautu vidū lībieši izcēlās gan ar rotām, gan arī ar apģērbu. Iespaidīgo un plašo 10.–13. gadsimta lībiešu kapulauku materiālu izpētījusi arheoloģe Anna Zariņa. Lībiešu sieviešu apģērba kārtas vairāk atbilst Rietumeiropā parastajam apģērba daļu sastāvam – kreklis, plecos saspraužami brunči, jaka un villaine, kā arī kājauti, galvassega un josta. Lībiešu sievietes 10.–13. gadsimtā valkājušas plecos saspraužamus sarafānveida brunčus, kas varēja būt sānos sašūti vai arī nesašūti (sk. 7. pielikumu).⁸⁶ Lībiešu vīriešu apģērbs sastāvējis no krekla, svārkiem, biksēm un apmetņa. Biksēs zem ceļgaliem aptītas ar kājautiem. Domājams, ka lībiešu vidū biežāk tika valkāts lins, retāk vilkti krekli arī no vilnas auduma. Kreklus uz krūtīm sasprauda ar saktu. Pašus svārkus nerotāja, bet kakla izgriezuma malas varēja būt arī rotātas un saspraustas ar lielāka izmēra saktu. Salīdzinājumā ar sieviešu apģērbu vīriešu apģērbs nebija tik grezns. Uz vīriešu sociālo stāvokli norādīja viņa ieroči, daļēji rotas, kā arī tirgotāja atribūtika.⁸⁷ Kapulauku arheoloģiskajos izrakumos atrasti krāšņi 10.–13.gs. svētku tērpi, ko bagātina bronzas rotas. Muzeju krājumos atrodami arī 19. gs. lībiešu tautastērpa apģērba gabali. 1930. gadu sākumā, kas strauji attīstījās kultūras un sabiedriskajai rošanās, atkal tika celts godā senais tradicionālais apģērbs. Jaundarinātajos tērpos lielās līnijās tika saglabātas 19. gadsimta

---

⁸⁴Salve, Kristi. *No ziemassvētkiem līdz Teņa dienai*. Pieejams: <http://www.livones.net/folklor/?raksts=8759>
[skatīts: 22.05.2016.]

⁸⁵ Turpat.

⁸⁶Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 116. lpp.

⁸⁷ Turpat, 117. lpp.

tautautastērpa tradīcijas, un tie ir līdzīgi latviešu tautastērpiem, vienīgi savdabīgāka ir sieviešu galvassega – aube.⁸⁸ Lībiešu tautas tradīciju kontekstā nevar nepieminēt arī īpašās tradicionālās nodarbes, kas gadu gaitā bijušas raksturīgas Ziemeļkurzemes lībiešu ciemu iedzīvotājiem. Lībiešu saimniecisko darbību noteica vide, kurā viņi dzīvoja, – jūra, mežs un zeme. Zemkopība un lopkopība katrā sētā bija attīstīta tikai tik daudz, cik to atļāva nelielie smilšainās aramzemes gabaliņi ciemā un streijgabali. Jāpiebilst, ka aramzeme nenodrošināja visu zvejnieku ģimenes ar labību un trūkstošo nācās pirkt vai iemainīt pret zivīm.⁸⁹ Ziemeļkurzemes lībiešu zvejniekciemās ritēja laika garam atbilstoša dzīve un attīstība, un tas nebūt nebija atpalicis nostūris. Pēc dzimtbūšanas atcelšanas Kurzemē un 1860. gada reformām, kas ietekmēja arī lībiešu ikdienu, jo tika atcelti darba izvēles un dzīvesvietas maiņas aizliegumi, deviņpadsmitā gadsimta otrajā pusē sākās lībiešu samērā viendabīgās dzīves pārmaiņas. Cilvēki pārcēlās dzīvot citur, izmantoja iespēju strādāt un pelnīt iztiku ārpus dzimtajiem ciemiem, ieguva izglītību jūrniecībā, kuģoja un palika uz dzīvi pat citos kontinentos.⁹⁰

---

⁸⁸ Līvõ Kultūr Sidām. *Lībieši 44 atbildēs*. Rīga: 2012.

⁸⁹ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 177. lpp.

⁹⁰ Turpat, 179. lpp.

2. ETNISKĀ IDENTITĀTE LĪBIEŠU KOPIENĀ

Kopienas loma izpaužas mikro un makro līmenī, tā darbojas kā plašāks sociālās sistēmas elements starp mikro un makro līmeni, no vienas puses un nodrošina indivīdam mijiedarbības ar vidi un sociālo identitāti, no otras puses.⁹¹

2.1. Kopienas jēdziens

Kopīgās emocionālās saiknes dimensija kopienas piederības teorijas izpratnē ietver sevī interaktīvo un nostādņu integrācijas posmu un akcentē kopīgas intereses, biežus un pozitīvus kontaktus, sociālo tīklu un primāro attiecību attīstību, savstarpējo izpratni un nacionālo identitāti, kuras rezultātā rodas kopības izjūta ar grupu.⁹² D. Makmilans un D. Čaviss (*D. McMillan, & D. Chavis*), balstoties un kontaktu hipotēzi, apgalvo: "Jo vairāk cilvēki savstarpēji kontaktējas, jo, visticamāk, tie satuvināsies."⁹³

Ievērojamais norvēģu antropologs Tomass Hillans Ēriksens (*Thomas Hylland Eriksen*) raksta, ka cilvēku kopienas, ko agrāk dēvēja par ciltīm, arvien biežāk sauc par etniskajām grupām. Šādu izmaiņu iemesls ir šo kopienu dzīvesveida, sociālās un politiskās organizācijas pārmaiņas, kā arī pārmaiņas antropologu nostājā pret svešām kopienām un izpratnē par tām.⁹⁴ Ārkārtīgi būtiska loma kopienas izjūtas veidošanās un arī tās saglabāšanas procesā ir atmiņu klātbūtnei. Nododot pieredzēto – gan vārdiskā, gan emocionālā līmenī, cilvēki spēj bagātināt savu laikabiedru un, kas ir īpaši būtiski, nākamo paaudžu pārstāvju izpratni par vēsturiskiem notikumiem, kopienas tradīcijām, simboliem u.c. svarīgiem elementiem, kas ir viens no kultūras izdzīvošanu noteicošajiem faktoriem.

Atmiņas klātesamība nodrošina nepārtrauktības un drošības izjūtu, savukārt neskaidri un pretrunīgi priekšstati par pagātni var kļūt par draudu nacionālai identitātei un piederības sajūtai kādai valstij un nācijai. Ņemot vērā šo faktoru, atmiņu politika mūsdienās kļūst par svarīgu sabiedrības ilgtspējas priekšnoteikumu.⁹⁵

Atcerēties, nereti svinēt un atgādināt par mūsu pagātni ir ļoti būtiska tagadnes daļa, un tas ir svarīgi vairāku iemeslu dēļ. Tas ir ne vien nesaraucjami saistīts ar mūsu identitātes apziņu,

---

⁹¹ Zobena, Aija, Paula, Līga. Nacionālā un vietas identitāte: lauku kopienu rīcībspējas faktori. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 333. lpp.

⁹² Birka, Ieva. Krievvalodīgās kopienas piederības sajūta Latvijai un to ietekmējošie faktori integrācijas politikas un nacionālās identitātes kontekstā. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 90. lpp.

⁹³ Citēts pēc: Birka, Ieva. Krievvalodīgās kopienas piederības sajūta Latvijai un to ietekmējošie faktori integrācijas politikas un nacionālās identitātes kontekstā, 90. lpp.

⁹⁴ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*, 420. lpp.

⁹⁵ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*, 17. lpp.

bet tā ir arī neatņemama mantojuma procesa sastāvdaļa, jo atceramies pagātni caur mūsu tagadnes vajadzību un aspirāciju prizmu. Bez atmiņas pazudīs gan tas, kā apzināmies paši sevi, gan mūsu identitāte, gan kultūras mantojums. Caur atmiņām mēs radām un paturam dzīvas kultūru un tradīcijas, tā kā atmiņas tās bagātina un padara krāšņas.⁹⁶

Kopienų rīcībspēja ietver aktīvu līdzdalību un kopienas locekļu savstarpēju mācīšanos. Praktiskā līmenī rīcībspēja cieši saistīta ar zināšanu pārnesi un radīšanu, pieredzes apmaiņu starp kopienas locekļiem vai starp kopienų un sociālajiem aģentiem no plašākas sabiedrības kā formālā, tā neformālā līmenī. Prakses kopienās notiek mācīšanās caur sociālu līdzdalību, tādējādi veidojas arī kopīga identitāte. Tātad prakses kopiena tiek definēta kā “indivīdu grupa, kas darbojas dažādās sabiedriskās aktivitātēs, gūstot pieredzi un ilgstoši radot kopīgo identitāti, iesaistoties un dodot ieguldījumu kopienų praksēs.”⁹⁷

Jāatzīst, ka iniciatīvu realizēšana bieži balstās uz dažu cilvēku pleciem, savukārt pārējo iesaiste ir salīdzinoši zema. Kopienų iniciatīvu un aktivitāšu analīze partnerībās liecina, ka rīcībspējas sociālā un kultūras dimensija izpaužas spēcīgāk nekā ekonomiskā un politiskā dimensija, kaut arī reizēm tās ir savstarpēji cieši saistītas. Vietas identitāte ir būtisks Latvijas nacionālās identitātes komponents arī 21. gadsimtā. Reģiona, vietas savdabīgo identitāti veido tādi savstarpēji saistīti faktori reģiona simboliskā un sociālā telpa, vide, ko veido gan iedzīvotāji, gan sadzīves tradīcijas un savstarpējā komunikācija, teritorija, savukārt sociālo aģentų rīcību nosaka gan aģenta aktivitāte, gan arī iespējas, ko piedāvā vieta (cilvēkkapitāls, dabas, politiskais, kultūras, sociālais kapitāls utt.), savukārt bez aģenta aktivitātes vietas kapitāls netiek izmantots.⁹⁸ Šeit minētais ļoti spilgti sasaucas ar Ziemeļkurzemes lībiešu ciemu un šīs teritorijas kopumā milzīgo potenciālu, kas līdz šim diemžēl tiek realizēts tikai atsevišķu kopienų indivīdu organizētos projektos un pasākumos. Šo ciemu iedzīvotāji bieži neapzinās savas dzīvesvietas un etniskās piederības īpašo statusu, ar ko, līdzdarbojoties lielākam cilvēkkapitālam, būtu iespējams gan iepazīstināt plašāku sabiedrību, piesaistīt tūristus, tādējādi ceļoti ciemu labklājības, infrastruktūras, izglītības līmeņus.

Etniskums var izpausties ne tikai politiskajā, bet arī citos kontekstos, tas var parādīties diezgan miermīlīgi ikdienas situāciju definēšanā un lomu spēlēs, tas var būt grupu solidaritātes interešu lokā. Literatūra un māksla bieži ir īpaši svarīgi mediji, ar kuru palīdzību tiek parādīta etniskā identitāte un radīti priekšstati par etnisko kopienų.⁹⁹

---

⁹⁶ Graham, Brian, Howard, Peter (ed.). *The Ashgate research companion to heritage and identity*, p. 42.

⁹⁷ Zobena, Aija, Paula, Līga. Nacionālā un vietas identitāte: lauku kopienų rīcībspējas faktori, 333.–336. lpp.

⁹⁸ Turpat, 336. lpp.

⁹⁹ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*, 421. lpp.

Mūsdienās nezūdošs faktors kopienas tradīciju nodošanā sabiedrībai un nākamajām paaudzēm ir radošums. Tā ir viena no veiksmes atslēgām to cilvēku darbībās, kuri ar savas kopienas tradicionālajām vērtībām iepazīstina sabiedrību, balstoties uz pašiniciatīvu un lielā mērā entuziasmu.

Viens no mūsdienu radošo industriju pētniecībā nozīmīgākajiem un visvairāk citētajiem autoriem, amerikāņu autors Ričards Florida izsaka ideju, ka darba tirgus ir būtiski mainījies: pagātnē tā sauktās tradicionālās industrijas noteica, ka cilvēki seko darbam, turpretī mūsdienās darbs seko mobiliem, radošiem cilvēkiem, kuru izvēli apmeties tajā vai citā vietā nosaka nevis darba piedāvājumi, bet gan pilsētvides sniegtās ērtības un kultūras vide. Šis apstāklis ir nozīmīgs radošo telpu kodola radīšanai, jo tieši radošie uzņēmēji un mākslinieki ir tas kodols, kas piesaista cilvēkus, tādā veidā liekot pamatu jaunas kopienas izveidei. Viņi arī noteiks to, kāda veida radošā telpa tā būs – tematiski, vizuāli, pat “atvērtības” ziņā.”¹⁰⁰

2.2. Etniskās identitātes jēdziens

“Identitāte ir viens no visbiežāk lietotajiem un apspriestajiem jēdzieniem sociālajās zinātnēs pēdējo desmitgažu laikā. Lielā mērā tas ir saistīts ar šī jēdziena spēju, atrodoties individuālā un kolektīvā sadūrā, reizē tvert šīs divas mūsdienu pasaulē tik nozīmīgās dimensijas. Kā raksta viens no identitātes jēdziena ieviesējiem, slavenais amerikāņu psihologs un psihoanalītiķis Ēriks Eriksons (*Erik H. Erikson*), ”termins “identitāte” izsaka (..) (kvadrātiekvavas) gan pastāvīgu pašidentifikāciju (*selfsameness*), gan arī norāda, ka kādi būtiski raksturojumi ir kopīgi ar citiem”¹⁰¹. Atbildot uz jautājumu, kas es esmu, indivīdam sabiedrībā pastāvošo tradīciju, diskursīvo prakšu, sociālo struktūru un institūtu ietvaros paveras iespēja visnotaļ dažādi apliecināt sevi dzīves un ģērbšanās stila, politiskās orientācijas, valodas, dzīvesvietas un ideālu jomā. Līdz ar to identitāte, no vienas puses, ir sociāli konstruēta – tās veidošanā un uzturēšanā īpaša loma ir indivīdu un grupu komunikācijai, kas lielākoties norisinās ar valodas palīdzību, bet, no otras puses, identitāte ir sociāli determinēta, jo tās konstruēšanā nozīmīga loma ir tradicionālām sabiedrības institūcijām: valstij, ģimenei, skolai, masu medijiem. Mūsdienu sabiedrībā indivīda izvēles iespējas palielinās – identitātes veidošanas un uzturēšanas procesos īpaša loma ir interneta piedāvātajām iespējām, it īpaši interaktīvajiem sociālajiem tīkliem.

¹⁰⁰ Bāra, Daina, Muceniece, Dace, Reinholde, Iveta, Ījabs, Ivars. Cilvēkdrošības problēma Latvijā: valsts un sabiedrības attiecības. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 243. lpp.

¹⁰¹ Citēts pēc: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena. Priekšvārds. No: *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 9. lpp.

Šeit ir iespējams visai plašs izpratņu spektrs – no nacionālās identitātes pietuvināšanas etniskai identitātei, saskatot etniskās vērtībās vienīgo noteicošo nacionālās identitātes veidošanās un pastāvēšanas faktoru, līdz mūsdienu etniski un kultūras ziņā daudzveidīgo sabiedrību apstākļos ne mazāk utopiskajam priekšstatam par nacionālo identitāti, kas ir brīva no etniskiem un kultūras komponentiem.¹⁰² Pamatelementus, kas veido nacionālo identitāti, shematiski parādīti 1. attēlā – “Nacionālās identitātes pamatelementi” (sk. 8. pielikumu).

Doma par identitātes meklēšanu jaunībā saistīta ar jau minētā E. Eriksona atziņām. Viņaprāt, identitāte ir “viengabalainības un vēsturiskas nepārtrauktības izjūta”, pārliecība, kas esmu eksistējis pagātnē, ka eksistēju tagadnē un ka būšu nākotnē. Identitāte ir priekšstatu kopums pašam par sevi, par savu pārliecību un saviem nākotnes plāniem – atbilde uz jautājumiem “kas es esmu?”, “kas es biju?” un “kas es būšu?”¹⁰³ Savukārt Entonijs Gidenss (*Anthony Giddens*) lieto jēdzienu “pašidentitāte” (*self-identity*) un uzsver, ka tā ir moderns projekts, kura ietvaros indivīdi var refleksiīvi veidot personīgus naratīvus, kas ļauj tiem saprast pašiem sevi un kontrolēt savu dzīvi nākotnē.¹⁰⁴

Skatoties no transnacionālisma teoriju skatupunkta, dzīve ārpus savas izcelsmes zemes rada jaunu piederību, liek pārvērtēt attiecības ar izcelsmes zemi un bieži rada izjūtu par vienlaicīgu piederību “te un tur”.¹⁰⁵

Etniskums nozīmē piederību grupai, kurai ir kopīga (reāli vai izdomāta) izcelsme, valoda, ādas krāsa, ieražas, kopienas nosaukums, teritorija, reliģija. Neviens no šiem elementiem nav pilnībā obligāts, gluži pretēji – tie dažādās proporcijās veido organisku veselumu, kurš tad definē attiecīgo etniju. To veido tā nozīme, kuru attiecīgās grupas piederīgie piešķir tam vai citam elementam, teiksim, gērbšanās stils var būt nozīmīgs kāda etnija pašidentifikācijai, turpretī citam tas var būt pilnībā nenozīmīgs.¹⁰⁶

Viena no fundamentālām etniskās piederības iezīmēm ir tās iepriekš dotais raksturs, proti, etniskā identitāte nav nekas tāds, ko cilvēks varētu izvēlēties pats savas dzīves laikā. Piederība etniskai grupai ir primordiāla, kā to apraksta Klifords Gīrcs (*Clifford Geertz*): “Ar primordiālu piederību tiek saprasta tāda, kas rodas no “iepriekš dotā”, vai, precīzāk, tā kā šajās lietās neizbēgami ir iesaistīta kultūra, no tā, kas tiek uzskatīts par “iepriekš doto”: vispirms nepastarpinātā saskarsme uz radniecības attiecības, bet arī tie dotumi, kuri rodas no

¹⁰² Rozenvalds, Juris, Aija Zobena. Priekšvārds. *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*, 10. lpp.

¹⁰³ Citēts pēc: Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 252. lpp.

¹⁰⁴ Turpat, 253. lpp.

¹⁰⁵ Turpat, 306. lpp.

¹⁰⁶ Ījabs, Ivars. Starp etnisko un pilsonisko: daži apsvērumi par “nacionālās identitātes” problēmu. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 25. lpp.

pieņemšanas kādā noteiktā reliģiskā kopībā, no runāšanas kādā noteiktā valodā vai pat valodas dialektā, un sekošana noteiktām sociālām praksēm.”¹⁰⁷“Etnija jeb etniskās grupas definīcija ir grūti iespējama vienskaitlī: lieta tā, ka jēdziens pats par sevi paredz etniju plurālismu. Etniskās grupas patiesībā veido to attiecības ar citām etniskām grupām. To, kura no iepriekš dotajā iezīmēm tiktu izvirzīta kā grupu definējoša, nosaka tās izmantojums atšķirības marķēšanai.”¹⁰⁸“Etniskās identitātes turpina pastāvēt līdzās citām identitātēm un konfliktēt ar tām: diference un vismaz potenciāls konflikts piemīt pašai etniskuma definīcijai. Ir aplami iedomāties, kā to reizēm dara pilsoniskā nacionālisma ideologi, ka līdz ar sabiedrības modernizāciju un demokratizāciju etniskās identitātes vājinās un saplūst. Gluži pretēji – pats sabiedrības modernizācijas process stimulē etnisko identitāšu veidošanos un stiprināšanu. Starp daudzajiem pētījumiem šajā jomā Austrumeiropas nāciju tapšanā ļoti lietderīgs ir E. Smita nošķirums starp laterālajiem un vertikālajiem etniju modeļiem, kuri ir pamatā katra konkrēta nacionālisma un nacionālās identitātes tapšanai. Laterālie etniji ir etniskās grupas, kuras ieņemdamas sociāli, politiski un kulturāli priviligiētu pozīciju, pakāpeniski iekļauj attiecīgajā kultūrā arī pārējo sabiedrību. Šādu veidošanās ceļu ir gājušas Rietumeiropas nācijas, kur tās veidojas “no augšas”. Turpretī vertikālie etniji kalpo par nāciju veidošanā pamatu atšķirīgās situācijās. Šie etniji lielākoties iepriekš ir radušies pakļautības stāvoklī – tiem nav savas birokrātiski administratīvās struktūras, teritorijas, skaidras sociālās diferenciācijas kopienas iekšienē. Par galveno etniskās konsolidācijas faktoru tiem kalpo kopīgi mīti, rituāli, jo īpaši reliģija un kultūras. Šāds etnija tips paredz indivīda dziļāku iekļautību kopienā.”¹⁰⁹

2.3. Segmentētās identitātes

Etniskā identitāte var būt iekļaujoša tikai tad, ja tā ir arī izslēdzoša, un etniskā identitāte ir identitāte, kas veidojas pretstatā tam, kas tā nav (dihotomijā). Iepriekš redzējām, ka etniskums vien nevar noteikt personas sociālo identitāti. Tas ir arī tādēļ, ka visi indivīdi ir vairāku grupu locekļi, no kurām tikai dažas veidojušās uz etniskuma pamata.¹¹⁰

Citiem vārdiem sakot, personai ir vesela rinda alternatīvu identitāšu, un no konteksta ir atkarīgs, kura identitāte tiek aktivizēta – atkarībā no tā, kurā sociālā kopienā persona piedalās (aktora līmenī), un tā, kā sociālā realitāte tiek definēta sabiedrības galvenajā diskursā (sistēmas līmenī). T. H. Ēriksens savā vairākus izdevumus pieredzējušajā lekciju kursā

¹⁰⁷ Citēts pēc: Ījabs, Ivars. Starp etnisko un pilsonisko: daži apsvērumi par “nacionālās identitātes” problēmu, 25. lpp.

¹⁰⁸ Turpat 25. lpp.

¹⁰⁹ Turpat, 25.–29. lpp.

¹¹⁰ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 436. lpp.

sociālantropoloģijā norāda, ka, par izejas punktu ņemot segmentārās identitātes modeļus, personas sociālo identitāti var aprakstīt šādi: piemēram, pasaules iedzīvotājs – afrikānis – kenijietis – kikujs – persona no Murangas rajona. Tomēr personai pastāvīgi ir arī citas identitātes, kas neiekļaujas koncentrisko apļu sistēmā. Piemēram, cilvēks var būt precēts vīrs, sociālists, advokāts un pastmarku kolekcionārs. Kuru identitāti cilvēks pieņem konfliktu situācijās, kad jāizvēlas, piemēram, starp lojalitāti pret partiju un lojalitāti pret etnisko grupu, ir empīrisks jautājums.¹¹¹

2.4. Kolektīvo emociju nozīme piederības izjūtas un etniskās identitātes veidošanā

Piederības izjūtu būtiski ietekmē racionāli un ekonomiski faktori, piemēram, nodarbinātība un izglītības iespējas, kā arī pārliecība par iespēju brīvi paust savu viedokli jebkurā jautājumā un spēju ietekmēt lēmumu pieņemšanu. Nenoliedzami loma ir arī emocionālajai un garīgajai saiknei kopienas ietvaros, vēlmei attīstīt savstarpējos kontaktus arī ar citu tautību cilvēkiem un, visbeidzot, Latvijas kā dzimtenes uztverei, kas uzrāda pozitīvu korelāciju ar piederības izjūtas līmeni.

Kolektīvās emocijas ir viens no izšķirošajiem faktoriem, kas ietekmē etniskās un nacionālās identitātes veidošanās procesus. Kopējo kolektīvo emociju pamatā ir vēsturiskā atmiņa. Tās arī raksturo emocijas gan attiecībā pret iekšgrupu (*ingroup*), gan arī pret nozīmīgajām ārgrupām (*outgroups*). Šie emocionālie faktori gan sekmē pastāvošās etniskās identitātes saglabāšanu un stabilizāciju, gan arī ierobežo un determinē iespējas mainīt etnisko identitāti. Pieņemsim, ka tie, kas ļoti neuzticas citai etniskai grupai, ir karstā (*hot*) apakšgrupa. Tie, kuri uzticas otrai etniskajai grupai, ir aukstā (*cold*) apakšgrupa. Grupa, kas atrodas starp šīm apakšgrupām, ir vidējā (*medium*) apakšgrupa. Šīs konceptualizācijas pamatā ir hipotēze par karstajām un aukstajām etniskajām grupām. Aukstās etniskās grupas ir tādas, kuras locekļiem nav savstarpējas emocionālās saiknes vai tā ir vāja vai latentā. Šādi cilvēki gan identificē sevi ar noteiktu grupu, bet šim faktam nav emocionālas nozīmes un tas nav svarīgs viņu pašidentifikācijai (*self concept*).¹¹²

Savukārt pazīstamais nāciju un nacionālisma pētnieks Londonas Universitātes emeritētais socioloģijas profesors Entonijs Deivids Smits (*Anthony D. Smith*) raksta, ka vēsturiski tiek atzītas divas nācijas koncepcijas: rietumnieciskā jeb “pilsoniskā” nācijas

---

¹¹¹ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 436. lpp.

¹¹² Turpat, 13., 36., 45. lpp.

konceptija un nerietumnieciskā jeb “etniskā” nācijas konceptija, kas izveidojusies Austrumeiropā un Āzijā.

Komponenti, kas veido nāciju (saskaņā ar rietumniecisko “pilsoniskās” nācijas standartmodeli), ir:

- vēsturiskā teritorija,
- sabiedrības locekļu tiesiski politiskā kopība,
- tiesiski politiskā vienlīdzība,
- kopīga pilsoņu ideoloģija un kultūra.

Komponenti, kas veido nāciju (saskaņā ar nerietumniecisko “etniskās” nācijas modeli), ir:

- ģenealoģija un iedomātas izcelsmes saiknes,
- tautas mobilizēšana,
- vietējās valodas, ieražas, tradīcijas.¹¹³

Etniskā grupa, kā to definē E. Smits, “ir tāda kultūrtipa kopība, kura akcentē to, cik nozīmīgi ir tās izcelsmes mīti un ar vēsturi saistītās atmiņas, un kuru pazīst pēc vairākām kultūras īpatnībām, tādām kā ticība, ieražas, valoda, vai pēc tās sabiedriskajiem institūtiem. Šādas cilvēku kopības ir dubulti “vēsturiskas” tajā ziņā, ka ar vēsturi saistītās atmiņas tām ir būtiski svarīgas savas pastāvēšanas turpināšanai; bet ikviena šāda etniskā grupa ir arī īpašu vēsturisku spēku darbības rezultāts, tātad tā ir pakļauta vēsturiskām pārvērtībām un izzušanai.”¹¹⁴

Citiem vārdiem sakot, “pilsoniskās” nācijas identitāte saistīta ar politiskās un teritoriālās kopības izjūtu. Turpretī etniskās nācijas identitāte saistīta ar “vēsturiskās” kopības izjūtu. Atšķirība starp nacionālismu un etniskumu ir vienkārša. Nacionālistisku ideoloģiju var definēt kā etnisku ideoloģiju, kas etniskās grupas vārdā pieprasa tiesības uz savu valsti. Lai gan arī nācija tradicionāli saistās ar valodas, izcelsmes, ikdienas kultūras, teritorijas kopību, tomēr tas, kas atšķir to no etnija, ir politiskā programma, kura imperatīvā kārtā prasa nācijai pašnoteikšanos teritoriālas autonomijas vai pat atsevišķas valsts veidolā. Etnijs, atšķirībā no nācijas, var ilgstoši pastāvēt bez šādas programmas situācijās, kad valodiski, kulturāli un teritoriāli vienotas cilvēku kopības neizvirza pretenzijas uz nacionālo pašnoteikšanos, uz savām institūcijām un autonomiju.

Šo tēzi labi ilustrē arī lībiešu kopienas Somijā un Latvijā savstarpējā palīdzības politika. No trim organizācijām – Somiskuma savienības (*Suomalaisuuden Liitto*), Helsinku Akadēmiskā radu tautu kluba (*Helsingin Akateeminen hemoklubi*) un Modinātāj biedrības

---

¹¹³ Smits, Entonijs. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997, 19.–21. lpp.

¹¹⁴ Turpat, 29.–30. lpp.

(*Herättäjä-Yhdistys*) –, kas Somijā galvenokārt nodarbojās ar tā saucamo lībiešu glābšanas darbu, pirmā ar lībiešu jautājumu saskārās Somiskuma savienība.¹¹⁵

1927. gada decembrī Somiskuma savienība saņēma vēstuli no Līvu savienības ar lūgumu palīdzēt Lībiešu tautas nama būvē. Ar to sākās trešais un lielākais Somiskuma savienības lībiešu atbalsta kustības projekts kas īstenojās 1939. gada augustā.¹¹⁶ 30. gados Līvu savienība koncentrēja uzmanību galvenokārt uz Lībiešu tautas nama būvēšanu Mazirbē. Tā kā lībiešiem pašiem līdzekļu nepietika, palīgā tika aicinātas arī radu tautas. Kopējās ziedojumu summas bijušas šādas: no Somijas – 38 500 latu, no Igaunijas – 14 700 latu, no Latvijas – 15 000 latu, no lībiešiem – 13 000 latu, kā arī neliela summa no Ungārijas. Nama projektu pēc Somiskuma savienības ierosinājuma izstrādāja ievērojamais somu funkcionālisma pārstāvis Erki Hutunens (1901–1956).¹¹⁷ Mazirbē, 1939. gada 6. augustā tika atklāts Lībiešu tautas nams. Plāksne pie nama ieejas vēsta: “Šo namu ir lībieši cēlušī ar savas tēvzemes Latvijas un ar savu radu tautu sumu, igauņu un ungāru palīdzību.¹¹⁸ Līvu savienība namu atguva savā īpašumā 2000. gadā¹¹⁹. Tas ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Jau kopš 1989. gada 6. augusta ik gadus augusta pirmajā sestdienā Mazirbē notiek lībiešu svētki.

2.5. Nacionālā un vietas identitāte – lauku kopienu rīcībspējas faktori

Identitāte realizējas rīcībā, līdz ar to reģionālās attīstības kontekstā nozīmīga ir saistība starp nacionālo identitāti un dažādu sociālo aģentu rīcībspēju. Svarīga nacionālā identitātes sastāvdaļa ir vietas (reģionālā) identitāte. Rīcībspēja ir sociālo aģentu (indivīdu, kopienu, tādu institucionālu veidojumu kā pašvaldības u.c.) spēja izmantot sabiedrības piedāvātās sociālās darbības iespējas.¹²⁰

Vietas, reģionālā identitāte ir būtisks nacionālās identitātes komponents. Latvijas kontekstā jēdzienu “reģionālā identitāte plaši attiecina gan uz kultūrvēsturiskajiem reģioniem (lietojot apzīmējumus, piemēram, kurzemnieks, latgalielis), gan vietas piederību vietējā mērogā kā piederību konkrētai apdzīvotai vietai, pilsētai, apkaimei (piebaldzēns, liepājnieks u. tml.).

Reģionālā identitāte ir fenomēns, kurš raksturo cilvēku attiecības ar konkrēta reģiona teritoriju, sociālo sistēmu un vēsturi, tā būtiski korelē ar cilvēku sociālās aktivitātes izpausmēm

---

¹¹⁵Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un*, 211. lpp.

¹¹⁶Turpat, 213. lpp.

¹¹⁷Dribins, Leo (sast.). *Mazākumtautības Latvijā*, 33. lpp.

¹¹⁸Citēts pēc: Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu krasts*, 16. lpp.

¹¹⁹ Latvijas Republikas likums. *Par nekustamā īpašuma tiesību atjaunošanu Līvu (lībiešu) savienībai – Līvōd Īt.* 1999. gada 16. decembrī Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14792> [skatīts: 2016. gada 16. maijā].

¹²⁰Zobena, Aija, Paula, Līga. *Nacionālā un vietas identitāte: lauku kopienu rīcībspējas faktori*, 327. lpp.

un tieši tādēļ pamatoti var tikt uzlūkota kā reģionālu sociāli ekonomiskās un kultūras attīstības un plānošanas resurss.

Vietējā kopiena pati bieži vien nenovērtē tās sociālā un kultūras kapitāla bagātības, kas konkrētajā vietā radušās paaudžu paaudzēs, svaigs skats no malas ļauj atrast inovatīvu pielietojumu senču krātajām vērtībām, ļaujot tām uzmirzēt jaunā krāšņumā un īpašā kvalitātē iesaistoties globālajos tīklos (piemēram, programma *ESPON 2013* par nomaļiem, atpalikušiem lauku nostūriem, kas pārtop aprītē iesaistītās, viegli sasniedzamās, gudrās lauku teritorijās).¹²¹ Rīcībspēja ir praktiski neiespējami nodalīt no kopienas un vietas, kurai šī kopiena piesaistīta, un darbības vides, kurā veidojas tās (darbības) nosacījumi un kurā tā realizējas. Tieši tāpat rīcībspēja ir tieši saistīta ar identitāti – atbildi uz jautājumiem, kas es esmu, kas mēs esam un kam (kurai kopienai, vietai) es esmu piederīgs. Cietiem vārdiem – rīcībspēju nevar nodalīt no identitātes, tā var būt tiešs vai netiešs ierobežojums vai, tieši otrādi, iespēja sociālo subjektu darbībai. Attiecības starp identitāti, vietu un rīcībspēju var interpretēt kā savstarpējas mijiedarbības attiecības. Rīcībspēja realizējas dažādās sociālās dzīves dimensijās un sociālās struktūras līmeņos, katrā no tiem ir savi nozīmīgākie aģenti.

T. H. Ēriksens norāda, ka etniskumu var definēt daudzos ļoti dažādos kontekstos. Tas izpaužas un tiek pētīts, piemēram, kā diādiska saskarsme, kā sociāla klasifikācija, kā kultūras universs, kā darba dalīšanas aspekts, kā publisks politiskais diskurss un konkurence, kā identitātes veidošana vēstures rakstīšanas gaitā un ar mākslas izpausmju palīdzību, kā pilsoņu karš un kā nacionālisms – tie ir tikai daži procesi, kuros etniskumam ir būtiska nozīme.¹²²

Jeruzālemes Universitātes antropoloģijas profesors Dons Handelmans (*Don Handelman*) ir izveidojis *etniskās inkorporācijas* jeb iekļautības *pakāpju* tipoloģiju, kas ataino etniskuma nozīmīgumu sociālā organizācijā. Tās zemākais līmenis ir *etniskā kategorija*. Kategorijā iekļautajiem ir etniskā identitāte, viņi ir pārliecināti par savu savdabību un reproducē savu identitāti no paaudzes paaudzē. Etnisko kategoriju pārstāvjiem ir kopīgs “kultūras kapitāls”, viņi atzīst tā īpatnības, un, iespējams, lepojas ar to. Šajā līmenī etniskā identitāte – „mēs” sajūta – nav korporatīvi organizēta, un tai ir maz sociālu un politisku izpausmju. Etniskās inkorporācijas nākamais līmenis ir *etniskais tīklojums*. Šajā stadijā vairums *saskarsmes modeļu* ir atkarīgi no etniskās piederības; cilvēki iegūst paziņas un apmierina daļu vēlmju ar etniskuma palīdzību. Piemēram, cilvēks var atrast sev darbu vai dzīvesbiedru starp ļaudīm, kuri pieder pie tās pašas etniskās grupas, pie kuras pieder viņš pats. Etniskās inkorporācijas trešais līmenis ir *etniskā savienība*. Šajā līmenī jau pamatoti var runāt par *etniskām grupām*, ja etniskās

---

¹²¹ Zobena, Aija, Paula, Līga. Nacionālā un vietas identitāte: lauku kopienu rīcībspējas faktori, 330. lpp.

¹²² Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 421. lpp.

kategorijas locekļi ir korporatīvi organizēti noteiktā politiskā kontekstā. Etniskai savienībai ir mērķtiecīga kolektīvā organizācija, kas seko kopīgam, uz etniskumu balstītam mērķim. Ceturtais un pēdējais līmenis Handelmanā tipoloģijā ir *etniskā sabiedrība*. Šajā līmenī runa ir par etnisku grupu, kurai ir skaidri noteiktas teritoriālās robežas un kura dominē norobežotā apgabalā. Šādas etniskās grupas locekļiem ir kopīgas intereses jautājumos, kas skar viņu etnisko identitāti, viņu etnisko tīklojumu, viņu etnisko organizāciju un kopējo “kapitālu”.¹²³

2.6. Etniskā un kultūras identitāte lībiešu un citu mazo tautu kontekstā

Izraēlas filozofs Abners Koens (*Abner Cohen*) pētījumā par hausu migrantu politisko organizāciju jorubu pilsētā Ibadānā Nigērijā konstatējis, ka kultūras simboli un tradicionālie sociālās dzīves organizācijas principi maina nozīmi, kad tiek pārnesti no tradicionālā uz moderno kontekstu. Kaut gan šeit radu grupām un ciltīm pilsētās nebija lielas praktiskas nozīmes, grupu identitāte bieži tika izcelta. Pilsētās cilvēki nepārtraukti iedalīja kategorijās cits citu pēc pakāpes, kādā tie atšķīrās no pašiem, un daudzas jaunās kopienas, kas radās pilsētās – draugu grupas, klubi utt., balstījās uz etnisko piederību. Tikai tad, kad grupas atradās ciešā savstarpējā un ilgstošā kontaktā, kļuva svarīgi definēt, paust un aizsargāt savu kulturālo identitāti.¹²⁴

Nereti identitāte ir situatīva, vienam cilvēkam tās var būt ļoti daudz un dažādas, bet pēc sarunām ar vairākiem cilvēkiem, kas aktīvi mūsdienās darbojas lībiešu kopienā, autore secina, ka tieši etniskā – šajā gadījumā lībiskā identitāte izvirzās priekšplānā, kad cilvēks atrodas “savējo” vidū. Nebūtiski ir tas, cik liela vai maza ir kopiena – bet būtiskais, ka tiek saprasts. Jautāts par to – vai jūtās vairāk kā latvietis vai lībietis, Jānis Mednis atklāja sekojošu skatījumu: “Tas ir tāds identitātes jautājums un tāds izšķiršanās jautājums. Tas ir ļoti svarīgi tajās reizēs, kad, piemēram, jāizvēlas, kādā valodā tu runāsi. Un es esmu viens no tiem cilvēkiem, kas ir ļoti daudzus pasākumus veidojis, rīkojis, kuros ir runāts lībiski. Vai nu cilvēks pats to izvēlās, vai arī es tulkoju. Izšķiršanās – vai nu tu paliec slinks un ej pakaļ plūsmā, vai nu izdari to, kas vajadzīgs. Kā, piemēram, mums bija šovasar *Trīs tautu spēles*, kuras es organizēju. Un tur piedalās hānieši, kas ir mūsu draugi – tauta Igaunijā. Viņu valoda ir ļoti tuva mūsējai – arī ļoti sena, vairāk kā tūkstoš gadus veca, mēs, runājot lībiski, iegūstam vairāk auditorijas. Un tie cilvēki mūs atbalsta, mēs atbalstām viņus. Un tādās reizēs tā lībiešu valodas lietošana ir izšķiršanās – tu pasaki – jā vai nē. Jo tā situācija, protams, nav spīdoša, bet viņa nekļūš labāka, ja neko nedarīs. Drīzāk otrādi. Un tādā veidā es esmu atradis, piemēram, draugus, ar ko pa

¹²³ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 428.–430. lpp.

¹²⁴ Turpat, 411. lpp.

telefonu runāt lībiski, un ar Julgī es tikai runāju lībiski, ar Lindu Zonni un viņas vīru Reini – kā kuru reizi sanāk, un arī ar hāniešiem runāju tikai lībiski. Ja kaut kas ļoti sarežģīts, tad angļiski, bet viņi mani saprot, es viņus saprotu. Tas ir tāds zināmā mērā radikālisms, kas ir vajadzīgs, lai saglabātu un attīstītu kultūru.”¹²⁵ Šajā kontekstā jāmin arī, ka lībiešu radu tautas Somijā un Igaunijā ir bijušas spēcīgs atbalsts vairākos laika posmos, kad lībiešu tautu piemeklēja drūmi laiki. To varētu nosaukt par solidaritāti, kas šādos brīžos izpaužas visspilgtāk.

Etniskuma situacionālo aspektu ir pētījuši vairāki antropologi. Norvēģu sociālantropologa Haralla Eidheima (*Harald Eidheim*) pētījumi par etniskajām attiecībām Finnmarkas piekrastē savulaik parādīja, kā etniskums kļūst svarīgs norvēģiem un sāmiem dažādos gadījumos un situācijās. Lai aprakstītu divus etnisko procesu pamattipus, Eidheims ieviesa jēdzienus *dihotomija* un *komplementaritāte*. Dihotomijas gadījumā etniskās attiecības izpaužas kā savstarpējas negācijas, t.i., sāmi noteic, ka sāmiskais ir tiešā kontrastā ar nesāmisko, tātad norvēģisko. Komplementaritāte ataino etniskās attiecības vienā *kopējā* valodā, kur abas grupas parādās kā īpašas (ar īpašām iezīmēm). Etniskā identitāte ir imperatīvs statuss, proti, cilvēks, kurš dzimis un uzaudzis multientiskā vidē, nekad īsti no tās nevar atbrīvoties, kamēr vien dzīvo šajā vidē, un tā ir nozīmīga vairumā situāciju. Tanī pašā laikā etniskums situācijas definējumā var tikt izcelts vai slēpts, un par tā būtiskumu ir arī iespējams vienoties. Etniskuma sociālā nozīme ikvienā sabiedrībā mainās gan atkarībā no situācijas, gan vēstures. 20.gs. 60. gadu sākumā kultūras ziņā piekrastes sāmi bija *stigmatizēta* grupa, t.i., norvēģi un citi sāmi uz viņiem skatījās no augšas. Tādēļ publiskās situācijās, veikalā, uz prāmja u.tml. piekrastes sāmi slēpa savu identitāti un uzvedās kā norvēģi, runāja norvēģiski un izcēla to, ko uzskatīja par norvēģu kultūru, lai izvairītos no stigmatizēšanas. Privātās situācijās aizkulisēs viņi tomēr runāja sāmu valodā un pauda pārliecību par kopīgo sāmu identitāti.”¹²⁶

Cits norvēģu sociālantropologa Georgs Henriksens (*Georg Henriksen*) ir aprakstījis, ka citviet sāmi ir sākuši kultūras *atjaunināšanas* procesu. Mūsdienu sāmu identitāte daudzos gadījumos tiek izcelta; tā vairs nav stigmatizēta, bet drīzāk ir goda zīme!¹²⁷

Tādējādi etniskuma pamatā ir *attiecības* un *process*, etniskums nav “lieta”, bet gan sociālā procesa aspekts. Tas vienmēr top.

2.7. Etniskās identitātes nozīme mūsdienu sabiedrībā

Mēs dzīvojam postmodernā pasaulē, kur patērniecība ir kapitālistiskās sabiedrības ietekmīgs simbols. Ļoti pamanāmi tā ar reklāmu palīdzību tēlaini caurvij publisko un privāto

¹²⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

¹²⁶ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 425.–426. lpp.

¹²⁷ Turpat.

sfēru. Šajā sabiedrībā patēriņam ir nozīmīga loma. Tas ir cieši saistīts ar sevis sajūšanu un veidošanu. Mūsdienās ir praktiski neiespējami iegādāties kādu produktu, kas nebūtu saistīts ar konkrētiem identitātes simboliem, ko pircējs ir noteicis apzināti vai kā citādi. Atzīstot to, var pieņemt, ka patērniecība eksistē kā sevis apzināšanās veids.

Reklāmdevēji vēlas uzrunāt visas auditorijas – kā pieaugušos, tā bērnus. Psihoanalītiķi norāda uz situācijām, kurās darbā aizņemtie vecāki savu prombūtni bērniem kompensē ar dāvanām un šo pieradumu pārņem arī bērni. Uzņēmēji, apzinoties šo cilvēku vēlmi, aktīvi piedāvā preces un pakalpojumus, kas sola radīt kopības izjūtu un pozitīvas emocijas.¹²⁸

Mūsdienās kultūras mantojums, tajā skaitā arī lībiešu kultūras mantojums, sabiedrībā un īpaši jaunākās paaudzes vidū ļoti lielā mērā tiek uztverts un saskatīts tieši ar vizuālo materiālu palīdzību, kas tiek radīti stilizējot dažādus senos rakstus, dziesmu rindas, sakāmvārdus, simbolus u.c. tradicionālos senās kultūras izteiksmes līdzekļus. Šādu tendenci var saskatīt tieši pēdējā piecgadē, kad par zināmā mērā modes lietu ir kļuvusi dažādu latviešu un arī lībiešu simbolu izmantošana gan rotās, gan apģērba dizainā, gan sadzīves priekšmetu mākslinieciskajā apdarē. Arī šādi – caur mūsdienīgiem priekšmetiem ar *pievienoto vērtību* cilvēks var stāstīt sabiedrībai par savu etniskās piederības apzināšanos.

Zīmoli nozīmē identitāti identitāte – jēgpilnu esamību. Tāpēc patērētāji dod priekšroku tiem zīmoliem, kuru paustās vērtības un personība saskan ar viņu pašu vērtībām un personību. Patērētāji zīmolu komunikācijā meklē to, par ko jau sen runā pētnieki – iespēju ietekmēt savu nepilnīgo vai ievainoto identitāti un celt pašcieņu. Zīmoli mēdz ietvert sevī idejas un stereotipus par noteiktām vietām, kultūras un vēstures procesiem. Taču zīmoli, kā tos saprot patērētāji un klienti, var tikt uztverti arī kā stereotipi. Tas skaidrojams ar faktu, ka zīmoli ir emocionāli pievilcīgi, tāpēc pārdevējs var pavēstīt to ar metaforām, kas parāda produkta, pakalpojuma vai uzņēmuma cilvēciskās īpašības.¹²⁹

Zīmolu svarīgākais uzdevums nav radīt identifikāciju ar produktu vai norādi uz tā ražotāju, lai gan arī tam ir būtiska nozīme. Biežāk tam ir simboliska forma, kas pauž viedokli pat noteiktām sabiedrībā dominējošām idejām, vērtībām, ideāliem.¹³⁰

Mūsdienās, kad pieejams tik plašs jauno tehnoloģiju klāsts un to attīstībai nereti pat nevar izsekot līdzi, arī kultūras mantojuma pieejamība digitālā formātā ir ļoti būtiska, lai sasniegtu pēc iespējas daudz auditorijas, īpaši jaunās paaudzes vidū. Tas, cik tas ir nozīmīgs

---

¹²⁸ Stašāne, Lolita, Zitmane, Marita. Svētku svinēšana un patērēšana. Reklāma un patērētāju identitātes. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014. 234. lpp.

¹²⁹ Turpat, 235. lpp.

¹³⁰ Stašāne, Lolita, Zitmane, Marita. Svētku svinēšana un patērēšana. Reklāma un patērētāju identitātes, 235. lpp.

jautājums mūsdienās, arvien vairāk redzams tieši globālā tīmekļa vidē, kas parāda, ka kultūras mantojuma vērtības apzināšanās jautājums ir ļoti cieši saistīts ar šīm tendencēm. Viens no veidiem, kas kļūst arvien populārāks tieši kultūras mantojuma pieejamības ziņā un arī padara tā iepazīšanu un baudīšanu par sava veida piedzīvojumu ir iespēja dažādus kultūras mantojuma pieminekļus aplūkot 3D formātā. Šādu metodi lieliski varētu izmantot, lai iepazīstinātu un arī ieinteresētu plašu sabiedrības daļu ar Ziemeļkurzemes kultūras mantojuma *dārgumiem*. Piemēram, šādā veidā *digitalizējot* Kolka raga ainavu no jūras dzīļu skatupunkta būtu neaizmirstams piedzīvojums un ļoti vērtīgs tūrisma piesaistīšanas veids šim reģionam. Viens no šādiem kultūras digitalizācijas projektiem, kurā netiks apiets un iekļauts arī lībiešu kultūras mantojuma jautājums, ir “Kultūras mantojuma digitalizācija”. Pasākumā tiks īstenota līdzsvarota dažādu veidu kultūras satura digitalizācija, aptverot bibliotēku un arhīvu krājumos esošos materiālus, muzeju priekšmetus, filmas un citus audiovizuālos dokumentus, kā arī fiksējot digitālā formā nacionālas nozīmes kultūras norises un nemateriālo kultūras mantojumu. Prioritāte tiks sniegta saturam ar augstu kultūrvēsturisko vērtību, fiziski apdraudētiem un sabiedrības pieprasītiem materiāliem, saturam, kas līdz šim nav digitalizēts, piemēram, kultūras pieminekļu dokumentācijai, kā arī saturam Latvijas simtgades pasākumu kontekstā. Projektu vadīs Latvijas Nacionālā bibliotēka, kas līdz šim uzkrājusi visbagātīgāko pieredzi kultūras mantojuma digitalizācijas jomā, un pasākuma īstenošanā plānots iesaistīt plašu satura partneru loku, tostarp no Latvijas reģioniem.¹³¹

131

Kultūras mantojuma digitalizācijai piešķir 14 miljonus. Pieejams: <http://www.la.lv/kulturas-mantojuma-digitalizacijai-pieskir-14-miljonus/> [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

3. VALSTS LIKUMDOŠANAS, KULTŪRPOLITIKAS UN LĪBIEŠU KOPIENAS LOMA LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMA AIZSARDZĪBĀ MŪSDIENĀS

Neskatoties uz to, ka pēdējo gadu laikā līvu kopiena ir darbojusies īpaši aktīvi, organizējot gan daudzveidīgus pasākumus, kas popularizē lībiešu kultūru un valodu, un šie pasākumi ir efektīvi sasnieguši Latvijas sabiedrību un publisko telpu, šī darbība ne vienmēr radusi “dzirdīgas ausis” Latvijas parlamentā un valdībā, par ko liecina tas, ka pēdējos gados kultūrpolitikā lībiešu tautas un kultūras mantojuma aizsardzībai veltīta mazāka uzmanība. Tas licis vilties daudziem cilvēkiem, kas ar patiesu interesi, entuziasmu un nereti pat pašai aizlīdzību iesaistās lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā un nodošanā nākamajām paaudzēm. Tā kā arī pagātnē, piemēram, 20. gs. 30. gados un PSRS okupācijas laikā, lībieši bija piedzīvojuši valsts nivelējošu attieksmi un atbalsta trūkumu, kas nešaubīgi ir atstājis negatīvu ietekmi uz lībiešu tautas attīstību Latvijā.

1923. gadā dibinātā Līvu savienība, kas tobrīd pulcēja vairs tikai pusotru tūkstoši lībiešu, īpašu uzmanību pievērsa jaunatnes izglītības iespējām. Lībiešiem līdz šim nebija bijis skolas savā valodā, tāpēc lībiešu valodas mācību stundu ieviešana piekrastes skolās jau bija liels sasniegums. Somu atbalsts palīdzēja lībiešu jauniešiem izglītoties Somijā. Somi un Igaunī pūlējās panākt arī 1918. gadā neatkarību ieguvušās Latvijas valsts līdzdalību lībiešu glābšanā, taču tās attieksme bija vienaldzīga, jo šeit lībieši tika uzskatīti vien par jau asimilētas etniskās grupas paliekām. Savu artavu Latvijas valsts tomēr deva Lībiešu tautas nama būvē Mazīrbē, kuru ar radu tautu – somu, igauņu un ungāru – palīdzību izdevās pabeigt 1939. gadā.¹³²

3.1. Kultūras mantojuma aizsardzība Eiropas kultūrpolitikā

Lielākā organizācija, kas rūpējas par kultūras mantojuma aizsardzībai veltītas politikas ieviešanu Eiropā ir Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācija – *UNESCO*.

Kultūra ir viena no galvenajām *UNESCO* darbības jomām, ar to saprotot visas pasaules kopīgo pieredzi un vērtību, zināšanu un prasmju mantojumu, kā arī cilvēces radošās darbības daudzveidīgās izpausmes, balstītas uz cilvēku savstarpējas cieņas un sapratnes principiem. *UNESCO* misija pasaulē ir vērsta uz miera kultūras pastāvēšanu, pieņemot pasaules kultūras to daudzveidībā, veicinot šīs daudzveidības saglabāšanu un stiprinot cilvēku identitātes un piederības apziņu un dialogu ar citām kultūrām. *UNESCO* darbība kultūras jomā lielā mērā balstās uz starptautiski pieņemtiem tiesību normatīvajiem instrumentiem, galvenokārt

---

¹³² Mednis, Jānis. *Zaļš, Balts, Zils*, 5. lpp.

konvencijām. Piemēram, Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (1972), Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (2003), Konvencija par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu (2005).¹³³

Latvija ir *UNESCO* dalībvalsts kopš 1991. gada 14. oktobra, kad notika oficiālā mūsu valsts uzņemšanas ceremonija *UNESCO* galvenajā mītnē Parīzē. Atbilstoši *UNESCO* Konstitūcijai 1992. gadā ar Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumu tika izveidota *UNESCO* Latvijas Nacionālā komisija (*UNESCO* LNK).¹³⁴ Līdz ar to uz Latviju attiecas arī *UNESCO* izstrādāto dokumentu ratificēšana un izpilde. Kā viens no pēdējā laika būtiskākajiem un plašāko atpazīstamību guvušajiem dokumentiem, kas attiecas tieši uz kultūras mantojuma saglabāšanu ir Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (2003). Latvijā šis starptautiskais dokuments stājās spēkā 2006. gada 20. aprīlī.¹³⁵ Latvijas valsts atbildīgajām institūcijām, šī Konvencijas ietvaros, būtu jānodrošina arī virkne nosacījumu un dalībvalstu pienākumu šīs Konvencijas pilnvērtīgā izpildē.

Kā būtiskākos no tiem jāmin Konvencijas 11. pants, kas dalībvalstīm uzliek par pienākumu īstenot nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu tās teritorijā esošā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu.¹³⁶

Savukārt Konvencijas 13. pantā noteikts: “Lai nodrošinātu tās [dalībvalsts] teritorijā esošā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, attīstību un veicināšanu, katrai Dalībvalstij ir jācenšas:

(a) pieņemt vispārēju politiku, kuras mērķis ir sekmēt nemateriālā kultūras mantojuma vērtības palielināšanu sabiedrībā un iekļaut šāda mantojuma saglabāšanu plānošanas programmās;

(b) nozīmēt vai izveidot vienu vai vairākas kompetentas institūcijas tās teritorijā esošā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanai;

(c) sekmēt zinātniskus, tehniskus un mākslinieciskus pētījumus, kā arī pētniecības metodoloģijas izstrādi ar mērķi efektīvi saglabāt nemateriālo kultūras mantojumu, it īpaši – apdraudēto nemateriālo kultūras mantojumu.”¹³⁷

---

¹³³ Kultūra, *UNESCO* Latvijas Nacionālā komisija, Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/kultura/> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

¹³⁴ *UNESCO* Latvijā, *UNESCO* Latvijas Nacionālā komisija, Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/unesco-latvija/unesco-latvija-1/> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

¹³⁵ *UNESCO* Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=209748> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

¹³⁶ *UNESCO* Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=209748> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

¹³⁷ Citēts pēc: *UNESCO* Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=209748> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

Šeit sniegtā informācija, par nosacījumiem, kas jāievēro un jāpilda Konvencijas ietvaros, tikai vēlreiz apstiprina to, ka Latvijas kultūrpolitika šajos uzdevumos praktiski nekādā veidā nedarbojas lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanas jomā.

3.2. Latvijas valsts kultūrpolitikas loma lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā

Līdz ar valstiskās neatkarības atjaunošanu lībiešiem kā vienai no Latvijas pamattautām sākotnēji tika pievērsta liela uzmanība. Kā viens no būtiskākajiem jāmin Latvijas Republikas Augstākās padomes 1991. gada martā pieņemtais likums “Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju”, kur pirmo reizi tika noteikts lībiešu juridiskais statuss un kurš joprojām ir spēkā. Šajā likumā noteikts, ka “Latvijas Republikā dzīvo latviešu nācija, sena pamattautība — lībieši, kā arī nacionālās un etniskās grupas.”¹³⁸ Savukārt likuma 4. pants nosaka, ka “Latvijas Republikas valsts varas un pārvaldes institūcijas ir atbildīgas par Latvijas senās pamattautības – lībiešu – nacionālās identitātes un kultūrvēsturiskās vides saglabāšanu, par viņu apdzīvotās teritorijas sociāli ekonomiskās infrastruktūras atjaunošanu un attīstību.”¹³⁹

Latvijas Republikas Valsts valodas likuma (1999) 4. pants nosaka, ka “valsts nodrošina lībiešu valodas kā pirmiedzīvotāju (autohtonu) valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību, bet 5. pantā ierakstīts, ka “ikviena cita Latvijas Republikā lietotā valoda, izņemot lībiešu valodu, šā likuma izpratnē ir uzskatāma par svešvalodu.”¹⁴⁰

2005.–2008. gadā Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariātā (ĪUMSILS) bija Lībiešu nodaļa, taču krīzes laikā, optimizējot valsts pārvaldi, sekretariāta funkcijas vispirms nodeva Tieslietu ministrijai, bet pēc tam – Kultūras ministrijai, taču lībiešu kultūras mantojuma jautājumi vairs izcelti netika. Pēdējos gados lībiešu valodas saglabāšanas un attīstības jautājumos aktīvi ir iesaistījusies Latviešu valodas aģentūra (LVA), kuras tiešajās darba funkcijās darbs ar lībiešu valodu neietilpst. Tomēr, pateicoties LVA darbinieku izpratnei par jautājumu kopumu, kas saistīts ar lībiešu valodu un Valsts valodas likumā noteiktajām valsts garantijām lībiešu valodai, LVA ir atradusi veidu, kā atbalstīt ar lībiešu valodas saglabāšanu un attīstību saistītus projektus un arī pati iespēju robežās iesaistījusies lībiešu valodas popularizēšanā valsts valodas kontekstā. LVA – patlaban vienīgā valsts institūcija, kas sistemātiski strādā ar lībiešu jautājumiem – dara to uz esošo budžeta līdzekļu bāzes un nesaņem

---

¹³⁸ LR likums Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=65772> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

¹³⁹ Turpat.

¹⁴⁰ LR Valsts valodas likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14740> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]

no valsts budžeta nekādas papildu mērķdotācijas šo jautājumu risināšanai, lai gan tam vajadzētu būtu pašsaprotamam.

Diemžēl lībiešu jautājumā valsts līmenī vērojama marginālizācija, jo valsts pārvaldes līmenī lībiešu kultūra un valoda stratēģiski joprojām lielākoties tiek skatīta kā savdabīga, no pārējās Latvijas kultūras telpas atrauta parādība. Valsts politiku veidojošu dokumentu neesamība lībiešu jautājumos, ir viens no būtiskākajiem apgrūtinājumiem veiksmīgai lībiešu valodas un kultūras saglabāšanai un – galvenais – attīstīšanai.

Ņemot vērā šauru valsts atbalstu lībiešu kultūras mantojumam, šis jautājums ir ļoti mazā līmenī vai pat nemaz pārstāvēts valsts izstrādātajās ilgtermiņa un vidējā termiņa kultūrpolitikas plānošanas dokumentos. Kā viena no šādām jāmin Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam “Nacionāla valsts”. Šajā dokumentā lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai bija veltīts viens punkts IV nodaļā “Kultūrpolitikas rīcības virzieni, prioritārie uzdevumi vidējam termiņam un sasniedzamie rezultāti”: 1.7. punktā bija pausta apņēmība “uzņemties pastiprinātu atbildību par līvu (lībiešu) kultūrvides saglabāšanu” un prioritāri uzdevumi “ĪUMSILS un KM pilnveidot pasākumus līvu kultūras un valodas saglabāšanai un pārmantošanai” un “rosināt VKKF atbalstīt pasākumus līvu kultūrvides un valodas saglabāšanai.”¹⁴¹

Marginālizācijas tendenci ilustrē Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam “Radošā Latvija”, kur lībieši garāmejojot vispār pieminēti tikai vienā punktā: “2.2.2. Saglabāt vēsturisko kultūrtelpu (suitu, lībiešu u.c.) unikalitāti”.¹⁴² Tā kā lībieši minēti kopā ar suitiem, jāsecina, ka faktiski nav ņemta vērā ne lībiešu valodas specifika, ne lībiešu vieta Latvijas kultūrtelpā kopumā.

1991. gada 4. februārī Latvijas Republikas Ministru padomē pieņēma lēmumu par valsts īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas *Līvōd rānda* (Lībiešu krasts) izveidošanu. To izveidoja pēdējā lībiešu apdzīvotā teritorijā Ziemeļkurzemē, lai aizsargātu lībiešu tautības, dabas un kultūras mantojumu un tradicionālo dzīvesveidu un lai izveidotu bāzi un radītu nepieciešamos apstākļus lībiešu tautības saglabāšanai, pastāvēšanai un attīstībai. *Līvōd rānda* aptvēra teritoriju Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē no Ovīšiem līdz Ķipkai. Tika izstrādāta teritorijas attīstības ģenerālshēma, kas derētu par pamatu teritorijas turpmākās attīstības virzieniem. Tomēr reālā dzīve jūrmalas ciemos pēc ieteiktām koncepcijām neatīstījās. Agrākie zemes īpašnieki un viņu mantinieki atguva zemes īpašumus, bet paši ciemā neatgriezās,

---

¹⁴¹ Latvijas Republikas Ministru Kabinets. Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam “Nacionāla valsts” [zaudējis spēku], pieejams: <http://www.km.gov.lv/lv/ministrija/vadlinijas.html> [skatīts: 2016. gada 16. maijā].

¹⁴² Latvijas Republikas Ministru Kabinets. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam “Radošā Latvija”. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4877> [skatīts: 2016. gada 16. maijā].

par zvejniekiem nekļuva. Sakarā ar kompetences pārdali starp valsti un pašvaldībām, jautājumi, kas saistīti ar teritoriālo plānošanu, pārgāja pašvaldību ziņā.¹⁴³

Situācijas uzlabojums notika, kad pēc Lībiešu kultūras centra un starptautiskās Lībiešu draugu biedrības iniciatīvas ar Ministru prezidenta rīkojumu 1998. gada 24. novembrī tika izveidota darba grupa, kurā tika iekļauti zinātnieki un sabiedrisko organizāciju pārstāvji, valsts ilgtermiņa mērķprogrammas "Lībieši Latvijā" izstrādei. Darba grupas vadītājs Ilmārs Geige – lībietis, viens no par 1990. gada 4. maija deklarāciju balsojušajiem Augstākās padomes deputātiem – intervijā Renātei Blumbergai visai optimistiski klāstīja ieceres: "Programma veidota kā konceptuāla virsprogramma plašam pasākumu kompleksam. Programmā izcelti divi savstarpēji saistīti aspekti. Pirmais aspekts ir Latvijas valsts un lībiešu kā tās otrās pamattautas savstarpējās attiecības. Saskaņā ar starptautiskajiem tiesību aktiem tādas senas pamattautas un unikālas minoritātes kā lībieši, viņu valoda un kultūra ir pieskaitītas pie neaizstājamo vērtību kategorijas. Par šo minoritāšu saglabāšanu un attīstību atbildība jāuzņemas tai valstij, kuras teritorijā tās dzīvo. Otrais aspekts ir lībiešu vēsture, valoda un kultūras mantojums kā Latvijas nacionālā kultūras mantojuma būtiska un neatņemama sastāvdaļa. Mērķprogrammas pasākumu kompleksā ietvertas septiņas rīcības programmas: lībiešu kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība un izmantošana, lībiešu valoda, izglītība, zinātniskā pētniecība, kultūras procesi, sabiedriskās attiecības un „Lībiešu krasts”. Katra rīcības programma satur īsu problēmu raksturojumu, nosaka sasniedzamos mērķus, galvenos uzdevumus un izpildītāju atbildību.”¹⁴⁴

Mērķprogrammas "Lībieši Latvijā" īstenošanai tika izveidota vadības padome, ko 2000. gadā apstiprināja ar Ministru kabineta rīkojumu.¹⁴⁵ Tomēr pēc dažiem gadiem to likvidēja.¹⁴⁶ Kopš šīs programmas darbības beigām 2012. gadā, vērojams valsts politikas mehānisma trūkums. Diemžēl tādas lībiešu kultūras mantojuma jomas kā tradicionālās kultūras saglabāšana un mūsdienu kultūras attīstīšana tā, lai šis mantojums būtu pieejams un nozīmīgs arī pārējais sabiedrībai, šobrīd ir nonākušas zināmā pašplūsmā un vislielākajā mērā balstās tieši uz lībiešu kopienas sabiedriskajām organizācijām, indivīdiem, entuziastiem. Šie elementi ir ļoti svarīgi, aktīvi un patiesas motivācijas vadīti, bet diemžēl, gan cilvēkresursu, gan finanšu resursu trūkuma dēļ, nespēj "vilkt visu vezumu" un darbināt šo lielo mehānismu bez valsts atbalsta. Valsts līmeņa atbalsta un izpratnes trūkums par šo jautājumu nozīmīgumu, ietekmē arī to, ka

¹⁴³ Nakamura, Juki. *Lībieši*. Rīga: "Neptuns", 2008.

¹⁴⁴ Blumberga, Renāte. Valsts ilgtermiņa mērķprogramma "Lībieši Latvijā", 09.06.2006., pieejams: <http://www.livones.net/vesture/jaunielaiki/?raksts=8197> [skatīts: 16.05.2016.]

¹⁴⁵ LR MK rīkojums "Par valsts ilgtermiņa mērķprogrammas "Lībieši Latvijā" vadības padomes izveidošanu", [zaudējis spēku], pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/10585-par-valsts-ilgtermina-merkprogrammas-libiesi-latvija-vadibas-padomes-izveidosanu> [skatīts: 16.05.2016.]

¹⁴⁶ LR MK rīkojums Nr. 463, pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=77551> [skatīts: 16.05.2016.]

daudzi projekti paliek tikai plānošanas stadijā un netiek īstenoti, jo trūkst apmaksātu nozares profesionāļu, kas šo jautājumu risināšanā būtu gatavi iesaistīties.

3.3. NVO un kopienas fonda nozīme lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā

3.3.1. Līvu fonds

Kopienas fonds ir nevalstiskajam sektoram piederīga institūcija. Atšķirībā no klasiskām NVO, kopienas fondam raksturīgas šādas iezīmes: darbības piesaiste konkrētai ģeogrāfiskai teritorijai, plašs mērķis, finanšu patstāvība un neaizskaramā kapitāla veidošana. Kopienas fonda darbību var salīdzināt ar tiltu, kas savieno cilvēkus un uzņēmumus, kuri gatavi ziedot, ar vietējās sabiedrības vajadzībām – fonds piesaista resursus un sniedz atbalstu dažādās sabiedriskā labuma jomās, kas veicina kopienas attīstību.¹⁴⁷ Arī pašvaldības atbalsta faktors ir ļoti svarīgs nevalstiskā sektora darbībai, īpaši lauku kopienās. Pašvaldības atbalsts ir ļoti nozīmīgs resurss nevalstiskā sektora attīstībai. Fondu dibināšana rāda, ka tie veidojas kopienās ar spēcīgu sociālo kapitālu. Kopienas fonda izveidošana ir viena no iespējām, kā sociālais kapitāls transformējas jau konkrētā rīcībā.¹⁴⁸ Ņemot vērā to, ka tieši minētais sociālais kapitāls ir tas elements, uz kā balstās lielākā daļa lībiešu kopienas aktivitāšu, tad būtiski īsumā aplūkot arī Līvu fonda darbību un ieguldījumu lībiešu kopienas attīstīšanā un mantojuma saglabāšanā.

2009. gada 31. martā dibinātais Līvu fonds, ir līvu jauniešu izveidota līvu valodas, kultūras un sociālās vides atbalsta organizācija – nodibinājums. Organizācijas valdes priekšsēdētājs ir žurnālists un aktīvs līvu patriots kā arī politiķis Dāvis Stalts. Līvu fonda valdē ir arī mūziķis, fotogrāfs un projektu vadītājs Jānis Mednis, kas pašmācības ceļā apguvis līvu valodu, kā arī izdevis līvu foto albumu “*Ōļaz, Vālda, Siņņi*” (līvu valodā) – “Zaļš, Balts, Zils”, kā arī līvu jauniešu grupas līdere, topošā folkloras zinātniece Linda Zonne, kas jau piekto gadu mācās līvu valodu un aktīvi veicina arī pārējos līvu jauniešus iesaistīties tās apgūvē.¹⁴⁹ Par fonda mērķiem tā dibināšanas dienā izvirzīti šādi: 1) veicināt līvu tautas un kultūras saglabāšanos; 2) atbalstīt un organizēt līvu sabiedrības un apdzīvoto vietu sociālās dzīves un infrastruktūras attīstību; 3) organizēt līvu valodas apguvi un praktisku ikdienas pielietojumu.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ Brigsa, Sandra, Broka, Anna, Rajevska, Felicianā, Ročāns, Kristaps, Romanovska, . Laura, Zīverte, Linda. Krīze: izaicinājumi un iespējas sociālajai cilvēkdrosībai Latvijā. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 164. lpp.

¹⁴⁸ Turpat, 170. lpp.

¹⁴⁹ Līvu fonds uzsāk darbu līvu valodas un kultūras atbalstam. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/214752-livu_fonds_uzsak_darbu_livu_valodas_un_kulturas_atbalstam [skatīts: 2016. gada 23.maijā]

¹⁵⁰ Līvu fonds uzsāk darbu līvu valodas un kultūras atbalstam. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/214752-livu_fonds_uzsak_darbu_livu_valodas_un_kulturas_atbalstam [skatīts: 2016. gada 23.maijā]

Fonda atklāšanas dienā valdes priekšsēdētājs Dāvis Stalts teica: “Līvu fonds ir un būs atvērta organizācija tiem līviem un viņu draugiem, kas vēlēsies aktīvi iesaistīties un palīdzēt līvu tautas saglabāšanā. Sākotnējais dibināšanas iemesls, bija Līvu savienības darbības efektivizācija un līdzekļu piesaiste, taču saprotot, ka normāls un inteligents darbs šajā organizācijā kļuvis neiespējams, esam uzsākuši jaunu un radošu ceļu, līvu tautas attīstības nākotnei!”¹⁵¹ Viens no Līvu fonda izveides mērķiem ir arī turpināt darbu pie līvu jauniešu valodas nometņu organizēšanas četras reizes gadā, sadarbībā ar Lībiešu kultūras centru / *Līvõ kultūr sidām* fonds organizēs lībiešu virtuālās komūnas attīstību, veidos lībiešu kultūru prezentējošus pasākumus – Līvu radu dienas, kā arī veicinās starptautisko sadarbību gan ar Somiju, gan Igauniju, kurās mītošās kopienas arī aktīvi piedalās lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai veltītos pasākumos.

3.3.2. Lībiešu kultūras centrs / *Līvõ kultūr sidām*

1994. gada 2. aprīlī Rīgā grupa lībiešu kultūras aktīvistu nodibināja Lībiešu kultūras centru / *Līvõ kultūr sidām*. Kultūras centra izveidošanas iniciators un pirmais vadītājs bija Valts Ernštreits, kopš 1997. gada to vada Gundega Blumberga.¹⁵² Pārējie Lībiešu kultūras centra / *Līvõ kultūr tsenõr* dibinātāji ir Renāte Blumberga, Ilva Buntika, Baiba Damberga, Ulla Ernštreite, Uldis Krasts, Uldis Sproga, Julgi Stalte, Atis Straujums un Māra Zirnīte.¹⁵³ Centrs nodarbojas ar lībiešu valodas, kultūras un vēstures pētīšanu un popularizēšanu, lībiešu valodas kopšanu, palīdz nodrošināt tās apguvi interesentiem, veicina lībiešu mūsdienu kultūras procesu veicināšanu un virzīšanu. Pirmais lielākais projekts bija lībiešu mākslas izstāde, kura 1994. gadā bija skatāma Mazirbē, Ventspilī un Tallinā.¹⁵⁴

Tagad aktuāla ir atziņa: “Pēdējo lībiešu laiks ir pagājis. Lībiešu pēcteču laiks ir pagājis. Ir iestājies pirmo, otro, trešo un vēl nākamo lībiešu laiks. Un tas sākās jau 1994. gada 26. martā, kad Rīgā nodibinājās Lībiešu kultūras centrs.”¹⁵⁵ Mūsdienās lībieši paši ir iemācījušies izmantot tos pētījumus, kurus veikuši citu valstu zinātnieki, lai attīstītos paši – savu kultūru un valodu. Lībieši kā savulaik ir atkal sākuši strādāt sev. Pirmie lībieši var paveikt daudz. Tomēr tam, ko dara, ir jēga tikai tad, ja ir turpinājums šai darbībai, ja pievienojas otrie un aiz otrajiem trešie. Šāda motivācija un pārliecība vada Lībiešu kultūras centra dibinātājus un biedrus.

---

¹⁵¹ Līvu fonds uzsāk darbu līvu valodas un kultūras atbalstam. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/214752-livu_fonds_uzsak_darbu_livu_valodas_un_kultur_atbalstam [skatīts: 2016. gada 23.maijā]

¹⁵² Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra.*, 200. lpp.

¹⁵³ Blumberga, Renāte (sast.). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 11. lpp.

¹⁵⁴ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 200. lpp.

¹⁵⁵ Blumberga, Renāte (sast.). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 9. lpp.

Lībiešu kultūras centrs ir sabiedriska organizācija, par kuras biedru var kļūt jebkurš. Tomēr, uzņemot jaunus biedrus, vienmēr tiek ievēroti divi priekšnosacījumi – vai nu topošajam biedram ir jāprot lībiešu valoda vai arī jābūt iestrādēm lībiešu kultūras kopšanā.¹⁵⁶ Lībiešu kultūras centra kodolu veido jaunieši, kurus vieno interese par savas tautas kultūru un vēlēšanās iemācīties valodu. Lībiešu kultūras centrā var darboties jebkurš, sasniedzot 14 gadus, ar priekšzināšanām līvu valodā un kultūrā.

To, ka šī organizācija, kas lībiešu kultūras un valodas kopšanā, atdzīvināšanā, popularizēšanā ir sniegusi nenovērtējamu artavu, pierāda daudzie īstenotie projekti aizvadītajās desmitgadēs kopš tā dibināšanas, ko tās biedri paveikuši vislielākajā mērā tikai pateicoties savam entuziasmam un mīlestībai pret lībiešu kultūras mantojumu. Tomēr arī šī organizācija ir viena no tām, kas diemžēl nesaņem valsts institūciju atbalstu un finansējumu nereti nākas lūgt. Šādu situāciju labi parāda Valta Ernštreita 1995. gada februārī rakstītā vēstule iespējamiem sponsoriem (sk. 9. pielikumu).

Tomēr arī šādās nevalstiskajās organizācijās, kas balstās un kopīgiem mērķiem, iespējamās domstarpības un viedokļu dažādība, kas nereti noved pie sašķelšanās un biedru došanās dažādos virzienos, bieži uzsākot individuālu darbību. Paliek tie, kuru mērķi un motivācija ir gana spēcīga un dziļa, lai to nespētu *izšūpot* pirmās sastaptās grūtības. Ar situācijas raksturojumu un vērtējumu Lībiešu kultūras centrā iekšienē dalās viena no tā dibinātājiem Gundega Blumberga: “Sākotnēji mūsu bija daudz – veseli divi desmiti. Taču itin drīz kļuva skaidrs, ka šāds veidojums ir grūti savācams un pēc sākotnējiem aktivitātes uzplūdiem sarežģīti ievadāms darbīgā, mērķtiecīgā gultnē. Jau pēc pirmajiem pieciem gadiem izsludinājām biedru pārreģistrāciju un palikām vien četri. Toties – kādi! Katram sava specializācija – Baibai kultūra, Renātei vēsture, Valtam valoda –, un visi manās stingrajās rociņās.”¹⁵⁷

3.3.3. Līvu (lībiešu) savienība / *Līvōd Īt* un tās Kolkas ciema reģionālās grupas piemērs

Par Līvu savienības dibināšanas laiku stāsta vairāki avoti, vienā no tiem – *Rāndlist Āigarāntōz 1991*, kas izdots 1990. gadā, kas ir arī ir viens no senākajiem, un tādēļ arī vērtīgākajiem (izdots vien 350 eksemplāros), šajā darbā izmantotajiem literatūras avotiem, šis laika posms aprakstīts sekojoši: “Pēc Pirmā pasaules kara lībieši atgriezās savās agrākajās dzīves vietās Kurzemes jūrmalas zvejnieku ciemos, salaboja izpostītās mītnes, uztaisīja jaunas laivas un cerību pilni sāka savu pieticīgo dzīvi. Cilvēki saprata, ka nepieciešama kāda organizācija, kas palīdzētu lībiešiem noturēt dzīvu saikni ar savu tautu un veidot dzīvi no jauna

¹⁵⁶ Blumberga, Renāte (sast). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 9. lpp.

¹⁵⁷ Citēts pēc: Blumberga, Renāte (sast). *Aprobežosimies ar maksimumu*, 203. lpp.

savā dzimtenē. Tad radās *Līviešu savienība*, uz kuras dibināšanas sapulci ieradās apmēram 50 cilvēku. Tas notika 1923. gada 2. aprīlī (šis datums bija redzams arī Savienības zīmogā), jo toreiz Latvijas minoritātēm atļāva organizēties tikai šādās kultūras biedrībās”.¹⁵⁸

Lībiešu savienības mērķi dibināšanas brīdī bija: uzturēt dzīvu lībiešu valodu, veicināt kultūras attīstību un palīdzēt lībiešiem ekonomisko un sociālo jautājumu risināšanā.¹⁵⁹ Šīs lībiešu sabiedriskās organizācijas veidošanās pirmsākumi meklējami 1922. vasarā, kad trīs vīri – lībiešu dzejnieks Kārlis Stalte, igauņu valodnieks Oskars Loritss un lībiešu sabiedriskais darbinieks Didriķis Volganskis bija lēmuši par lībiešu sabiedriskās organizācijas nepieciešamību un sāka rakstīt statūtus. Pirmajā pantā bija noteikti Līvu savienības (*Līvōd Īt*) mērķi: uzturēt dzīvu lībiešu valodu; lībiešu valodā plaši izplatīt zinības un mācības; palīdzēt uzlabot lībiešu ekonomisko un sociālo dzīvi. Tālākie panti noteica, kā to veikt.¹⁶⁰

1988. gada 26. novembrī Rīgā ar nosaukumu “Lībiešu kultūras savienība” tika atjaunota 1940. gadā slēgtā Līvu savienība.¹⁶¹ 1988. gada 26. novembrī Rīgā, Jaunielas kinonamā, tika dibināta *Lībiešu kultūras biedrība (Līvōd kultūr Īt)*, un tikai 1993. gada februārī organizācija atguva sākotnējo nosaukumu – Līvu savienība. Dibināšanas sapulcē piedalījās pusotrs simts cilvēku. Par valdes vecāko tika ievēlēta Ieva Neilande. Savienībā tika izveidotas trīs galvenās nodaļas: valodas, kultūras un vēstures un novadpētniecības. Savienības biedru pirmajā sarakstā bija 142 lībieši un interesenti.¹⁶² Šobrīd Līvu savienības oficiālais reģistrētais nosaukums ir biedrība “Līvu (lībiešu) savienība – *Līvōd Īt*”. Līvu savienībai ir reģionālās grupas Dundagā (dibināta 2004. gadā), Kolkā (1989.), Mazirbē (1993.), Rīgā (1989.), Staicelē (2005.) un Ventspilī (1993). Tā ir lielākā lībiešu sabiedriskā organizācija, kurā ir apmēram 300 biedru.¹⁶³

Ņemot vērā to, ka autore darbā padziļināti pēta tieši Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojumu un tā saglabāšanai veltītos pasākumus, tuvāk aplūkota tieši Kolkas reģionālā grupa. Arī darba empīriskās daļas ietvaros īstenota intervija ar Līvu informācijas centra *Kūolka* darbinieci Mārīti Zandbergu. Pirms turpināt par to, kā radās un mūsdienās darbojas Kolkas lībiešu reģionālā grupa, ir būtiski aplūkot arī Kolkas ciema izcelsmi, ņemot vērā to, ka Kolka ir šobrīd lielākais un centrālais *Līvu krasta* ciems. Kolkā arī šodien notiek gan aktīva kultūras

---

¹⁵⁸ Šuvcāne, Baiba. *Līvu savienības Kolkas grupa un lībiešu centrs Kūolka*. Pieejams: http://www.kolka.lv/?page_id=366 [skatīts: 2016. gada 23. maijā]

¹⁵⁹ Līvōd Īt. *Rāndlist Āigarāntōz 1991. Āigastōn*. Rīgos: Līvōd Īt, 1990, 52. lpp.

¹⁶⁰ Nakamura, Juki. *LĪBIEŠI*. Rīga: Neputns, 2008.

¹⁶¹ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 195. lpp.

¹⁶² Līvu savienības otrais darbības posms. Pieejams: <http://www.livones.net/organizacijas/l/?raksts=8301> [skatīts 2016. gada 23. maijā]

¹⁶³ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 195. lpp.

dzīve, darbojas skola, bērnudārzs un netiek aizmirsta šī ciema lībiskā izcelsme, kas atspoguļojas vietējo lībiešu folkloras kopu darbībā, svētku svinēšanā u.c. kultūras dzīves pasākumos.

Ciema kā apdzīvotas vietas nosaukums pirmo reiz atrodams Lībekas domkunga Varendorfa tiesas spriedumā, kas datēts ar 1387. gada 17. oktobri.¹⁶⁴ Dokumentā nosaukti apmēram 20 ciemi, kas piederējuši Rīgas domkapitula valdījumā esošai Dundagas pilij, vienu no tiem sauca *Domesnes*, kas bija Kolkas ciema sākotnējais nosaukums.

Valodniece Benita Laumane grāmatā “Zeme, jūra, zvejvietas: zvejniecības leksika Latvijas piekrastē” devusi šī vietvārda izcelsmes skaidrojumu. Nosaukuma otrā daļa *nes* varētu būt skandināvu cilmes sugas vārds zemesraga apzīmēšanai. Vietvārda pirmā daļa *Domes* varētu būt cēlusies no latīņu *domus ecclesiae*, tulkojot: draudzes nams ar mājvietu garīdzniecībai.¹⁶⁵ Nosaukums Kolka, lībiski *Kūolka*, saistāms ar Baltijas jūras somu valodās izplatītu vārdu: tas pielīdzināms igauņu *kolgas*, *kolk*, somu *kolkka* – 'kakts', 'stūris'. Igauņu valodā sastopama arī nozīme 'jūras līcis'.¹⁶⁶

1989. gadā notikušajā PSRS tautas skaitīšanā Talsu rajona Kolkas pagastā fiksēja 37 lībiešus, no tiem lībiešu valodu kā savu dzimto valodu nosauca 15 cilvēki, bet pārējie norādīja, ka viņu dzimtā valoda ir latviešu valoda.¹⁶⁷

2009. gada 18. jūlijā tika atzīmēta Kolkas grupas izveidošanas divdesmitā gadadiena. Kas tad ir paveikt šajos divdesmit gados? Viens no Kolkas grupas galvenajiem uzdevumiem vienmēr bijis lībiskā kultūrmantojuma izpēte un saglabāšana dzimtajā ciemā. Tāpēc tikuši organizēti tematiski pasākumi, pārgājieni, ekskursijas.¹⁶⁸

Nāca jauni laiki un lībieši atkal *atgriezās* dzimtajās vietās. Kolkā izveidojās Līvu savienības Kolkas grupa. Lībieši un viņu pēcteči bija entuziasma pilni un mēģināja atdzīvināt dzimtās valodas zināšanas. Valodas mācību grupā iesaistījās arī skolotāja Mārīte Zandberga. Lībiešu pēctečos atdzima vēlme izpētīt Kolkas lībiešu dzimtas un noskaidrot, kuri Kolkas skolēni nākuši no lībiešu ģimenēm, kas agrāk noticis lībiešu jūrmalā, kā dzīvojuši, ko darījuši mūsu senči, kāds folkloras mantojums vēl saglabājies līdz mūsdienām. Pamazām skolotāja nodarbībās iesaistīja arī savus skolēnus. Ja sākumā lībiešu dzīvesveida izpēte galvenokārt balstījās uz spēles un rotaļu elementiem, tad nopietnāku pamatu šis darbs ieguva skolas direktores Zojas Sīles laikā. 1995./1996. mācību gadā Z. Sīle lībiešu valodu mācīja jau kā fakultatīvu priekšmetu. Pēc direktores aiziešanas darbu lībiešu mantojuma apgūvē turpināja

¹⁶⁴ Šuvcāne, Baiba. *Senais lībiešu ciems Kolka*. Rīga: Jumava. 2010, 11. lpp.

¹⁶⁵ Šuvcāne, Baiba. *Senais lībiešu ciems Kolka*. Rīga: Jumava. 2010, 11. lpp.

¹⁶⁶ Turpat, 11. lpp.

¹⁶⁷ Šuvcāne, Baiba. *Līvu savienības Kolkas grupa un lībiešu centrs Kūolka*

¹⁶⁸ Turpat.

Mārīte Zandberga, izveidojot Kolkas skolā lībiešu interešu grupu. Šīs grupas ietvaros skolotāja bērniem sniedza pamatzināšanas par lībiešu kultūrvēsturi, cilvēkiem, tradicionālo nodarbošanos, ieinteresēja bērnus meklēt savas lībiskās saknes. Protams, ir atšķirība starp mūsdienām un Latvijas brīvvalsts laikiem: toreiz bērni mācījās valodu, šobrīd lībiešu kopienas aktīvistu galvenais uzdevums ir stiprināt lībiskās identitātes apzināšanos.¹⁶⁹

2000. gadā Līvu informācijas centra *Kūolka* darbinieku izstrādātais projekts “Kolkas lībiešu centra pilnveidošana” saņēma finansiālu atbalstu no Nīderlandes Karalienes Julianas fonda. Projekta tapšanā un īstenošanā lielas pūles ieguldīja fonda koordinatore Latvijā Ieva Ernštreite. Kolkas Līvu centrs kļuva par mūsdienīgi aprīkotu vietu, kur lībieši pulcēties, stiprināt savu lībisko identitāti, apgūst jaunas zināšanas un iemaņas, kā arī par vietējo centru, kur popularizēt lībiešu kultūrvēsturisko mantojumu daudzajiem Kolkas viesiem.¹⁷⁰

Sākot darbu, Līvu savienības Kolkas grupas cilvēki soli pa solim sāka realizēt savas idejas un ieceres. Viens no galvenajiem uzdevumiem bija lībiešu tautas kultūras un vēstures jautājuma izpēte ciemā. Tika organizēti tematiski pasākumi, pārgājieni, ekskursijas. Sekmīgai darba turpināšanai grupas dalībniekiem bija nepieciešamas telpas. Ar toreizējās Kolkas pagasta padomes priekšsēdētājas Maijas Rērihas atbalstu šajā jautājumā tika rasts risinājums un Kolkas lībiešu grupai tika ierādīta viena telpa Kolkas ciema “Zītaros”. Ar lielu entuziasmu un neatlaidību grupas biedri strādāja pie telpu remonta un iekārtošanas, kā arī izstādes iekārtošanas.¹⁷¹

Līvu informācijas centrā *Kūolka* ir pieejama plaša informācija par lībiešiem – te var iepazīties ar dažādiem izdevumiem lībiešu un latviešu valodā, iespējams noskatīties filmas video un DVD formātā, noklausīties lībiešu teicēju stāstus, kā arī lībiešu dziesmu un lībiešu valodas paraugu ierakstus. Šeit skatāmi lībiešu sadzīves priekšmeti, zvejniecības un zivju apstrādes rīki, vietējo lībiešu darinātie rokdarbi, izveidoti foto stendi par Kolkas ciema vēsturi “Kolkas ciems un tā pamatiedzīvotāji – lībieši senāk un tagad.”¹⁷²

Kolkas lībieši ieguldījuši daudz pūļu, vācot senas fotogrāfijas, atmiņas un rakstītās liecības par savu dzimto pusi. Daļa no iegūtajiem materiāliem ir apskatāmi Līvu centrā *Kūolka*. Kolkas grupas dalībnieki pētījuši senās lībiešu mājvietas, ne reizi vien ielūkojušies arī citos lībiešu jūrmalciemos, braukuši iepazīties ar lībiešu novadiem un iepazīties ar lībiešu tradīcijām arī Vidzemē, Kurzemē, Pierīgā. Bijuši visu ar lībiešiem saistīto sarīkojumu dalībnieki Rīgā,

---

¹⁶⁹ Šuvcāne, Baiba. *Līvu savienības Kolkas grupa un lībiešu centrs Kūolka*.

¹⁷⁰ Turpat.

¹⁷¹ Šuvcāne, Baiba (apkop.). *Lībiešu gadagrāmata 2003. Līvlist Āigastontōz*. Rīga: Valsts īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija “Lībiešu krasts”, 2003, 139. lpp.

¹⁷² Šuvcāne, Baiba. *Līvu savienības Kolkas grupa un lībiešu centrs Kūolka*.

Mazirbē, Ventspilī un citur. Kopā svinējuši grupas un tās biedru jubilejas, Mārtiņdienu, Ziemassvētkus.

Lielākā daļa no tiem Kolkas lībiešiem, kuri entuziasma pilni iesāka savas grupas un centra veidošanu, ir jau Aizsaulē. Kaut gan grupā skaitās apmēram 60 biedru, tie visi ir cilvēki gados.

4. LĪBIEŠU KOPIENAS DALĪBNIEKU ĪSTENOTO PROJEKTU PIEMĒRI UN INTERVIJU ANALĪZE

Lai etniskā ideoloģija būtu efektīva, tai jāizpaužas arī sociālajā praksē, t.i., etniskai piederībai būtu jāatstāj tūlītēja ietekme uz cilvēka pamatvajadzību apmierināšanu. Gan etniskā identitāte, gan etniskā organizācija ir etniskuma izpausmes. Tas, cik stipra ir identitātes “mēs” izjūta un ko galu galā etniskās organizācijas vai korporācijas saviem locekļiem var piedāvāt, stipri atšķiras. Fakts, ka etniskums sabiedrībā pastāv, pats par sevi nestāsta, cik svarīgs tas ikdienas dzīvē ir tiem, kuri šajā sabiedrībā dzīvo, un vai tam ir kāda nozīme sabiedrības politiskajā organizācijā.¹⁷³

4.1. Lībiešu kopienas dalībnieku īstenotie projekti

Atsaucoties uz sarunām ar lībiešu kopienas aktīvistiem, rodas būtisks secinājums – jebkuras kopienas izdzīvošanas pamatā ir tas, ka tās locekļi kaut ko reāli dara, kaut ko atstāj aiz sevis, rada *dzīvo kultūru*. Autore šajā darbā aplūko tos lībiešu kopienas dalībnieku īstenotos projektus, kas aptver dažādas lībiešu kultūras mantojuma jomas. Tās ir tradīcijas, ar kurām neaizmirstamā un ļoti īpašā veidā iepazīstina Julgī Stalte pasākuma “...un Sieviete Līvzemē (*maģiska nedēļas nogale sievietēm*)” ietvaros, valodu, ko savā digitālās vides projektā *Līvō Kēļ*, izmantojot mūsdienu sabiedrībai vislabāk uztveramos paņēmienus, palīdz apgūt lībiešu valodas entuziaste Linda Zonne-Zumberga, lībiešu krasta skarbo un skaisto dabu, ko, apvienojot mūziku un fotomākslu, ataino Jāņa Medņa un Raimonda Tigula kopīgais projekts – fotomūzikas albums “Zaļš, Balts, Zils”, Julgī Staltes organizētais pasākums *Līvu diena*, kura ietvaros notiek gan lībiešu folkloras ansambļu koncerti, gan rotaļas un citas aktivitātes, kā arī Jāņa Medņa organizētās *Trīs tautu spēles*, kas pulcē radu tautu – līvu, setu un hāniešu pārstāvjus un kultūras entuziastus.

4.1.1. “... un Sieviete Līvzemē (*maģiska nedēļas nogale sievietēm*)”

Lībiešu Julgī Staltes un Ullas Fraser organizētais pasākums “...un Sieviete Līvzemē (*maģiska nedēļas nogale sievietēm*)” no 2016. gada 25. līdz 27. martam notika Ziemeļkurzemes lībiešu krasta ciemā Miķeļtornī – lībiešu sētā Viļumi, tagad jaunā kvalitātē nesen piedzimušajā viesu namā un kempingā *Pizā*, kuru izveidojusi lībiete Ulla Fraser (pēc izcelsmes Ernštreite) ar savu vīru Tobiju. *Pizā* viesu mājas lībiskais interjers un eksterjers elpo lībiešu stilā, savienojot senos lībiešu būvniecības elementus ar mūsdienīgām tendencēm. Pirms apskatīt tuvāk notikušo pasākumu, jāiepazīstas ar vietu, kur tas notika, jo tieši tam ir zīmīga loma šī pasākuma īpašajā

¹⁷³ Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi*, 426.–427. lpp.

noskaņā, ņemot vērā, ka Ulla Fraser viesu namu *Pizā* ir izveidojusi sava vectēva dzimtas mājā. Miķeļtornis – *Pizā kilā*: “Miķeļtorni agrākajos laikos sauca par Pizes ciemu, lībiski *Pizā*.”¹⁷⁴ Diemžēl par Miķeļtorni kā lībiešu zvejnieku ciemu pie Baltijas jūras var runāt tikai pagātnes laikā. Profesionāli zvejnieki tur mūsdienās vairs nedarbojas. Arī lībieši tur vairs nedzīvo. Bet ciems tomēr saglabājies, ko sekmējuši vairāki apstākļi. Miķeļtornis, agrākā Pize, bija centrālais ciems, bet Lūžņa un Lielirbe – tikai nomaļu ciemi. Pizē kādreiz bija gan skola, gan baznīca un krogs, un tās ir raksturīgākās iezīmes katram nopietnam ciemam. Kad šīs institūcijas tika slēgtas, vēl palika pasaules mēroga celtnē – bāka.¹⁷⁵

Ullas un Julgī organizētā pasākuma mērķis, ko arī veiksmīgi izdevās īstenot, bija iepazīstināt mūsdienu sievietes ar lībiešu kultūras mantojuma tradīcijām ļoti īpašā un, varētu pat teikt, maģiskā veidā, jo pasākuma galvenā vadītāja Julgī Stalte bija izplānojusi ļoti krāšņu un daudzpusīgu programmu, ko papildināja viņas harizmātiskā personība, kas nevienu no dalībniecēm neatstāja vienaldzīgu. Pasākums “...un Sieviete Līzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)” norisinājās no 2016. gada 25.–27. martam (sk. 10. pielikumu). Trīs dienu laikā bagātīgās un piesātinātās programmas ietvaros dalībniekiem bija iespēja sajūst lībiešu kultūru, piedalīties tradīciju *atdzīvināšanā*, dziedot, dejojot, spēlējot mūzikas instrumentus, apmeklējot pirti pēc senām lībiešu tradīcijām, mācīties seno zīmju nozīmi un pielietojumu, smelties spēku no jūras saullēkta laikā u.c. brīnišķīgos, unikālos rituālos. Par šo pasākumu interesenti varēja uzzināt īpašā Facebook izveidotā pasākuma lapā. Plašāka pasākuma programma pieejama viesu mājas *Pizā* interneta vietnē <http://www.piza.lv/pasakumi/>¹⁷⁶.

Pēc sarunas ar pasākuma organizatorēm Julgī Stalti un Ullu Fraser diemžēl jāsecina, ka šis ir viens no tiem piemēriem, kam jau vairākkārtīgi autore pievērsusies darba gaitā, kad, neskatoties uz lieliski izstrādātu pasākuma programmu, pieredzējušu cilvēku dalību un augsto motivāciju kā arī mērķi – atdzīvināt un nodot tālāk lībiešu kultūras mantojumu, paši pasākuma organizatori finansiāli neieguva neko, gluži pretēji, bilance bija negatīva. Ulla Fraser pēc pasākuma atzīst, ka: “...ja tev interesē konkrētāk, tad Julgī un Brigita katra saņēma 60 eiro, jo tas bija atkarīgs no cilvēku skaita – 20 eiro no personas, pārtikā aizgāja pāri 200 eiro un vēl pirts 100 eiro, tad man vēl vajadzēja meitenei maksāt, kas beigās sakārtoja viesu māju, nu un elektrība un apkure vēl, ko nemaz nerēķinu, ā un tad vēl materiāli – krūzes utt.”¹⁷⁷ Dalības maksa šajā pasākumā bija ļoti demokrātiska. Tomēr arī šādi, nedaudz skumji secinājumi neattur

---

¹⁷⁴ Šuvcāne, Valda Marija. *Lībiešu ciems, kura vairs nav*. Rīga: Jumava, 2002, 50. lpp.

¹⁷⁵ Turpat, 49. lpp.

¹⁷⁶ “...un Sieviete Līzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)”. Pieejams: <http://www.piza.lv/pasakumi/> [skatīts: 2016. gada 25. maijā]

¹⁷⁷ Saruna ar Ullu Fraser. Glabājas autores privātajā arhīvā.

tādus cilvēkus kā Julgī un Ulla jau plānot nākamajos līdzīgos pasākumos, ko iecerēts realizēt jau 2016. gada rudenī. Šobrīd gan ir plānots izskatīt finansējuma ieguves iespējas no kādām institūcijām vai programmu ietvaros, rakstot atbilstošus projektus. Kā vienu no šādiem iespējamajiem variantiem Ulla min programmu *ITERREG ESTONIA-LATVIA*, kas ir viena no 60 starpvalstu sadarbības programmām, kas darbojas Eiropas Savienības ietvaros, un to mērķis ir stiprināt valstu sadarbību. Tieši Latvijas un Igaunijas sadarbības programma atbalsta projektus, kas atbilst četrām prioritāšu kategorijām:

- 1) aktīva un atraktīva biznesa vide;
- 2) tīra un vērtīga dzīves vide;
- 3) labāks savienojums starp ostām;
- 4) integrēts darba tirgus.¹⁷⁸

Nemot vērā lībiešu kultūras mantojuma unikālo statusu un to, ka Eiropas līmeņa dokumentos tas ir minēts vairākkārtīgi, kas jau ir aplūkoti šī darba ietvaros, tieši šādos sadarbības projektos ar somugru radu tautām igauņiem un sāmiem iespējams veiksmīgi piesaistīt finansiālu atbalstu no Eiropas institūcijām. Vienīgais, kas līdz tam ir jārealizē, ko arī atzīst Ulla un Julgī, ir jānodrošina lielāka cilvēku komanda, kas ir gatavi iesaistīties un sākotnēji pēc brīvprātības principa palīdzēt sagatavot nepieciešamos dokumentus un informāciju šādu projektu sagatavošanas procesā.

4.1.2. *Līvõ Kēļ*

Pieprasījums pēc kultūras digitālā formātā ir tiešā veidā saistīts arī ar patērētāju digitālo lasītprasmi. Citiem vārdiem sakot, var sagaidīt to, ka, jo vairāk cilvēku iepazīsies ar interneta, mobilo ierīču un digitālo mediju vidi un to priekšrocībām, jo uzskatāmāk pieaugs pieprasījums pēc kultūras mantojuma pieejamības digitālā formātā.¹⁷⁹

No lībiešu valodas popularizācijas viedokļa svarīgākā ir 2015. gadā darbību sākusi *Facebook* kopiena *Līvõ Kēļ*.¹⁸⁰ “Lībiešu valoda – *rāndalēļ*, kas tulkojumā no lībiešu valodas nozīmē 'piekrastes valoda', 20.gs. 20. gados to sāka dēvēt par *līvo kēļ*.”¹⁸¹ *Facebook* kopiena *Līvõ Kēļ* daudziem šī sociālā tīkla lietotājiem ir pirmā tiešā saskare ar lībiešu valodu, savukārt kopienā regulāri publicētā informācija palīdz uzturēt šo kontaktu un interesi cilvēku vidū arī turpmāk un kļūt par atspēriena punktu tālākai lībiešu valodas apguvei kā arī interesei par to un lībiešu kultūru kopumā. Šajā vietnē, kuras sekotāju skaits 2016. gada 22. maijā sasniedza apaļu

¹⁷⁸ *Interreg Estonia-Latvia*. Pieejams: <http://www.estlat.eu/2014%20-%202020/6835/> [Skatīts 2016. gada 25. maijā]

¹⁷⁹ Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, p. 263.

¹⁸⁰ *Līvõ Kēļ* @livuval. Pieejams: <https://www.facebook.com/livuval/> [skatīts 2016. gada 24. maijā]

¹⁸¹ Нановски, Д. *Сородичи по языку*. Будапешт: Фонд им. Л. Телеки. 2000, 270. стр.

1000 sekotāju, regulāri tiek publicēti dienas vārdi, kurus papildina ilustrācijas un atsauces uz tīmeklī publicēto lībiešu–igaunu–latviešu vārdnīcu. Šī vietne palīdz piesaistīt jaunus lībiešu valodas interesentus, jo tās ziņas regulāri tiek pārpublicētas, tādējādi sasniedzot arvienu jaunu auditoriju, interesantais pasniegšanas veids, ko radoši izvēlējusies Linda Zonne-Zumberga, palīdz gūt atgriezenisko saikni ar dažādu vecumu grupu *Facebook* lietotājiem (sk. 11. un 12. pielikumu). Pēdējā laikā saturs tiek papildināts arī ar ikdienā noderīgām ilustrētām lībiešu valodas frāzēm un to lietojuma skaidrojumiem. Atsevišķi audio materiāli tiek publicēti arī portāla *Youtube* kanālā *Lindloul*.¹⁸²

4.1.3. Fotomūzikas albums “Zaļš, Balts, Zils”

Šis projekts ir divu mākslinieku – fotogrāfa un lībiešu kopienas aktīvista Jāņa Medņa un komponista Raimonda Tigula sadarbības rezultāts.

Jānis Mednis fotografēt Lībiešu krastu sācis 1997. gadā un atzīst, ka arvien vairāk to iemīlējis. Tika izdoti dažādi bukleti, skatu kartītes, arī kalendārs, bet apjausts, ka uzkrātais materiāls ir jāapkopo lielākā izdevumā. Tā arī radusies izdeja par fotoalbumu un izstādi. Tas ir pirmais mākslas izdevums par lībiešu krastu. J. Mednis: „Es uzrakstīju uz A4 lapiņas visu šo te ideju, iesniedzu Kolkas pagastam un sponsors pats atradās. Un tas viss izvērtās ļoti grandiozi – ar 30 000 Ls budžetu.” Albumā apkopotas 240 fotogrāfijas. Lai radītu spēcīgāku iespaidu, piesaistīts arī komponists Raimonds Tiguls. Albumam klāt pievienotajā diskā seni lībiešu tautas dziesmu motīvi, aranžēti mūsdienīgā skanējumā lībiešu valodā. Projekta īstenotājs ir SIA “Kolkasrags”. Ar izstādes palīdzību šis projekts top zināms plašākai publikai un tiek popularizēts lībiešu krasts. Autori tādējādi cer iedvesmot arī citus – gan jaunus, gan vecus uz skaistiem projektiem.¹⁸³

“Lībiešu valodas ierakstīšana skaņu nesējos sākās jau divdesmitā gadsimta pirmajos gadu desmitos. Drīz pēc Otrā pasaules kara pie dažādām zinātniskajām iestādēm veidojās pirmās lielākās kolekcijas, taču skaņu ierakstu publicēšana sākās tikai 1970. gados. Par pirmo izdoto lībiešu valodas skaņu ierakstu kļuva 1977. gadā iznākušais četru skaņu plašu (uz abām pusēm) komplekts “Latviešu valodas dialekti: mācību līdzeklis latviešu skolu 11. klasei”, kurā vienas plates puse ir atvēlēta lībiešu valodas paraugiem. Raimonda Tigula 2006. gadā iznākušajā kompaktdiskā “Zaļš. Balts. Zils.” var dzirdēt oriģinālos lībiešu dziesmu ierakstus no Latviešu folkloras krātuves.”¹⁸⁴

¹⁸² Jõņpāva * Tuļļi lum * ar vārdiem * lyrics. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ZHxUKFzNfnA> [Skatīts 2016. gada 24. maijā]

¹⁸³ Kuldīgā atklāj izstādi “Zaļš, Balts, Zils”. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=1eVaRwOF-yY> [skatīts: 2016. gada 25. maijā]

¹⁸⁴ Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleins un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*, 325. lpp.

“Vēstule Tev. No rīta pamostoties, es paskatos debesīs. Pirmā doma, kas ieskrien prātā: kā tagad izskatās tur – krastā? Zaļš, Balts, Zils. Tas ir stāsts par vietu, kur krustojas laiks. Albums aizsākās ar jautājumu sev pašam: “Kas es esmu? Ko es gribu pateikt?” Es zinu – radot ko jaunu, līdzās gandarījumam tu saņem arī atbildību. Pēkšņi esi atbildīgs par to, kas notiks un kā notiks... Šis ceļojums ildzis deviņu gadus. Cauri visiem lībiešu ciemiem un cauri visiem gadalaikiem. Un visām diennakts stundām. “Zaļš, Balts, Zils” ir patiesss stāsts par krastu, zvaigznēm, Slīteres lapsu, kadiķi un sarmu. Tas veidots no mīlestības, no sarunām ar Paulīni, no lībiešu valodas, mūzikas un krasta simboliem. Fotografēts uz filmām, lai piekļūtu tuvāk patiesībai, tuvāk tam, ko nevar izteikt ciparos, tikai sajūst. Lībiešu valodā nerunā nekur citur pasaulē. Ir tikai viens Kolkasrags ar divām jūrām un viens Lībiešu krasts. Laiks paiet vienreiz, un ir iespēja izdarīt to, ko uzskati par svarīgu. Nodot citiem vērtības, kuras bijušas pirms tevis un dzīvos arī pēc. Jānis Mednis.”¹⁸⁵

“Man ir svēta pārliecība, ka Latvija ir ļoti spilgta krāsa pasaules tautu paletē un jo īpašu krāsu tai piešķir latviešu un lībiešu tautas mūzika. Par to esmu pārliecinājies, uzstājoties Eiropas valstīs, kur esam prezentējuši lībiešu fotomūzikas albumu “Zaļš Balts Zils”. Tas mani ir pamudinājis vēl jo vairāk pieskarties lībiešu tautas vērtībām un censties ievest tās pasaules mūzikas un mākslas telpā. Tas man ir kā ceļojums labirintā, ceļojums sevis meklējumos.”¹⁸⁶

4.1.4. Līvu diena

Līvu dienas (sk. 13. pielikumu) iniciatore un galvenā organizatore ir lībiete, lībiešu pasākumu organizatore un mūziķe – folkloras kopas “Skandinieki” dalībniece Julgī Stalte.

Līvu dienas pasākumu cikls aizsākās 2015. gada Rīgas svētku ietvaros, kad 16. augustā ar plašu izklaides programmu tā norisinājās Vērmanes dārzā. Šis pasākums tika organizēts, lai akcentētu Rīgas pirmiedzīvotāju atstāto vēsturisko un kultūras mantojumu.

No Līvu dienas apraksta: “Līvu diena vedīs no pagātnes uz tagadni, no tagadnes uz nākotnes ostu. Ikvienam interesentam būs iespēja sajūst nelielu daļu šīs mūsu senču kultūras – izgaršot tradicionālos lībiešu ēdienus, iepazīt lībiešu krasta dabas smaržu, ieklausīties lībiešu valodā, radošajā darbnīcā izveidot lībiešu seno rotu elementus, iegādāties amatniecības darinājumus. Viens no Līvu dienas galvenajiem notikumiem būs 1924. gadā Mazirbē aizsāktās un 2012. gadā Tīnūžos atkal iedzīvinātās tradīcijas turpinājums – „Lībiešu dziedāšanas svētki”. Šajā svētku dienā kopā būs sanākuši vairāki kori un lībiešu mūzikas izpildītāji, kuri iepazīstinās ar lībiešu mūzikas mantojumu, kā arī ar jaunradītiem mūzikas skaņdarbiem. Pa lībiešu taku vedīs un stāstus stāstīs lībiešu ansamblis “Līvlist”, folkloras draugu kopa “Skandinieki”,

¹⁸⁵ Mednis, Jānis. *Zaļš, Balts, Zils*, 2006.

¹⁸⁶ *Zaļš Balts Zils*. Pieejams: <http://kolkasrags.lv/lv/main-menu/radosie-darbi> [skatīts: 2016. gada 25. maijā]

Ventspils lībiešu ansamblis “*Rāndalist*”, Tārgales pagasta līvu folkloras kopa “*Kāndla*”, Latviešu Nacionālās kultūras biedrības Igaunijā folkloras kopa “*Rēvele*”, grupa “*Nurmorkestor*” un lībiešu bērnu nometnes “*Mierlinkizt*” dalībnieki. Svētku gaidītākais notikums turpinās lībiešu dziedāšanas svētku tradīciju un pulcēs korus, tautā iemīļotus mūziķus un solistus. Koncerts būs kā kopīgs ceļojums līvu laikā.”¹⁸⁷

Līvu diena ir pasākumu cikls, kas kā svētki katra mēneša pirmajā svētdienā, pulcējot lībiešu kopienas dalībniekus un vienkārši interesentus.

Šis pasākums norisinās kultūras centrā “Ritums” – Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Kultūras un tautas mākslas centrs, kas dibināts 1995.gada 19.decembī. Kultūras un tautas mākslas centra "Ritums" darbības mērķis ir nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana, tradicionālās kultūras un tautas lietišķās mākslas nepārtrauktības nodrošināšana.¹⁸⁸

Julgī Stalte 2015. gadā saņēma Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Gada balvu “Baltais Zvirbulis” (sk. 14. pielikumu) par ieguldījumu līvu kultūras mantojuma saglabāšanā, veidojot pasākumu ciklu “Līvu diena”.

Eiženija Aldermane, Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta komitejas priekšsēdētāja: “Šo apbalvojumu pasniedz cilvēkiem, kuri ir izvirzīti šim “Baltā Zvirbuļa” statusam un ko izvirzījušas ir iestādes, organizācijas, cilvēki, departamenti – tā ir tautas atzinība par to, ka tu esi tāds, kas nenostādā savu laiku no un līdz, un viss. “Baltajam Zvirbulim” tas, ko viņš dara, nav maizes darbs. “Baltajam Zvirbulim” tas ir dvēseles darbs, tas ir radošums, tā ir pilnīga atdeve tam, kam viņš ir veltījis savu dzīvi. Šie cilvēki ir īpaši.”¹⁸⁹

4.1.5. Trīs tautu spēles

Jānis Mednis ir ne vien profesionāls fotogrāfs, bet arī patiess lībiešu kultūras nesējs, aktīvs kopienas dalībnieks un lībiešu valodas pratējs, kas regulāri rīko, atbalsta un piedalās dažādos ar lībiešu kultūru saistītos pasākumus. Viens no šādiem pēdējo gadu plašākajiem un interesantākajiem J. Medņa organizētiem projektiem ir *Trīs tautu spēles*.

Galvenais šī pasākuma mērķis ir stiprināt radu tautu – līvu, setu un hāniešu kultūras saites un tradīcijas, popularizējot tās gan Latvijā, gan Dienvidigaunijā. Šis ir pamats starpkultūru sadarbībai, kuras rezultātā ir tapuši valodas un kultūras projekti. Viens no

---

¹⁸⁷ Rīgas svētkos 2015. gada 16. augustā, laikā no 12.00-18.00, Vērmanes dārzā tiks svinēta Līvu diena.

Pieejams:

<https://www.facebook.com/livudiena/photos/a.1566885400236366.1073741825.1566884753569764/1617849155139990/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā]

¹⁸⁸ Par mums. Pieejams: <http://www.ritums.lv/lv/par-mums> [skatīts 2016. gada 26. maijā]

¹⁸⁹ Gada balva baltais Zvirbulis 2015. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=Re6_bmHDoxA [skatīts 2016. gada 26. maijā]

galvenajiem mērķiem ir šī pasākuma laikā sarunāties savās lībiešu un dienvidigauņu – vōru valodās, popularizējot un paplašinot lībiešu un dienvidigauņu valodu lietošanu un lietotāju skaitu.

Iejas apraksts (izmantota informācija un apraksts par 2015. gadā notikušajām spēlēm) – tradicionālās lībiešu, setu un hāniešu trīs tautu spēles šogad norisinās Lībiešu krastā, Miķeltornī, uzņemot dienvidigauņus, setus un hāniešus. *Trīs tautu spēles* (skat. 15. pielikumu) rotācijas veidā pēc kārtas uzņem kāda no tautām.

Kopā iepazīstot vietējo kultūru, spēlējot tradicionālās spēles, gatavojot senos lībiešu ēdienus, dziedot dziesmas un veicot pārgājienus Lībiešu krastā, trīs brāļu tautas sasniedz ļoti īpašu draudzīgu un ciešu kopības sajūtu, kopā ar ģimenēm un draugiem.

Projekta vadītājs Jānis Mednis stāsta, ka pasākumā paredzētas dažādas radošās amatu prasmju darbnīcas Lībiešu krastā: zvejošanas tradīcijas, sklandraušu cepšana, zivju – bušu kūpināšana un tradicionālo lībiešu ēdienu gatavošana, tradicionālās spēles un aktivitātes paredzētas Miķeltornī, Pitragā un Kolkā. Pasākuma atbalstītāji ir privātpersonas, kuras grib atbalstīt lībiešu krastu un kultūru. 2015. gadā šādi cilvēki bija: Artūrs Irbe, Andris Dieviņš, arhitektu birojs Didrihsons un Didrihsons, Aina Bolšinga, Lienīte Iesalniece, Ēriks Kāpbergs. Jānis atceras, kā karstajā un sausajā piektdienas vakarā spēļu dalībnieki sapulcējās pašā Dižjūras krastā Pizā/Miķeltornī, kur tika sagaidīti *Trīs tautu spēļu* dalībnieki ar zivju zupu. To sagatavoja lībiete Lienīte Iesalniece, kura arī nodrošināja 3 dienu pasākumu ar veselīgajiem dārzeņiem un augiem no savas zaļās saimniecības.¹⁹⁰

Spēļu dalībniekiem tika sniegts labākais un oriģinālākais, kas pieejams lībiešu krastā. Jānis piebilst, ka galvenā šī pasākuma vērtība ir sirsnība un lībiešu valoda sadarbībā ar radu tautām hāniešiem un setiem, kuri saprot mūs, kad runājam lībiski un mēs kad viņi runā savā vōru valodā. Tādā veidā mūsu ir trīs reiz vairāk, jo mums lībiešiem ir trīs reiz vairāk iespēju, kur lietot lībiešu valodu, savukārt viņiem tieši tā pat. Un vienojošais faktors ir – mūsu kultūras un valodas ar vismaz tūkstoš piecsimt gadu vecām tradīcijām. Sestdienas vakarā, degot ugunim, daloties pieredzes apmaiņā ar mūsu kaimiņu draugiem, vēroju mūs – lībiešus, kā tad mēs esam auguši pa šiem gadiem? Jo šī *Trīs tautu spēļu* vai *Zemes dienu* tradīcija aizsākās 2007.gadā, Hānjā pie Munameģa. Bija komfortabla, aizkustinoša sajūta, jo gandrīz visi spēļu dalībnieki runā vai saprot lībiešu valodu. Tas nozīmē, ka šajās trijās dienās lībiskā vide bija pašpietiekama un tas ir fantastisks spēks. Salīdzinot ar 2007.gadu, kad jaunieši kautrējās runāt lībiski, tagad mūsu rindās bijām pārliecināti par sevi, pārliecināti par savu lībisko pašapziņu.

---

¹⁹⁰ Mednis, Jānis, projekta vadītājs. Informācija medijiem. Pieejams: privātais arhīvs.

Šādā vidē arī sākas nākotne, progress un jauni projekti, jauna iedvesma un motivācija veidot tālāk lībiešu dzīvo kultūru.

Spēļu noslēdzošais 9.augusta rīts sākās ar lībiešu nacionālajām brokastīm – sklandraušiem. Košradzniece, Krista Greiško tos sagādāja un izstāstīja mums cepšanas recepti. Pasākuma kulminācija bija trīs tautu spēles un radošā darbnīca jūras krastā. Plīvojot visu trīs tautu karogiem, visi dalībnieki tika sadalīti 2 komandās (skat. 16. pielikumu), tika dots uzdevums izveidot simbolisku lībiešu māju, ar to, kas ir pieejams jūrā, mežā un liedagā. Pārsteidzošs bija rezultāts, kā katrs saredz lībiešu māju.

Īpaša nozīme ir mūsu atbalstītājiem, kuri sadzirdot ideju, naudu ziedoja no savas iniciatīvas– spontāni un pilnīgi no sirds. *Sūr Tienū* – liels paldies hokejistam Artūram Irbem, rotarietim Andrim Dieviņam un arhitektu birojam Didrihsons un Didrihsons, jo šis ir ilgtermiņa ieguldījums lībiešu nākotnē. Šajā reizē nospriedām un pieņemām par tradīciju, ka *Trīs Tautu Spēles* vai *Zemes Dienas* turpmāk norisināsies augusta otrajā nedēļas nogalē.¹⁹¹

4.2. Lībiešu identitātes un kultūras mantojuma situācijas un saglabāšanas pasākumu vērtējums mūsdienās

Plānojot un īstenojot sava darba empīrisko daļu, autore pieturējās pie kvalitatīvo pētījumu metodes pamatnosacījumiem, izvērtējot to piemērotību mērķu realizēšanai, kas izvirzīti darba sākumā.

Sava pētījuma īstenošanai autore izvēlējās kvalitatīvo pētījumu metodi – padziļināto interviju, pamatojoties uz to, kā to norāda savā darba “*Qualitative Research Practice*” autori, intervijas pēc savas būtības ir socializēšanās, kuras laikā sarunu biedri rada retrospektīvus un arī sagaidāmus viedokļus vai versijas par savu pagātņi (vai nākotni), pieredzēm, sajūtām un domām.¹⁹² Īpaša uzmanība, plānojot pētījumu, tika veltīta tieši intervējamo personu izvēlei un piemērotības izvērtēšanai. Intervējamo atlases un interviju plānošanas procesam ir centrāla loma pētījuma iznākumā. Ir ļoti svarīgi censties iegūt pēc iespējas plašu viedokļu un redzējumu diapazonu par pētāmo tematu, jo šis nelielais skaits interviju veidos, iespējams, radikāli atšķirīgus skatījumus, kas arī ietekmēs pētījuma rezultātu. Tika ņemts vērā arī šo autoru ieteikums, ka ir ļoti svarīgi veikt pierakstus arī par intervējamo izvēles pamatojumu, jo tas var nereti būt būtisks posms, lai izprastu pētījuma rezultātus.¹⁹³

---

¹⁹¹ Mednis, Jānis, projekta vadītājs. Informācija medijiem. Pieejams: privātais arhīvs.

¹⁹² Seale, Clive, Giampetro Gobo, Jaber F. Gubrium & David Silverman. *Qualitative Research Practice*. London: Sage, 2004, p.16.

¹⁹³ Ibid., p. 17.

Noteicošais iemesls, kas pamudināja autori izvēlēties padziļināto interviju ir tāds, ka kvalitatīvo pētījumu intervijas parasti ir daļēji strukturētas. Pastāv arī citas kvalitatīvo pētījumu metodes kā fokusgrupu intervijas, intervijas, kurās netiek ievērota nekāda struktūra, dzīves pieredzes pētījumi u.c., bet daļēji strukturētās intervijas ir mūsdienu kvalitatīvo pētījumu populārākā un plašāk pielietotā metode.

Autorei interviju laikā veiksmīgi izdevās realizēt to, ka pētījuma vadītājam ir vispārīgs plāns par aplūkojamo tematu, bet netiek ievērota konkrēta jautājumu kārtība vai ļoti stingri noteikts formulējumu lietojums.

Intervējamajiem šādā situācijā ir plašas izvēles iespējas, formulējot savas atbildes uz jautājumiem, kā arī izvēloties to garumu vai pat izvirzot savu sarunas tematu, tomēr pieturoties pie sarunas konteksta.

Amerikāņu psihologa un kultūras pētnieka Mārtina Pakera (*Martin Packer*) darbā "*The Science of Qualitative research*" norādīts, ka šādu interviju mērķis ir iedrošināt cilvēkus runāt saviem vārdiem un sarunas gaitā pāriet no uzrunas „Jūs” uz „Tu” formu¹⁹⁴, kas arī tika realizēts sarunās ar visiem septiņiem uzrunātajiem cilvēkiem.

Veidojot intervijas struktūru, autore mērķis bija tāds, lai iegūtie dati pēc iespējas spilgtāk un daudzpusīgāk atspoguļotu darbā izvirzītos pētījuma mērķus un pierādītu, kā teorijas daļā apkopotajos materiālos iegūtās atziņas darbojas reālās dzīves situācijās. Intervējamo cilvēku izvēles pamatā ir mērķis iegūt pēc iespējas plašu skatījumu uz procesiem, kas mūsdienās ir aktuāli lībiešu kopienā, kā arī vērtējumu par tādiem būtiskiem jautājumiem kā valsts kultūrpolitikas un finansiālais atbalsts lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai, sabiedrības interese par lībiešu kopienā notiekošajiem procesiem, par kopienas locekļu motivāciju un darbības pamatojumu, organizējot pasākumus, veidojot projektus, u.c. Viens no būtiskākajiem jautājumiem, ko autore aplūko darba teorētiskajā daļā, ir etniskās identitātes nozīme kopienā. Par etniskās identitātes nozīmi lībiešu kopienas ietvaros, kā arī mūsdienu sabiedrībā kopumā, intervijās tika iekļauti vairāki jautājumi, kas arī deva iespēju daudz labāk izprast, kas ir lībiešu kopienas locekļu motivācijas un entuziasma pamatā.

Interviju, kas tika īstenotas ar dažādiem cilvēkiem, struktūra un saturs būtiski neatšķiras, autore pēc nepieciešamības un situācijas uzdeva papildus jautājumus atkarībā no intervējamā darbības specifikas lībiešu kopienā.

---

¹⁹⁴ Packer, Martin. *The Science of Qualitative research*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011, p. 43.

4.2.1. Etniskās identitātes nozīme lībiešu kopienā

Viens no būtiskākajiem jautājumiem un arī plašāk pārrunātais temats sarunu laikā ar intervējamajiem, ko autore aplūko arī darba teorijas daļā, ir etniskās identitātes un piederības sajūtas kādai konkrētai etniskajai grupai nozīme tajā, lai kopiena veiksmīgi darbotos, būtu spēcīga un vienota savos mērķos. Autore sprāt, šis ir noteicošs faktors tieši lībiešu kopienas un tautas kontekstā, ņemot vērā darba ietvaros aplūkoto valsts kultūrpolitikas atbalsta trūkumu lībiešu etnosa normālai saglabāšanai un attīstībai. Šī darba ietvaros ir īpaši svarīgi noskaidrot, kā tieši lībiešu kopienas locekļi raugās uz identitātes jautājumu un kāds ir viņu katra subjektīvais viedoklis, sajūtas un vērtējums par tās lomu lībiešu tautas kopienas iekšienē un kultūras mantojuma saglabāšanā.

Sākotnēji noskaidrojot to, ka visiem interviju dalībniekiem lielākā vai mazākā mērā ir lībiešu saknes, ir svarīgi saprast, kā mūsdienās šie cilvēki jūt sevi, dzīvojot Latvijā, – vairāk kā latvieti vai kā lībieti.

Viena no Līvu savienības dibinātājām, šobrīd Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja Lībiešu sētas saimniece Zoja Sīle atzīst, ka tieši par šo jautājumu nereti ir domājusi, bet nav gatavas vienas atbildes. Sīles kundze norāda, ka konkrētos jautājumos viņa redz sevi gan tā, gan tā, bet dabiski cilvēkam šādos jautājumos ir jāizvēlas. Ņemot vērā, ka viņas senčos ir arī krievu tautības cilvēki, nereti var sajūst arī šīs mentalitātes šķautnes. Pati lībiete atzīst, ka „redz, lībietim vienmēr to spītību un tādas lietas piedēvē, un no tās manas krieviskās puses – es esmu tāda – ļoti emocionāla, ar sirdi. Un tad, ja man tā sirsniņa ir klāt, tad es eju un daru rīts vai vakars.”¹⁹⁵ Sīle atzīst, ka tieši šī lībiešu spītība un rakstura stingrība bijis viens no pamatiem, lai atmodas laikā varētu no jauna izveidot Līvu savienību, lai izveidotu savu neatkarību bija nepieciešama spēcīga kopības sajūta kopienas ietvaros.¹⁹⁶

Runājot par etniskās identitātes nozīmi lībiešu kopienā, Zojai Sīlei ir savs viedoklis par to, ko vispār nozīmē “kopiena”. Viņa apgalvo, ka šobrīd tādas lībiešu kopienas nemaz neesot. Sīles kundze atzīst – „zini, kāds man ir vārds “kopienas” vietā? Es bieži domāju par to, kas ir tas, kas tur kopā tos, kas, piemēram, darbojas Līvu informācijas centrā Kūolka. Es domāju, ka tā tomēr ir tā novadniecības izjūta. Tas, ka tu pieder tam novadam. Jūra aiz kāpas, daba, tas, ka mani senči te ir dzīvojuši, varbūt labākajā gadījumā ir dzimtas mājas vai nopirkta zemīte. Tā ir mīlestība pret to vietu, drīzāk. Un tā ir ļoti spēcīga. Un, redzi, es esmu arī tai pašai Līvu savienībai teikusi un *pērusies*, un ņēmusies ar to, ka ir jāmacās, jālieto šādā vai tādā veidā lībiešu valoda. Jo tas būtībā ir vienīgais, bez tās novadniecības, kas satur kopā. Un cilvēkiem

¹⁹⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*. 2016, 15. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

¹⁹⁶ Turpat.

liekas, ka nu tik viņš uzvilks tautastērpu un nostāsies, un pārstāvēs lībiešus. Nē, nē. Tad drīzāk tā ir mīlestība pret to dzimto pusi. Un ir arī tā nejaukā puse. Šī te nejaukā puse izmanto to. Es pieredzēju to arī tajos pašos atmodas sākumos, kad mēs bijām ļoti nabadzīgi, un parādījās humānā palīdzība. Es nekad neaizmirsīšu to gadījumu, kad no Somijas mums atnāca divi lieli konteineri ar lietotajām drēbēm, kas notika! Tas bija ļoti liels morāls pārbaudījums, jo tad viens otrs kļuva par lībieti tikai tāpēc, lai dabūtu to lupatu.”¹⁹⁷ Julgī Stalte, kas ir viena no lībiešu kopienas spilgtākajām personībām, atzīst, ka ir 100% lībiete gan etniskās piederības ziņā, gan arī dzīvesveida un nodarbošanās ziņā. Viņa par savu galveno motivāciju pašizliedzīgi darīt visu lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā min to, ka šī motivācija noteikti ir piederības sajūta, tad tā noteikti ir arī atbildības sajūta, kas saistās ar senču mantojumu, ar senčiem. Jāpiemin, ka Julgī sarunas laikā attiecībā pret lībiešiem lieto tikai etnonīmu “līvs”, pamatojot to ar savu izvēli visu dzīvi kategoriski pieturēties pie šī etnonīma lietošanas. Julgī atzīst „es, protams, varētu dzīvot savu dzīvi savtīgi tikai sev, kādām materiālām vērtībām un citiem tāda veida parametriem, bet es varēju izvēlēties dzīvot arī dzīvi, kurā ir vieta un telpa arī savam, teiksim, senču mantojumam, pašizaugsmei, un viennozīmīgi es gribu kontaktēties ar šīs zemes gariem un ar saviem senčiem, līdz ar to man ir nepieciešamas zināšanas, lai to darītu. Un es labprāt tās doodu tālāk cilvēkiem, kam tas interesē. Un es nekad nepiekritīšu, ka ir kāds “lielāks” vai “mazāks” līvs. Te nav būtisks tieši asins piļu skaits vai kādi citi šāda veida parametri, te būtiska ir tava iekšējā motivācija, tavas vēlmes, tava apziņa, tā ir tavas sirdsapziņas balss.”¹⁹⁸

Linda Zonne-Zumberga, kas ir *Facebook* lībiešu valodas apguves grupas *Līvõ Kēļ* izveidotāja, lībiešu ansambļa “Nurmorkestör” dalībniece un valodas skolotāja lībiešu bērnu nometnē “Mierlinkizt”, runājot par savu etniskās piederības sajūtu, atzīst, ka, „jūtos ļoti dažādi...tas laikam cilvēkā tā ir ieprogrammēts, ka esot starp vairumu, viņš sajūtās pretējs. Bet es nevaru tā stingri apgalvot, ka esmu viens vai otrs, jo jūtu sevi arī tikpat stipras latviskās saknes. Domāju, ka tās abas ir vienlīdz svarīgas un pilnībā savietojamas”.¹⁹⁹ Linda par to, kādos brīžos cilvēka etniskā identitāte izvirzās priekšplānā, domā, ka tas ir saistīts ar dažādiem apstākļiem, pirmkārt, jau audzināšana. Linda kā piemēru min Staltu ģimenes locekļus, kuriem, viņasprāt, vispār nav izvēles tieši etniskās identitātes jautājumā. Otrs ir vēlme izzināt pašam sevi, savas saknes. Citiem tā motivācija varbūt ir vēlme atšķirties. Linda saka „tas nav ne pret

---

¹⁹⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*.

¹⁹⁸ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*. 2016, 27. marts. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

¹⁹⁹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu*. 2016, 5. aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

vienu personiski – bet piemēram, cilvēks kā mākslinieks varētu justies īpašāks, ja viņš ir lībietis nevis latvietis.²⁰⁰

Runājot par teritoriālās vietas nozīmi etniskās identitātes saglabāšanās Linda Zonne uzskata, ka ārpus dzimtās teritorijas, kurā šī etniskā piederības sajūta veidojusies un ir dzimtas saknes, jau to paliek daudz grūtāk īstenot. Tad ir jābūt ļoti ievērojamam skaitam šīs tautas pārstāvjiem vienuviet. Linda saka, ka „to var tā privāti kultivēt. Līdz ar to domāju, ka vietai, kur atrodies, ir diezgan liela nozīme.”²⁰¹ Lībiete, lībiešu pasākumu organizatore, tradicionālās folkloras kopas “Skandinieki” vadītāja un pedagoģe tradicionālās kultūras jomā Julgī Stalte, runājot par savu piederības izjūtu saka – „es jūtu sevī abas. Cilvēkam ir identitātes, kas ir normāls process pie kam, saprotot to, ka latvietis ir līvu evolūcijas nākamais etaps.”²⁰² Par savu personīgo lībiešu etniskās identitātes sajūtu Julgī saka tā „skaidri apzinos un zinu, ka man līvu senči nāk no abām pusēm – gan no tēva, gan mātes un tas man nav bijis nekad pārsteigums, jo mani arī audzināja kā lībieti.”²⁰³ Savukārt, par teritoriālās piederības nozīmi etniskās identitātes veidošanā Julgī atzīst, ka lībiešu kopiena būtu spējusi darboties arī ārpus Latvijas, piemēram, Amerikā, Zviedrijā, Brazīlijā, Austrālijā būtu bijušas lielas līvu kopienas. Bet tam traucēja tas, ka iepriekš bija tāda negatīva attieksme pret līviem. Bet bija šis faktors, ka arī Pirmās Latvijas laikā, Ulmaņlaikā, bija aizliegta līvu pagasta izveide, arī mācītājiem tika aizliegts noturēt līvu valodā sprediķus. Bija jābūt vienotai latviešu tautai, ar vienotiem parametriem visur.²⁰⁴ Julgī min faktu, ka Latvijā dzīvo ļaudis, kur katram trešajam, vai pat katram otrajam ir arī līvu cilme, piebilstot, „par cikskaitlīgu tautu mēs runājam? Jautājums ir – vai tu apzinies to vai tu neapzinies to.”²⁰⁵ Zoja Sīle, runājot par etniskās identitātes un teritoriālās piederības jautājumu pauž, ka viņa domā, ka tagad vairs nav iespējams uzturēt dzīvu lībiešu etnisko piederību ārpus dzimtenes teritorijas. Viņa apgalvo: „domāju un piekrītu Valdai Šuvcānei, kura savulaik sacīja, ka daudzas neizdošanās, vai nelaimes lībiešiem ir tādēļ, ka viņu ir par maz. Ir jābūt kaut kādam zināmam cilvēku daudzumam, jo es uzskatu, ka tā jau ir izdarīts ļoti daudz, vispār jābrīnās, ka tik neliels cilvēku daudzums ir tik daudz paveicis.”²⁰⁶

Visai kategorisks etniskās identitātes jautājumā savā privātajā dzīvē un lībiešu kopienas kontekstā ir fotogrāfs, Līvu fonda dibinātājs un aktīvs ar lībiešu kultūru saistītu projektu iniciators un autors Jānis Mednis, kuš norāda, „es tikai sevi redzu kā lībieti, tāpēc, ka man dzīvē

---

²⁰⁰ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu.*

²⁰¹ Turpat.

²⁰² Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti.*

²⁰³ Turpat.

²⁰⁴ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti.*

²⁰⁵ Turpat.

²⁰⁶ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli.*

ir tā, ka tās lietas, ko es iepriekš nosaucu – fotogrāfija, lībiešu identitāte un hokejs – tās visas es sāku darīt jau skolas laikā, tad arī tieši lībiešu lietu sāku pastiprināti attīstīt, mācīties valodu un iepazīt kultūru. [...] Jā, nu es tā simtprocentīgi domāju un arī to daru, un uzskatu, ka svarīgi ir tas, ko cilvēks dara, nevis tas, ko viņš saka – tāds mans jaunākais atklājums. [...] Arī šajā jautājumā svarīgi, ko cilvēks dara, jo ir, piemēram, Līvu savienībā tādi cilvēki, kas saka: “*Es i lībiets!*”, bet viņš neviena vārda nemāk lībiski.”²⁰⁷

Jautājums, kas parādās darba tēmas formulējumā kā arī caurvij darba teorijas daļu, ir par to, vai lībiešu kopienā – cilvēku vidū, kas iesaistīti dažādos veidos lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā, ir spēcīga un izteikta piederības sajūta, vai šīs personas ir vienotas savos mērķos. Darba pētījuma daļā, sarunās ar lībiešu kopienas pārstāvjiem ir gūtas interesantas, pat negaidītas atziņas, jo viedokļi šajā jautājumā ir dažādi. Autore kā vienu no šīs piederības sajūtas rašanās aspektiem min apdraudētības sajūtu, kas rodas etniskajai kopienai kļūstot tik mazai skaitliskā ziņā, kāda tā ir lībiešu tautas situācijā. Līvu savienības Rīgas reģionālās grupas vadītāja Monta Kvjatkovska atzīst, ka, jā, noteikti etniskajām grupām ir spēcīga kopības sajūta, piebilstot, ka „cilvēks jau vienmēr meklē piederību kaut kam. It sevišķi, ja tā ir maza kopiena. Iespējams arī, ka tā ir tā apdraudētības sajūta.”²⁰⁸ Šajā jautājumā Linda Zonne-Zumberga pauž viedokli, ka brīžiem viņai šķiet, ka, jā, ka ir tāda kopības sajūta, vismaz lībiešu un arī latgaliešu vidū. Bet Linda piebilst arī ļoti svarīgu atslēgas frāzi – „bet arī savā starpā (kopienas ietvaros) notiek tāda rīvēšanās, jo katram ir savs stingrs viedoklis, kā jādara labāk. Domāju, ka arī latvieši, ja viņu būtu palicis tikai 100, ecētos uz velna paraušanu.”²⁰⁹ Kolkas ciema lībiete, Līvu savienības biedre kopš tās atjaunošanas brīža un Līvu centrā Kūolka strādājošā Aina Bolšinga, kas gan atzīst, ka pēdējos gados veselības stāvokļa dēļ vairs aktīvi nedarbojas centrā, par lībiešu kopienas vienotību saka, ka agrāk tā neesot bijusi tik izteikta, bet viņa jūtot, ka tā arvien paliek spēcīgāka pēdējās desmitgadēs.²¹⁰ Bolšingas kundze kā raksturīgāko lībiešu rakstura īpašību atzīst jau pieminēto spītību, kas lielā mērā piemīt arī viņai pašai, un par latviešu uzvedību daudzās situācijās izsaka diezgan nosodošu spriedumu – „lībietis ir ar mugurkaulu. Ja latvietis lokās kā vajag, un pielien, kad vajag, tad lībieši nē. Es esmu spītīga, nevienam nepalaižos.”²¹¹

Savukārt, Jānis Mednis šajā jautājumā par etniskās identitātes izvirzīšanos priekšplānā sniedz sekojošu viedokli – „tevis minētā apdraudētības sajūtu ir tikai viens no šiem apstākļiem,

²⁰⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*. 2016, 3. aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvina personiskajā arhīvā.

²⁰⁸ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kvjatkovsku*. 2016, 5. aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvina personiskajā arhīvā.

²⁰⁹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonne-Zumbergu*.

²¹⁰ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Ainu Bolšingu*. 2016, 18. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvina personiskajā arhīvā.

²¹¹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Ainu Bolšingu*.

kas liek cilvēka etniskajai identitātei kādā dzīves posmā izvirzīties priekšplānā. Redzi, kā es jau sākumā teicu, ir tie brīži dzīvē, kad cilvēkam ir tā izšķiršanās jāizdara, piemēram, 18. novembrī – uz kuru pasākumu tu dodies, tu brauc uz Kolku? Kur ir koncerts un lībiešu karogs, un kāda uzruna lībiski un lībiska vide tiek veidota. Vai nu tu brauc vakarā uz operas pasākumu, kur ir par brīvu ballīte, uzkodas, vīns un prominences... Es te nedaudz izironizēju, bet šādi brīži, kuros ir jāizšķiras, ir ļoti daudzi. Kā, piemēram, arī mūsu gadījumā ar hāniešiem, kad mēs aizbraucam uz turieni – kā mēs runāsim – angļiski, latviski savā starpā un ar viņiem? Bet mēs runājam lībiski un viņi mūs saprot. Tajā brīdī ir izšķiršanās, kad tas strādā. Tikpat svarīgs ir arī jautājums par to, kad ģimenē rodas bērni – vai tad viņiem neiemācīsi lībiešu valodu? Arī tas, kā tu savu laiku pavadī. Laika jau parasti ir par maz. Un es vienmēr izvēlēšos apmeklēt lībiešu pasākumu, ja būs jāizšķiras starp latviešu un lībiešu. Visu nav iespējams savienot. Var mēģināt savienot dažādus hobijus, bet tieši identitātes lietas ir grūti savienot.”²¹²

Līvu informācijas centrā Kūolka strādājošā Mārīte Zandberga, runājot par to, cik noteicoša loma ir etniskajai identitātei cilvēkiem lībiešu kopienā, arī apstiprina jau iepriekš minēt, ka etniskā identitāte ne vienmēr ir noteicošs faktors, kas cilvēku mudina darboties aktīvi kā lībiešu kopienas vai jebkuras citas kopienas loceklim. Zandbergas kundze saka – „jābūt sirds vēlmei un gribai pēfīt, darboties, negaidot, ka tev priekšā noskaitīs santīmus. Ir daudz tādu, kas pasaka – es esmu lībietis, bet kopienas labā neko nedara.”²¹³

Julgī Stalte jautājumā par to, kad etniskā identitāte izvirzās priekšplānā pauž viedokli, ka etniskā piederība ir vairāk saistīta tieši ar ģimenisko piederību un vēlmi vai vajadzību saprast nopietnākus dzīves procesus. Tad, kad cilvēkā mostas vēlme tuvāk izprast un skaidrot garīgos procesus un personīgos procesus, gan vēstures, gan kultūras jomās, lai to īstenotu, ir nepieciešama apzināšanās, savu dzimtas sakņu sajūta. Julgī uzskata, ka tikai iegūstot savu dzimtas apziņu, cilvēks kļūst pilnvērtīgs. Julgī atzīst, ka šajā jautājumā – „ mēs būtībā varam runāt par zaudētajām paaudzēm, un, ja cilvēki necels atpakaļ un neveidos atpakaļ šo saikni, tad viņi turpinās būt par zaudētajām paaudzēm un būtībā viņi būs tie, kas turpinās šo paaudžu kontaktu zaudēt. Un es nedomāju, ka viņu senči par to priecāsies. Nu, man ir tāda atbildība pret viņiem.”²¹⁴ Runājot par kopības sajūtu lībiešu kopienā, Julgī atsaucas uz lībiešu identitātes jautājumu vēsturiskā kontekstā, apgalvojot, ka, nē, šādas spēcīgas kopības sajūtas nav, jo „daudzus simtus gadu pret līviem izturējās ar negāciju – kā pret burvjjiem, kā pret citādiem,

---

²¹² Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

²¹³ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*. 2016, 8. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

²¹⁴ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

tas ir atstājis savas sekas, savas pēdas. Cilvēki labāk izvēlas būt līvi un to – nevis afišēt, bet paturēt kā kaut ko ļoti intīmu un ļoti būtisku tieši sev.”²¹⁵

Jānis Mednis, atbildot uz jautājumu, par to, vai lībiešu kopienas iekšienē ir spēcīga kopības sajūta, izsaka savu viedokli, kas balstīts uz personīgo pieredzi, ņemot vērā, ka viņš ilgu laiku aktīvi darbojas šajā vidē un ir novērojis, kāda ir patiesā situācija. Jānis paskaidro, ka lībiešu kopienas iekšienē ir vairākas tādas kā “saliņas” – „ir Līvu savienība, kas skaitās lielākā organizācija, tāpēc, ka tur ir visvairāk cilvēku, tīri oficiāli, juridiski. Tad ir Lībiešu kultūras centrs / *Līvō Kultūr sidām*, kurš ir ļoti maza saliņa, viņiem ir zinātnieki un viņi ir ļoti specifiski, viņi ir ļoti, es teiktu, tendēti uz sevi, bet viņi taīsa labus produktus. Un tad ir Līvu fonds, kas izveidojās pēc tam, kur ir Linda Zonne, es un Dāvis Stalts, un līvu jaunieši. Un tad vēl ir tādi indivīdi, teiksim, tā kā tu, tad vēl ir tādi indivīdi kā Julgī, viņu ir grūti kaut kur pierakstīt, viņa arī nekad ne pie viena nepierakstīsies, tas nav nekas slikts, vienkārši viņa ir solists, izteikts solists. Un tad ir Kolkas pagasts.”²¹⁶ Tad, runājot par etniskās piederības sajūtu šajā kopienā, Jānis apgalvo, ka, jā, minēto “saliņu” iekšienē šāda piederības sajūta pastāv. Bet kā jau visur, arī lībiešu kopiena ir daudzšķautņaina. Jānis min, ka ir situācijas, kad pasākumos visi sanāk kopā, dzied, dejo, ir ļoti jauks pasākums, bet vai pēc tam ir īsta kopības sajūta, to nevar pateikt. Jānis atzīst, ka „kopumā – ilgtermiņā ņemot, tas nav labi, ka kopības sajūta izpaliek, jo nav vienotas lībiešu politikas un programmas. Protams, ja būtu viens diktators kā Lukašenko, tad būtu *baigā* disciplīna, tad visi būtu spiesti runāt lībiski un katru ieliktu cietumā, kurš nerunā lībiski. Bet tas tā nav, līdz ar to, kā es saku, katrai no šīm organizācijām ir savs pienesums. Sākumā mēs kā jaunieši gribējām ieiet Līvu savienībā, bet mūs neielaida, izstūma ārā – burtiski. Un tad man jautāja, kāpēc tā ir, kāpēc tā dara cilvēki? Es domāju, ka tas ir kaut kas saistīts ar Padomju Savienību. Tas saistīts ir ar formālismu, cilvēkiem tas ir ļoti svarīgs. Ir svētki, un tad tie svētki tur ir un- “*Es i lībiets!*” un *davaj*. Un tad, kad nāk jaunā paaudze, tā tiek izstumta ārā un tie cilvēki negrib pieņemt citus viedokļus, idejas. Un tā ir ļoti liela uzskatu atšķirība, teiksim starp Līvu savienības stilu un mūsējo, kaut vai Lībiešu kultūras centrs, kas gatavo kvalitatīvas grāmatas un pētījumus. Ir daudzi cilvēki, kā, piemēram, Linda Zonne, es, Ērika Krautmene, Julgī, mēs esam tie cilvēki, kas grib, lai kaut kas reāli dzīvē notiktu, lai kaut kas sabiedrībā notiek ar lībiešu lietu. Mēs nodarbojamies ar *dzīvo kultūru*, kā es to redzu, tas tāds mans izdomāts termins.”²¹⁷

---

²¹⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

²¹⁶ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

²¹⁷ Turpat..

4.2.2. Valsts, institūciju un privātpersonu atbalsts lībiešu kopienai

Autore, pēc interviju analīzes, secina, ka diemžēl arī, spriežot pēc lībiešu kopienas dzīvē aktīvi iesaistīto cilvēku vērtējuma, valsts un institucionālais atbalsts lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai un arī darbībai šodien, ir jūtams ārkārtīgi minimāli un reti.

Diezgan un pat skarbi uz šo jautājumu raugās Julgī Stalte, kas, vadoties arī pēc savas ilggadējās pieredzes kopienas darbībā, atzīst, ka valsts atbalsts tam ir tik absurdi mazā līmenī, pie kam tas ir vienmēr saistīts to problemātiku, ka, lai kaut ko, kādu pasākumu vai projektu īstenotu, ir vajadzīgi apmēram 15 algoti ļaudis, kas tiešām varētu strādāt un kuriem ir nopietna mērķdotāciju programma, lai viņi varētu šo programmu sākt kustināt.²¹⁸ Julgī atzīst „šobrīd viss ir tāda entuziastiska, mazu lietu kustināšana ar vēlmi – no manas puses – es gāzīšu cilvēkos iekšā cik tik vien spēšu, cerot, ka no turienes augs jauni šie balsti, šie līderi, kas rezultēsies ar to, ka izaudzējot pīlārus, es ceru uz kopienas attīstību.”²¹⁹ Julgī min arī to, ka šobrīd praktiski viss, kas tiek darīt lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanas labā ir brīvprātīgs darbs – „brīvprātīgo darbs – cilvēks zināmā vecuma posmā zināmu laiku to dara. Man ir 37 gadi, es visu mūžu daru brīvprātīgā darbu šajā jomā, un es visu laiku vēl arī sponsorēju šo visu.”²²⁰ Runājot par Latvijā pirms gadiem izstrādāto mērķprogrammu “Lībieši Latvijā”, Julgī, balstoties uz savu pieredzi atzīst – „Vēl var paskatīties, cik ir bijis tas lielais piešķīrums caur visiem šiem gadiem šai mērķprogrammai. Tur bija vienu brīdi trīs darba vietām, aptuveni vienai grāmatai, nedaudz piešpice svētkiem. Tāds ir tautai veselai?? Par ko ir runa! Un vēl ir labs teksts no atbildīgo personu puses – bet tev taču patīk to darīt!”²²¹ Pie ļoti līdzīgas atziņas laika gaitā nonākusi arī Monta Kvjatkovska, kas stāsta, ka kamēr bija Sabiedrības integrācijas fonds, tāds avots, no kura katru gadu tika sniegts atbalsts tieši lībiešu kultūrai. Tad, kas šo fondu likvidēja un šis jautājums pārgāja Kultūras ministrijas pārziņā, tika saliktas finansējuma prioritātes, tad līvu jautājums tika atlikts. Monta atzīst – „lībieši ir Latvijas pamattauta, kurai netiek atvēlētas nekāds finansējums elementārām pamatpastāvēšanas funkcijām, kāds tad ir valsts kultūrpoltikas virziens vispār šajā jautājumā? Un šobrīd arī finansējums no Eiropas tiek saņemts ļoti retos gadījumos. Šis viss ir palicis tādā ļoti dziļā entuziasma līmenī. Tas jau ir pilna laika darbalaiks, pat, ja entuziasma netrūkst, trūkst laika un cilvēku resursu.”²²² “Tā sajūta, kad esmu bijusi lielākos projektos iesaistīta, ir tāda, ka kamēr nav iesaistīta nauda, viss ir *briesmīgi* labi, bet tikko kā iesaista lielāku naudu, tā uzreiz kāds paliek zaudētājos, neapmierināts, un man

²¹⁸ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

²¹⁹ Turpat.

²²⁰ Turpat.

²²¹ Turpat.

²²² Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kvjatkovsku*.

ir radusies viegla negatīva attieksme pret naudu. Bet tas ir ļoti subjektīvi. Es ticu, ka bez naudas arī var sasniegt daudz vairāk nekā daudzi domā”, savā pieredzē dalās Linda Zonne-Zumberga.²²³ Linda arī izsaka domas par privātpersonu ieguldījumu kopienas aktivitātēs – „manuprāt, cilvēki ļoti novērtē to, ko esi darījis, balstoties uz savu entuziasmu, saka “ā, nu viņš jau pacentās, tad jau ir labi, un vēl bez naudiņas, malacītis.””²²⁴

Julgī Stalte par iespēju saņemt finansējumu projektu ceļā saka: „Protams tiek rakstīti Kultūrkapitālam, Sabiedrības Integrācijas fondam. Bet normāli, tu saprotu, ka būtu jābūt pamatīgai stratēģijai, ļoti daudziem šādiem projektiem un ļoti sistemātiskai darbībai, lai tam būtu tāda virssedzoša rezultativitāte.”²²⁵ Monta Kvjatkovska izsaka arī tādu atziņu, ka arī valsts atbalsta un finansējuma jautājums un apmērs ir lielā mērā ir atkarīgs arī no rezonances, ko šis jautājums izraisa sabiedrībā. Jo mazāk un klusāk par konkrēti lībiešu jautājumu runā, jo veiksmīgāk tam var “nogriezt” budžetu.²²⁶

Zoja Sīle, runājot par valsts atbalstu lībiešu kopienai arī izsaka visai skeptisku atziņu, ka diemžēl, viņsprāt, ka tas jau ir nokavēts, kad šo finansējumu reāli varēja saņemt. Jo tāda iespēja bija saņemt no valsts atbalstu, bet lībieši neprata to izmantot.. Diemžēl sākās tāds posms, ka viens otram sūtīja virsū visādas pārbaudes. Bet tolaik parādījās arī šis te jaunais jēdziens – projekti, un tad uz atsevišķiem projektiem finansējumu bija iespējams saņemt. Bet par šī brīža situāciju Sīles kundze saka – „pašlaik tas, uz ko tiek tie līdzekļi piešķirti, tā ir tādas pufff.”²²⁷ Arī Jānis Mednis atklāj savu secinājumu un pārliecību, ka tas valsts atbalsts, kas šobrīd sniegts programmu ietvaros, ir nekas. Bet, ja pameklē, kāds finansējums vispār ir ticis saņemts, tad no VKKF (Valsts Kultūrkapitāla fonds) tāds ir saņemts ļoti retos gadījumos, konkursa kārtā, kas nav programma un nav konkrēts valsts izstrādāts dokuments. Kā jūtamu atbalstu Jānis min no Kolkas pagasta saņemto.²²⁸ Runājot par to, kādu institūciju atbalstu jūt Kolkas pagasta Līvu savienības grupa, arī tur strādājošā Mārīte Zandberga izsaka pozitīvu atziņu, ka tieši Kolkas grupa ir pateicību parādā Dundagas novada domei, jo tā katru gadu sniedz nelielu finansiālu atbalstu. Šī nauda vispirms nonāk Līvu savienības rīcībā un pēc tam tiek sadalīta pa reģionālajām grupām. Un šo saņemto naudu Kolkas grupa var izmantot pēc saviem ieskatiem. To izlieto, piemēram, lai brauktu uz Līvu svētkiem Mazirbē vai uz citiem pasākumiem. Nauda tiek izmantota arī informācijas centra Kūolka pilnveidošanai.²²⁹ Tāpat Mārīte piebilst, „paldies

---

²²³ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu.*

²²⁴ Turpat..

²²⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti.*

²²⁶ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kvjatkovsku.*

²²⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli.*

²²⁸ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni.*

²²⁹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu.*

liels Aldim Pinkenam – Kolkas pagasta priekšniekam – kurš vienmēr rūpējās par mūsu darbu, vienmēr piedāvā palīdzību, jūt to, ka viņam interesē šeit notiekošais. Un šis te valsts kultūrpolitikas atbalsta trūkums visus gadus ir ietekmējis lībiešu kopienas darbību. Bet privātpersonu atbalstu tiešām jūt.”²³⁰ Mārīte piebilst arī par privātpersonu – Kolkas ciema lībiešu iniciatīvu lībiešu kopienas darba atbalstam, minot piemēru, kad Lībiešu kultūras centrs 1991. gadā tika pie telpām. Šajā gadā arī tika atklāta izstāde “No vecmāmiņas pūra lādes”. Un, lai papildinātu šo izstādi, lībieši no savām mājām sanesa daudz lietu. Un tad šie cilvēki arī lībiski pastāstīja par katru lietu.²³¹ Mārīte saka: „mēs klausījāmies, tāda eksotika tā likās. Visas tās lietas te glabājas, neviens neko nepaņēma atpakaļ. Un tā katru gadu mums kāds kaut ko atnes. Un aiz katras lietas stāv kāds lībietis ar savu mūža stāstu, ar savu likteni.”²³² Finansiālā atbalsta jautājumā Aina Bošinga saka „nē, nekādu naudu mēs te nesaņemam. Tā ir sirdslietas. Nevienam prātā nav nācis, ka vajadzētu maksāt. Un no kā?”²³³

Atziņas, kas apkopotas šajā nodaļā tikai apstiprina visai *rūgto* reālās dzīves situāciju lībiešu kopienā tieši valsts atbalsta jautājumā.

4.2.3. Sabiedrības locekļu un lībiešu pēcteču intereses vērtējums par lībiešu kopienā notiekošo un lībiešu kultūras mantojumu

Viens no kultūras mantojuma saglabāšanas pamatnosacījumiem, kas bijis būtisks gan vēsturiski, gan ir arī mūsdienās – sabiedrības, indivīdu un etniskās tautas pēcteču interese par kultūras mantojumu, šajā gadījumā – lībiešu kultūras mantojumu, un kopienā notiekošo. Runājot par šo jautājumu ar intervētajiem lībiešu kopienas dalībniekiem, autore noskaidroja arī viņu pieredzi un vērtējumu šajā jautājumā.

Sarunas laikā Zoja Sīle atzīst, ka diemžēl ar katru gadu šī interese kļūst arvien mazāka. Īpaši runājot par jauniešiem, gan Rīgā, gan tiem, kas dzīvo Lībiešu krasta ciematos. Sīles kundze stāsta, ka regulāri braucot Lībiešu krastu un mācot tur lībiešu valodu, varēja spriest pēc tiem jauniešiem, kas nāca uz nodarbībām, un tur jau arī kaut kas izkristalizējās.²³⁴ Zojas kundze saka „un nāk tādi “meža dīvainīši” – labā nozīmē. Jaunieši, kas ir vai nu uz folkloru, uz mākslu orientēti, tādi jūtīgi, kas meklē kaut ko, lai viņš ar kaut ko ir īpašs. Viņam vajag sevi atrast kaut kādā, tādā sevišķā lietā. Un vēl ir interesanti tas, ka tieši šie mūsu lībiešu izcelsmes jaunieši un tādi talantīgi, kuri arī tajos pirmajos iespēju gados bija ļoti aktīvi – dziedāja, rakstīja, pētīja, piedalījās – vienā brīdī parādījās tāds *slogans*: man tā visa ir par daudz, es negribu to atbildību,

---

²³⁰ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*

²³¹ Turpat.

²³² Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*.

²³³ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Ainu Bolšingu*.

²³⁴ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*.

es negribu būt lībietis, es to darīšu tad, kad gribēšu. Jo redzi, kas ir, ja mūsu tiešām bija tik maz, kas sevi bija nopozicionējuši par šīs te tautas un kultūras kaut kādiem nesējiem, tad taču nogurst cilvēki. Jo labāk taču ir normāli dzīvot, pareizi?”²³⁵

Jānis Mednis par sabiedrības informētību lībiešu kultūras jautājumā saka, ka par lībiešiem tā īsti neviens neko nezina, ja runājam par 90% sabiedrības, 10% zin, bet pārējie nezina, bet tad, kad viņi uzzina, viņiem tas patīk.²³⁶ Jānis min arī šādu piemēru „[...] un ļoti daudzi man saka tādu frāzi, kad es runāju par lībiešiem un stāstu par saviem projektiem, un tad viņu teikums parasti sākas ar “A...lībieši vai tad vēl ir?”. Es ceru, ka mazāk par 90% tā domā...50%. Un es saku: “Nu, pag, es tak esmu dzīvs, vai ne?””²³⁷ Un Jānis Mednis arī kā vienu no būtiskākajiem sabiedrības ieinteresēšanas veidiem min tieši šo te *dzīvo kultūru*, uz ko sava darba mērķos atsaucas arī autore, kas ir tas iedarbīgākais ceļš, lai ieinteresētu sabiedrību un īpaši jauniešus par lībiešu kultūru un tradīcijām.

Jānis kā labu *dzīvās kultūras* piemēru min lībiešu ansambli *Nurmorkestōr* – “Es pateikšu tā, ka dzirdot un redzot to – vai tas ir biznesmenis, vai tas ir ārzemnieks, vai fotogrāfs, ir tik dažādu jomu cilvēki to dzirdējuši – un visi saka, ka tas ir *baigi forši* – tāpēc, ka tas ir dzīvs un paties. Sena lībiešu tautasdziesma aranžēta modernā izpildījumā un tiek radītas arī savas kompozīcijas ar seniem dzejnieku vārdiem, kas ir pasniegtas tādā jaudīgā, mūsdienīgā pasaules mūzikas stilā. Tas ir piemērs arī pie šī jautājuma, ka es redzu, ka cilvēkiem tas patīk un to arī vajag mācēt pasniegt. Bet visā visumā latvieši, manuprāt, ir diezgan draudzīgi un paliek arvien draudzīgāki, tāpēc, ka tomēr tā lībiešu kultūra tiek parādīta – tie cilvēciņi, kas katrs darbojas savā jomā, viņi izplata to. Viens, piemēram, *Rīgas lībiešu dienu* organizē, cits Mazirbē pasākumu, piemēram, Julgī pasākumu, kas nesēn norisinājās Pizā, Miķeļtornī. Un, redzi, katrs šāds pasākums sniedz kaut kādu pievienoto vērtību. Tieši šī pasākuma kontekstā (*..un Sieviete Līvzemē*, Brīvdienu māja *Pizā*, 25.–27.03.2016.) – ja tur vēl bija kāda sieviete, kas nekad vispār nebija saskārusies ar lībiešu kultūru, tagad zinās, runās, izplatīs.”²³⁸ Linda Zonne-Zumberga par savu darbību lībiešu kopienā saka – „es varbūt veicinu plašākas sabiedrības sapratni, izpratni, ka lībiešu valoda vēl eksistē. Tas ko es vairāk daru ir saistīts ar informācijas izplatīšanu. Redz, ļoti iespējams, ka cilvēks neizdomātu braukt uz Kolku un Lībiešu kultūras centru, bet, izdzirdējis ansambli *Nurmorkestōr*, viņam pēkšņi tas liktos interesanti un viņš, braucot garām tur varbūt ieies.”²³⁹ Julgī Stalte atzīst, ka diemžēl jūt visai mazu sabiedrības atsaucību un interesi par ar

²³⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*.

²³⁶ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

²³⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

²³⁸ Turpat.

²³⁹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu*.

lībiešu kultūru saistītiem pasākumiem. Julgī pauž viedokli, ka Latvijā arī informācija par līviem, pie kā daudzi no līviem paši ir vainīgi, balstās tajā, ka tauta ir kaut kāds izmiris fenomens, kura būtībā nav. Lai gan līvi ir viena no Latvijas pamattautām, valstiski nav nekādas konkrētas programmas, kas sociāli, kultūras ziņā, un arī praktiskā ziņā piedāvātu iespējas pašsaglabāties. Julgī šajā jautājumā piebilst – „Līdz ar to, attieksme pret līviem ir kā pret kaut ko, kas tāpat ir vai nu jau izmiris vai izmirs, un ko tad tu tur *tirīnīs*. Šie jautājumi, šī negācija, tas ir ļoti grūti, cik cilvēki var izturēt, līdz ar to ļoti daudzi pāiet malā tieši dēļ tā, ka nevēlas vairs atbildēt visu laiku par šo pozīciju, plus vēl Latvijā cilvēki dēļ savas milzīgās nezināšanas bieži saka, ka “Bet par jums taču ir jā rūpējas igauņiem”, nevienam par mums nav jā rūpējas, un šī ir mūsu vienīgā etniskā dzimtene.”²⁴⁰

Savukārt Monta Kvjatkovska atzīst, ka novēro pozitīvu tendenci šajā jautājumā. Monta apgalvo, ka viņa ar katru gadu jūt arvien lielāku interesi no sabiedrības puses – „piemēram, pie mums uz krodziņu (*Hāgenskalna komūna*, aut.) arī nāk cilvēki, kas dzirdējuši, ka saimnieki ir ar līvu saknēm un interesējas, vai mums ir dziesmu vakari. Nu nāk tādi pilnīgi sveši, neitrāli cilvēki.”²⁴¹ Interesantu atziņu pēc saviem novērojumiem, darbojoties lībiešu kopienā izsaka Linda Zonne-Zumberga – “man likās ka tādā plašāka Latvijas sabiedrības mērogā vairums par to neko nezina, un tad man ir arī tāds papildus viedoklis, ka arī, priekš kam cilvēkiem no Latgales vajadzētu par to interesēties. Bet tie, kas zina, tie ir gana informēti un entuziastiski par visu, manuprāt. Un tas jau arī ir lielā mērā atkarīgs no tā, kas pasniedz šo kultūru. Ir, piemēram, tādi ļoti harizmātiski cilvēki kā Julgī un ir “oooo woow, man ir līvu saknes”. Un ja tava pirmā satikšanās ar līviem būs Līvu savienības kopsapulce, tad tu nodomāsi, nē, nu nevar būt, ka man ir šito kašķīgo cilvēku saknes.”²⁴² Pozitīvu tendenci sabiedrības ieinteresētības jautājumā novērojusi arī Mārīte Zandberga, kas balstās tieši uz pieredzi, kas gūta, strādājot Līvu centrā Kūolka. Mārīte stāsta, ka vasarā, tūrisma sezonas laikā no 1. jūnija līdz 1. septembrim mēs dežurējam Līvu centrā. Un ziemas mēnešos esam atvērti 1 reizi nedēļā otrdienas. Tādi, kas regulāri nāk te un sēž ir apm 4–5 cilvēki. Aktuālākā problēma ir tāda, ka mums nav svešvalodu prasmes, jo visi cilvēki, kas nāk un dežurē ir jau gados vecāki.²⁴³ Mārīte atzīst, ka ļoti daudziem cilvēkiem interesē lībieši, arī centra apmeklējuma grāmatā var redzēt, cik daudz cilvēku pa gadiem ir centru apmeklējuši. Piemēram, pagājušajā gadā viesojušies 1107 apmeklētāji un tie ir bijuši no 24 dažādām vietām. Ir arī uzskaitē, kur var redzēt, no kurienes

---

²⁴⁰ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

²⁴¹ Turpat.

²⁴² Turpat.

²⁴³ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*.

tieši. No ārzemju apmeklētājiem visvairāk ir bijuši no Vācijas – 99 cilvēki un no Igaunijas 89.²⁴⁴ Mārīte stāsta par apmeklējuma pieauguma tendenci pēdējos gados – „šo apmeklētāju statistiku vedam jau no 2001. gada un pēc tā ir redzams, kā pa gadiem šis skaits ir mainījies, un pēdējos gados jau pāri tūkstoš apmeklētājiem ir stabili. Šiem cilvēkiem tiešām ir interese – viņi uzdod jautājumus, lasa, pēta, prasa materiālus, tā ka interese tiešām ir. Interese bieži vien ir arī no vasarniekiem, kas pa vasaru dzīvo Līvu krasta ciemos.”²⁴⁵

4.2.4. Lībiešu kopienas darbības nozīme lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā mūsdienās

Nemot vērā to, ka viens no autores pētījuma mērķiem šajā darbā, ir gūt pēc iespējas aptverošu informāciju un priekšstatu par lībiešu kopienas darbību, darbības stratēģiju un mērķiem, kā arī par tiem kultūras mantojuma aspektiem, kuru saglabāšanai veltīts visvairāk pūļu un uzmanības, sarunu laikā ar kopienas locekļiem tika apspriests arī šis jautājums.

Sākumā autore pievērsās tieši tam, ko paši lībiešu kopienas dalībnieki uzskata par būtiskākajiem lībiešu kultūras mantojuma elementiem, īpaši Ziemeļkurzemē, un kā šos elementus izdodas saglabāt mūsdienās.

Julgī Stalte, līdzīgi kā pauž lielākā daļa teorijas avotu, par spilgtāko Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojumu min valodu. Julgī atzīst: „Protams, Ziemeļkurzemes mantojums ir fiksētais mantojums, līdz ar to gan valodas, gan dziesmu kontekstā, mēs varam runāt līvu valodā būtībā tikai par Ziemeļkurzemi un līdz ar to šis fiksētais mantojums it kā veido šo Ziemeļkurzemes ainavisko bāzi. Noteikti Ziemeļkurzemes skaniskajā materiālā specifika būs valodas dēļ bieži neparastais dziesmu ritms ar sinkopēm, kas veidojas no valodas. Tas noteikti varētu būt tāds, diezgan spilgts elements. Par pārējām lietām, protams ir kaut kādas specifikas, kā specifikas ir visos novados – katram ciemam sava. Pat šajos Ziemeļkurzemes ciemos ir vairāki dialekti. Tāpat arī tautas tērpā – no katra ciemata ir vismaz vairāki brunči, tas arī ļoti spilgti visās pārējās lietās rāda cilvēku, kā ļoti individuālu būtni.”²⁴⁶ Jānis Mednis par spilgtākajiem Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma elementiem min, pirmkārt, Ziemeļkurzemes lībiešu valodu, kas tagad ir kļuvusi par galveno lībiešu valodu. Tā nāk no turienes. Kā otru viņš min arhitektūru, trešo – dzīvesstilu, kas tur ir unikāls un citur tāds nav. Jānis piemetina, „daudzi brauc skatīties, jo ir cilvēki, kas šādi dzīvo vēl joprojām.”²⁴⁷ šis minētais dzīvesstils, pēc Jāņa domām ir domāšanas veids iekš dzīvesstila, kāds ir cilvēku

---

²⁴⁴ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu.*

²⁴⁵ Turpat.

²⁴⁶ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti.*

²⁴⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni.*

kontakts ar dabu – pamatā, protams, ka tā ir jūra, tā ir zvejniecība, tas arī atspoguļojas lībiešu folklorā – praktiski visas tautasdziesmas ir par jūru, par zvejniecību. Tā ir galvenā lībiešu māte barotāja.²⁴⁸ Kā būtisku kultūras mantojuma elementu, ko mūsdienās visgrūtāk saglabāt, ņemot vērā, ka lībiešu kļūst arvien mazāk, Linda Zonne – Zumberga min somugrisko pasaules izjūtu, piebilstot, ka, viņasprāt, mūsdienās jau tomēr mentalitātes ziņā te visi tomēr ir latvieši.²⁴⁹ Linda saka: „Var jau starp viņiem arī just kādas atšķirības, bet nu man liekas, ka mēs visi no visiem novadiem esam aizgājuši uz kaut kādu vidējo. Varbūt tagad ir pienācis brīdis mums iet atpakaļ...”²⁵⁰ Linda kā būtisku lībiešu iezīmi min arī tieši raksturu.²⁵¹ Jānis Mednis pie lībiešu valodas nozīmi min arī *dzīvās kultūras* kontekstā, sacīdams, ka caur lībiešu valodas popularizēšanu mēs – lībiešu kopienas locekļi – to arī saglabājam.²⁵² Jānis apgalvo, ka „galvenais ir kas – tie ir jaunieši, kas runā lībiešu valodā. Agrāk bija kā – bija tikai vecās sievas, kas runāja, viņas diemžēl izmirst un bija 10 cilvēku, tad 5, tad 2 un tagad ir 1, 2, vienu es pazīstu, kam dzimtā valoda ir lībiešu, arī Julgī var pieskaitīt, viņai līvu valoda ir +/- no dzimšanas. Tad tagad ir tā, ka ir arī jaunieši, kas runā. Valts (Ernštreits) bija laikam viens no pirmajiem, kas no nulles ir iemācījies.”²⁵³ Arī Monta Kvjatkovska kā visspilgtāko Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma elementu min valodu, piebilstot, ka, ņemot vērā to minimālo iespēju mācīties to valodu, tas mazumiņš, kas to ir apguvis, ir diezgan unikāli. Tas vairāk notiek pašmācības procesā. Un valoda ir arī tas aspekts, ko visgrūtāk saglabāt.²⁵⁴

Par to lībiešu kultūras mantojuma aspektu, ko visgrūtāk noturēt dīvu mūsdienās arī Mārīte Zandberga min valodu. Mārīte uzskata, ka noteikti sarunvaloda netiks atdzīvināta. Tā paliks tikai par valodnieku valodu.²⁵⁵ „Gribētos, lai saglabājas tā lībieša pašapziņa. Tad, kad viņš izaug liels, lai jūt to lībisko un lai tas nepazūd. Nepieciešama tā saikne starp pagātni un nākotni. Piemēram, kā to dara Jānis Mednis, kas brauc pie Ainas Bolšingas ar saviem studentiem runāties un mācīties. Tā ir tā *dzīvā kultūra*. Kultūra tiek nodota nākamajām paaudzēm un dzīvo.”²⁵⁶

---

²⁴⁸ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

²⁴⁹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu*.

²⁵⁰ Turpat.

²⁵¹ Turpat.

²⁵² Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*.

²⁵³ Turpat.

²⁵⁴ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kvjatkovsku*.

²⁵⁵ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*.

²⁵⁶ Turpat.

4.2.5. Etniskās identitātes meklējumi mūsdienās un *mūsdienīgs lībiskums* lībiešu kopienas locekļu vērtējumā

Nemot vērā to, ka autore darbā aplūko laika posmu – mūsdienas – pēdējās divas desmitgades, tad sarunu laikā ar intervējamajiem cilvēkiem nereti parādījās vārdu savienojums *mūsdienīgs lībiskums*. Tas ir saistīts ar to, ka daudz veidu, kas mūsdienās tiek pielietoti, lai saglabātu lībiešu kultūras mantojumu, atšķiras no tiem, ko kopienā pielietoja agrāk. Tādi veidi ietver gan aktivitātes digitālajā vidē, gan dažādu projektu īstenošanu un pasākumu organizēšanu, kas piemēroti mūsdienu sabiedrības interesēm un tādējādi kļūst par *mūsdienīga lībiskuma* izpausmēm. Un tieši savas etniskās identitātes – lībiešu kontekstā meklējumi mūsdienās daudziem ir kļuvusi zināmā mērā par *modes lietu*.

Par cilvēku etniskās identitātes meklējumiem mūsdienās, tieši attiecībā uz lībiešiem Monta Kvjatkovska saka, ka tas ir tikai ļoti labi, jo ved uz kaut kādu līdzīgu rezultātu. Bet ir būtiski to darīt ne tik ārišķīgi. Tas ir uz katra paša sirdsapziņas. Lai tad tā ir *modes lieta*, bet, lai tie cilvēki vismaz mēģina iedziļināties vairāk. Viņai šķiet, ka tā jaukā un foršākā tendence ir tā, ka cilvēki mūsdienās grib piederēt kaut kam pēc iespējas unikālākam.²⁵⁷ Monta komentē arī to, kādēļ lībiešu kopiena un cilvēki ir aktivizējušies mūsdienās – „redzi, mūsdienas ir tagad un katrs līvis, kas teiksim, šodien ir sapratis, ka nē, nu es taču tomēr esmu no lībiešiem. Jo nu, piemēram, mana vecāmāte to vispār neuzsvēra, bet tas jau ir jāskatās vēsturiskā kontekstā. Tā bija tabu tēma, par to neinteresējās. Mūsdienās cilvēkiem ir patiešām plaša tā iespēja izvēlēties, analizēt, izziņāt, un mēs to, kas tad ir tas lībiskums, redzam savādākā kontekstā kā tas bija kādreiz. Tas nozīmē saglabāt pēc iespējas to mantojumu, kas ir atstāts un radīt kaut ko jaunu, cik tad ilgi dzīvos un *divām* līvu dziesmām?”²⁵⁸

Ļoti būtisks ir arī šī mūsdienās aktuālā kultūras menedžmenta loma. Bez tā nav iespējams arī saglabāt lībiešu kultūras mantojumu. Šajā jautājumā Monta piebilst: „Tagad viss ir atkarīgs no tā, cik mēs paši esam gatavi darīt – rakstīt projektus, likt līvu vārdam izskanēt. Bez tā kultūras menedžmenta cilvēkiem nebūtu iespējas daudz ko uzzināt par lībiešiem.”²⁵⁹

Par to, vai daudziem savas identitātes meklējumi nav kļuvuši par *modes lietu*, Zoja Sīle izsaka savu viedokli: „Nav tā, ka tas tikai tagad tā ir. Tie ir tādi viņi. Ir cilvēki, kas atmostas vēlāk vai arī pēkšņi sāk par to interesēties un ar to nodarboties. Kopumā es domāju, ka tas nav nekas slikts. Lai viņš velk tagad rakstainus legingus. Ir jāļauj un jāļaujas, un nevajag nosodīt. Bet, kas man nekad nav paticis un ko es fiziski nevaru izturēt, tā ir liekulība.”²⁶⁰

---

²⁵⁷ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kvjatkovsku*.

²⁵⁸ Turpat.

²⁵⁹ Turpat.

²⁶⁰ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*.

Linda Zonne-Zumberga arī komentē *mūsdienīga lībiskuma* terminu savā izpratnē. Linda uzskata, ka ir grūti pateikt, kas ir šis mūsdienīgais. Viņa domā, ka ir daži tādi supertēli – tu paskaties uz viņiem un nodomā – o, jā, tas ir lībietis! Tas ir līdzīgi kā ar folkloru, ka bija 60. gados tas pagrieziena. Kad agrāk domāja, ka folkloru ir tāda pati par sevi, kuru tauta kā tāda pelēkā masa pārnēsā. Bet tad saprata, ka folklorai ir ļoti būtiskas arī personības, jo nav tādu laiku bijis, kad nav bijis šo personību²⁶¹ „Mēs vienkārši par viņām aizmirstam un nāk vietā citas personības. Mūsdienās tā atzīšana no citu puses ir ļoti būtiska, daži baidās virzīt to kultūru uz priekšu, jo baidās nesaņemt atzinību. Un vēl man liekas interesanti, ka lībiskais tiek ārkārtīgi pretnostatīts latviskajam, lai gan patiesībā jau lībieši bija vieni no latviešu veidotājiem. Latvieši bez lībiešiem nekad nav pastāvējuši.”²⁶²

Par to, ka savas etniskās identitātes, īpaši lībiešu etniskās identitātes meklēšanas kontekstā, pēdējos gados daudziem ir kļuvusi par modes lietu, Julgī Stalte atzīst – „pēdējos 20 gados tā ir modes lieta visā pasaulē – tas ir *“looking for roots”* (no angļu val. meklējot saknes). Jo pasaule ir tik ļoti globalizēta. Tātad – viens mirklis bija šī milzīgā globalizācija un tad cilvēki attapās, ka tas ir murgs, jo tad tu esi viss un nekas. Un tajā brīdī, kad tu esi nekas, tev sāk kļūt baidi. Un tad cilvēki sāk meklēt savas saknes un ļoti bieži tās jau ir kādas trīs pazaudētas paaudzes, četras pazaudētas paaudzes, tajā brīdī viņam vajag zināt, kas ir viņa piederība, sajūst šo dzimtas pārmantojamību, jo tā ir vispār cilvēciska nepieciešamība. Un tieši tādā veidā arī šī kustība Latvijā attīstījās.”²⁶³ Tāpat Julgī piebilst, ka mūsdienīgs lībiskums attīstītos plašāk, ja tam būtu normāla, dzīvelīga sistēma, tad tas attīstītos un visi ar lībiešu kultūras mantojumu saistītie pasākumi nonāktu līdz savai mērķauditorijai.”²⁶⁴

Šajā nodaļā apkopotās atziņas ir ārkārtīgi vērtīgas, jo apkopotā veidā sniedz ieskatu dažādu lībiešu kopienas indivīdu situācijas redzējumā. Aplūkotie jautājumi arī papildina darba teorijas daļā apkopoto informāciju un apstiprina daudzējādā ziņā teorētiskajos materiālos atrodamās ziņas.

---

²⁶¹ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu*.

²⁶² Turpat.

²⁶³ Peļāvina, Madara. *Saruna ar Julgī Stalti*.

²⁶⁴ Turpat.

NOBEIGUMS

Maģistra darba pētījuma objekts, ko darba sākumā izvirza autore, ir kultūras mantojums un specifiski tieši lībiešu kultūras mantojums. Darba struktūra veidota tā, lai pēc iespējas vispusīgi parādītu, kā notiek lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana mūsdienās, aplūkojot un analizējot gan valsts kultūrpolitikas nozīmi tā saglabāšanā, gan nevalstisko organizāciju un lībiešu kopienas locekļu īstenotos pasākumus un projektus. Pielietojot sociālo, humanitāro un dabas zinātņu izpētes metodi – kontentanalīzi un socioloģisko pētījumu metodi – dziļās intervijas, tiek īstenots maģistra darbā izvirzītais mērķis.

Lībiešu kultūra, tradīcijas un valoda vēsturiski ir ietekmējusi Latvijas kultūru, šo tradīciju saglabāšana bagātina mūsdienu Latvijas kultūrtelpu. Ziemeļkurzemes lībiešu zvejniekiem nosaukumi pirmo reizi dokumentos sastopami 14. gadsimtā. Lībieši, atsaucoties uz darbā aplūkotajiem Latvijas Republikas likumiem, ir viena no Latvijas pamattautām un lībiešu valoda – vienīgā valoda līdzās latviešu valodai, kas Latvijas teritorijā netiek uzskatīta par svešvalodu. Lībiešu valodai ir vispāratzīta valodnieciska vērtība un tā iekļauta vairākos starptautiskos reto un apdraudēto valodu sarakstos, t. sk. *UNESCO* apdraudēto valodu sarakstā

Gluži tāpat kā taustāmajiem kapitāla produktiem, kultūras mantojuma krājums ir mainīga vērtība, jo to var vairot, ieguldot tā saglabāšanā un atjaunošanā, un samazināt, nenovērtējot vai atstājot novārtā. Liela loma kultūras mantojuma saglabāšanā, ir valsts īstenotajai kultūrpolitikai, kas būtiski ietekmē arī šim mērķim atvēlēto finansējumu. Diemžēl lībiešu jautājumā valsts līmenī joprojām vērojama marginālizācija, jo valsts pārvaldes līmenī lībiešu kultūra un valoda stratēģiski joprojām lielākoties tiek skatīta kā savdabīga, no pārējās Latvijas kultūras telpas atrauta parādība. Par šādu tendenci liecina tas, ka pēdējos gados kultūrpolitikā lībiešu tautas un kultūras mantojuma aizsardzībai veltīta mazāka uzmanība. Šāda attieksme likusi vilties daudziem cilvēkiem, kas ar patiesu interesi, entuziasmu un nereti pat pašreizējās iesaistās lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā un nodošanā nākamajām paaudzēm, šo tendenci nosoda arī darba empīriskajā daļā intervētie lībiešu kopienas locekļi. Valsts politiku veidojošu dokumentu neesamība lībiešu jautājumos ir viens no būtiskākajiem apgrūtinājumiem veiksmīgai lībiešu valodas un kultūras saglabāšanai un – galvenais – attīstīšanai. Latviešu valodas aģentūra patlaban ir vienīgā valsts institūcija, kas sistemātiski strādā ar lībiešu jautājumiem – dara to uz esošo budžeta līdzekļu bāzes un nesaņem no valsts budžeta nekādas papildu mērķdotācijas šo jautājumu risināšanai, lai gan tam vajadzētu būtu pašsaprotamam.

Viens no vienotas un spēcīgas kopienas pamatnosacījumiem ir etniskās identitātes jautājums tās ietvaros. Šis jautājums ir īpaši aktuāls tieši lībiešu kultūras mantojuma kontekstā

lībiešu tautas mazskaitlīguma dēļ. Etniskā identitāte ir viens no spēcīgākajiem kopienas vienojošiem faktoriem, bez kā lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana un attīstība mūsdienās nebūtu iespējama. Nododot pieredzēto – gan vārdiskā, gan emocionālā līmenī, cilvēki spēj bagātināt savu laikabiedru un, kas ir īpaši būtiski, nākamo paaudžu pārstāvju izpratni par vēsturiskiem notikumiem, kopienas tradīcijām, simboliem u.c. svarīgiem elementiem.

Viens no kultūras mantojuma saglabāšanas pamatnosacījumiem, kas bijis būtisks gan vēsturiski, gan mūsdienās ir sabiedrības, indivīdu un etniskās tautas pēcteču interese par kultūras mantojumu, šajā gadījumā – lībiešu kultūras mantojumu un kopienā notiekošo. Pārrunājot šo tematu ar intervētajiem lībiešu kopienas dalībniekiem, autore noskaidroja viņu pieredzi un vērtējumu šajā jautājumā.

Kad tiek aplūkota indivīda attieksme pret atsevišķu kultūras kapitāla elementu (t.i., mantojuma produktu), jāņem vērā tas, ka mūsdienās indivīdi vairumā gadījumu izbauda tieši to, kā šis kultūras mantojuma produkts tiek pasniegts. Interese un pozitīva attieksme pret kādu kultūras mantojuma elementu rodas, cilvēkiem gūstot emocionālu baudījumu no piedzīvotā. Atsaucoties uz sarunām ar lībiešu kopienas locekļiem, autore gūst apstiprinājumu tam, ka jebkuras kopienas izdzīvošanas pamatā ir tas, ka tās locekļi kaut ko reāli dara, kaut ko atstāj aiz sevis, rada *dzīvo kultūru*.

KOPSAVILKUMS

Autores personiskā motivācija un tēmas aktualitāte kultūras mantojuma jomā mūsdienās pamudināja izstrādāt darbu par tēmu “Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana mūsdienās: lībiešu kopienas ieguldījums un valsts kultūrpolitikas nozīme”. Šīs tēmas ietvaros tika izvirzīts un darba gaitā īstenots mērķis - izpētīt un atklāt, kāda ir lībiešu kopienas un Latvijas valsts kultūrpolitikas nozīme ilgtspējīga lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā, kā arī analizēt, cik veiksmīgas ir šajā jomā pielietotās metodes un stratēģijas un kā tās vērtē lībiešu kopienas locekļi.

Mērķa īstenošanai maģistra darbā veidots pētījums, kas izstrādāts četrās nodaļās. Katras nodaļas ietvaros tiek realizēti darba sākumā izvirzītie uzdevumi. Pirmās nodaļas ietvaros apkopota literatūra par lībiešu tautas vēsturisko attīstību Latvijas teritorijā. Šajā nodaļā pētīta literatūra par pētījumiem, kas saistīti ar lībiešu kultūras mantojumu kā arī aplūkoti nozīmīgākie elementi, kas līdz pat mūsdienām veido lībiešu kultūras mantojuma kopumu - folkloru, tradīcijas un simboli.

Otrajā nodaļā apkopota informācija, kas raksturo etniskās identitātes jādzienu, tās nozīmi etniskās kopienas veidošanā, īpaši pievēršoties šim jautājumam lībiešu un citu mazo tautu kontekstā.

Trešajā nodaļā autore izvērtē institucionālo atbalstu lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai mūsdienās. Tiek izpētīts, kādu valsts institūciju, kuru pašvaldību, nevalstisko organizāciju un privātpersonu ieguldījums ir bijis būtiskākais lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā. Šīs nodaļas ietvaros tiek aplūkoti gan Eiropas, gan Latvijas līmeņa kultūrpolitikas dokumenti, kā arī lībiešu kopienas nevalstisko organizāciju darbība.

Ceturtās nodaļas ietvaros autore apskata veiksmīgu lībiešu kopienas locekļu īstenoto projektu un pasākumu piemērus, kas mūsdienās efektīvi popularizē lībiešu kultūras mantojumu, kā arī analizē īstenotās intervijas ar spilgtām personībām lībiešu kopienā un tiek realizēts iegūto viedokļu apkopojums un informācijas interpretācija.

Darba nobeigumā tiek izdarīti secinājumi par sākotnēji izvirzītā mērķa un uzdevumu realizāciju.

SUMMARY

The main reasons that encouraged the author to develop her Master`s thesis on the topic “The maintenance of cultural heritage from the livs of Northern Kurland nowadays: the contribution of liv community and the role of cultural policy” were author`s personal motivation and the fact that this is a current topic in the field of cultural heritage. The aim that was carried out within this thesis - to explore and discover, what is the role of liv community and cultural policy of Latvia in maintenance of liv cultural heritage, as well as analyze, how successful are the methods and strategies that are being used and how these are perceived by members of the liv community.

In order to achieve the goal, a research was carried out. The thesis is divided in four chapters. The tasks, that were set at the beginning of the thesis, are implemented in the corresponding chapter. The first chapter includes a summary of literature on historical development of the liv nation in the territory of Latvia. In this chapter the author examines sources about liv cultural heritage research as well as looks closely at the most important elements, that form the whole of liv cultural heritage – folklore, traditions and symbols.

The second chapter contains information that characterizes the concept of ethnic identity, it`s significance during the formation of ethnic community. Attention is paid to this particular issue within the context of livs and other small nations.

In the third chapter the author evaluates the institutional support given to the maintenance of liv`s cultural heritage nowadays. The contribution of governmental institutions, municipalities, non governmental organizations and individuals is studied and evaluated.

The fourth and final chapter is devoted to successful examples of projects and events that are carried out by liv community members and help to promote effectively the liv cultural heritage nowadays. The analysis of interviews, that were previously carried out by the author with the best-known personalities of liv community, is accomplished. At the end of this chapter, the author creates a summary of views and interpretation of information gathered from the interviewees.

Finally, the author draws conclusions about fulfilment of the original goal and tasks set in the beginning of the thesis.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

NORMATĪVIE AKTI UN DOKUMENTI

1. Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=209748>, [skatīts 2016. gada 16.maijā]
2. Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, Tradicionālās kultūras informācijas centrs, pieejams: http://www.tradicijas.lv/?page_id=73, [skatīts 2016. gada 16.maijā]
3. Latvijas Republikas likums. *Par nekustamā īpašuma tiesību atjaunošanu Līvu (lībiešu) savienībai – Līvōd Īt.* 1999. gada 16. decembrī Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14792> [skatīts: 2016. gada 16. maijā]
4. LR MK (Latvijas Republikas Ministru Kabinets). *Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006.–2015. gadam “Nacionāla valsts”* [zaudējis spēku]. Pieejams: www.km.gov.lv/lv/doc/dokumenti/kulturpolitikas_vadlinijas.doc [skatīts 2016, 5. janv.]
5. Latvijas Republikas likums Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=65772>, ([skatīts 2016. gada 16.maijā]
6. Latvijas Republikas Valsts valodas likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14740>, [skatīts 2016. gada 16.maijā]
7. Latvijas Republikas likums. Vārda, uzvārda un tautības ieraksta maiņa. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=191209> [skatīts 2016. gada 16.maijā]
8. Latvijas Republikas Ministru Kabinets. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam “Radošā Latvija”, pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4877>, [skatīts 2016. gada 16.maijā]
9. Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojums “Par valsts ilgtermiņa mērķprogrammas "Lībieši Latvijā" vadības padomes izveidošanu”, [zaudējis spēku], pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/10585-par-valsts-ilgtermina-merkprogrammas-libiesi-latvija-vadibas-padomes-izveidosanu>, [skatīts 2016. gada 16.maijā]

ZIŅOJUMI UN PĒTĪJUMI

10. Centrālās statistikas pārvalde. Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji pēc tautības, dzimuma un pa vecuma grupām 2011. gada 1. martā. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/2011gada-tautas-skaitisana-datubaze-33609.html> [skatīts 2016. gada 16. maijā]

11. Latvijas Republikas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Iedzīvotāju reģistra statistika uz 01.01.2016. Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc nacionālā sastāva un valstiskās piederības. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/IRD2016/ISVN_Latvija_pec_TB_VPD.pdf [skatīts 2016. gada 16. maijā]
12. LR MK (Latvijas Republikas Ministru kabinets). Noteikumi par 2011.gada tautas skaitīšanas programmu. MK noteikumi Nr.384 Rīgā 2008. gada 2. jūnijā. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=176331> [skatīts 2016. 10. maijā]
13. Talsu rajona Dundagas pagasta padome. *Līvōd Rānda – kultūrvēsturiskais ceļojums līvu zemē, Izpēte par lībiešu ciemu apbūves tradīcijām un metodēm*, Nr. 2002/000-590-08-02/0016, 2005. <http://visit.dundaga.lv/projects> [skatīts 2016. gada 22. maijā]
14. Viitso, Tiit-Rein; Ernštreits, Valts. Līvōkīel-ēstikīel-leḗkīel sōnārōntōz. Liivi-eesti-lāti sōnaraamat. Lībiešu-īgauņu-latviešu vārdnīca. Tartu / Rīga: Tartu Ülikool, 2012.

LITERATŪRA

15. Bāra, Daina, Muceniece, Dace, Reinholde, Iveta, Ījabs, Ivars. Cilvēkdrošības problēma Latvijā: valsts un sabiedrības attiecības. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 243.–250. lpp.
16. Birka, Ieva. Krievvalodīgās kopienas piederības sajūta Latvijai un to ietekmējošie faktori integrācijas politikas un nacionālās identitātes kontekstā. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 79.–94. lpp.
17. Brigsa, Sandra, Broka, Anna, Rajevska, Feliciana, Ročāns, Kristaps, Romanovska, . Laura, Zīverte, Linda. Krīze: izaicinājumi un iespējas sociālajai cilvēkdrošībai Latvijā. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 149.–172. lpp.
18. Blumberga, Gundega (apkop.). *Līvlist Āigarāntōz*. Lībiešu gadagrāmata. Rīga: *Līvōd rānda*, 1996.
19. Blumberga, Renāte, Tapio Mekeleinens un Karls Pajusalu. *Lībieši: Vēsture, valoda un kultūra*. Rīga: Līvō Kultūr sidām, 2003.
20. Blumberga, Renāte. *Lībieši dokumentos un vēstulēs*. Somijas zinātnieku ekspedīcijas pie lībiešiem. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds. 2006.

21. Dribins, Leo. *Mazākumtautības Latvijā. Vēsture un tagadne*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts. 2007.
22. Ehala, Martins. Etniskās un nacionālās identitātes baltijas valstīs. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 33.–52. lpp.
23. Ernštreits, Valts; Līvō kultūr Sidām. *Es viltīgāks par tevi, menca!* Lībiešu dzejas izlase. Rīga: Līvō kultūr Sidām. 1998.
24. Ernštreits, Valts. *Lībiešu rakstu valoda*. Rīga: Latviešu valodas aģentūra, 2011.
25. Ēriksens, Tomass Hillans. *Mazas vietas – lieli jautājumi. Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU akadēmiskais apgāds, 2010.
26. Graham, Brian and Peter Howard (ed.). *The Ashgate research companion to heritage and identity*. Burlington, VT: Ashgate Pub., 2008.
27. Ījabs, Ivars. Starp etnisko un pilsonisko: daži apsvērumi par “nacionālās identitātes” problēmu. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 23.–32. lpp.
28. Līvōd Kultūr Īt. *LĪVŌD LŌLŌD*. 1989.
29. Līvōd Īt. *Rāndlist Āigarāntōz 1991. Āigastōn*. Rīga: Līvōd Īt, 1990.28.
30. Līvō Kultūr sidām. *Aprobežosimies ar maksimumu*. Rīga: Līvō Kultūr sidām, 2014.
31. Mednis, Jānis. *Zaļš, balts, zils = Ōļaz, vālda, siņņi = Grün, weiß, blau = Green, white, blue*. [foto Jānis Mednis, mūzika Raimonds Tiguls; teksta autore Baiba Damberga]. Kolka: Kolkasrags, [2006].
32. Meimane, Inita. “Zudušā laika meklētājs”, intervija ar dzejnieku Valtu Ernštreitu. *Santa*, 2016, maijs Nr.5/287.
33. Nakamura, Juki. *LĪBIEŠI*. Rīga: Neptuns, 2008.
34. Packer, Martin. *The Science of Qualitative research*. Cambridge University Press, 2011.
35. Rizzo, Ilde, Mignosa, Anna. *Handbook on the Economics of Cultural Heritage*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013.
36. Rozenvalds, Juris, Aija Zobena. Priekšvārds. *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 9.–22. lpp.
37. Smits, E., *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997.
38. Seale, Clive, Giampetro Gobo, Jaber F. Gubrium & David Silverman. *Qualitative Research Practice*. SAGE Publications, 2004.
39. Stašāne, Lolita, Zitmane, Marita. Svētku svinēšana un patērēšana. Reklāma un patērētāju identitātes. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās*

- un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 229.–242. lpp.
40. Šuvcāne, Baiba. *Senais lībiešu ciems Kolka*. Rīga: Jumava. 2010.
  41. Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu krasts = Līvōd rānda = The liv coast = Die livische Küste* Talsi: Talsu rajona tūrisma informācijas centrs, 2008.
  42. Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu gadagrāmata 2001 gadam*. Rīga: Valsts īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija “Lībiešu krasts”, 2001.
  43. Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu gadagrāmata 2003. Līvlist Āigastrōntōz*. Rīga: Valsts īpaši aizsargājamā kultūrvēsturiskā teritorija “Lībiešu krasts”, 2003.
  44. Šuvcāne, Baiba. *Sauc par Vaidi mūsu ciemu*. Rīga: Lauku Avīze, 2015.
  45. Šuvcāne, Baiba. *Lībiešu gadagrāmata 2005. Līvlist Āigastrōntōz*. Rīga: Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības lietās sekretariāts, 2005.
  46. Šuvcāne, Valda Marija. *Lībiešu ciems, kura vairs nav*. Rīga: Jumava, 2002.
  47. Šuvcāne, Valda Marija; Ieva Ernštreite. *Latviešu–lībiešu–angļu sarunvārdnīca*. Rīga: Līvu (lībiešu) savienība “Līvōd Īt”, 1999.
  48. Šuvcāne, Valda Marija. *Lībiešu folklorā*. Rīga: Jumava. 2003.
  49. Zobena, Aija, Paula, Līga. Nacionālā un vietas identitāte: lauku kopienu rīcībspējas faktori. No: Rozenvalds, Juris, Aija Zobena (zinātn. red.). *Daudzveidīgās un mainīgās Latvijas identitātes*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2014, 327.–336. lpp.
  50. *Прибалтийско–финские народы*. История и судьбы родственных народов. Э. Вяри, П. Виртаранта, М. Йокипии и др. Ювяскюля: Атена Кустаннус Оу. 1995.
  51. Нановски, Д. *Сородичи по языку*. Будапешт: Фонд им. Л. Телеки. 2000.

INTERVIJAS

52. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Jāni Medni*. 2016, 3. aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.
53. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Zoju Sīli*. 2016, 15. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.
54. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Zonni-Zumbergu*. 2016, 5. aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.
55. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Lindu Julgī Stalti*. 2016, 27. marts. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

56. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Montu Kyjatkovsku*. 2016, 5.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.
57. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Mārīti Zandbergu*. 2016, 8. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.
58. Peļāvina, Madara. *Saruna ar Ainu Bolšingu*. 2016, 18. maijs. Audioieraksts. Glabājas M. Peļāvinas personiskajā arhīvā.

TIEŠSAISTĒ PIEEJAMIE ELEKTRONISKIE RESURSI

59. Blumberga, Renāte. Valsts ilgtermiņa mērķprogramma “*Lībieši Latvijā*”, 09.06.2006., pieejams: <http://www.livones.net/vesture/jaunielaiki/?raksts=8197> [skatīts 2016. gada 16.maijā].
60. Facebook kopienas *Līvō Kēļ* publicētais Lībiešu valodas apguves materiāls. Pieejams: https://www.facebook.com/livuval/photos/?tab=album&album_id=464775990375108 [skatīts: 2016. gada 25. maijā].
61. Gada balva baltais Zvirbulis 2015. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=Re6_bmHDoxA [skatīts 2016. gada 26. maijā].
62. Gada balva “Baltais Zvirbulis”. Pieejams: <https://www.facebook.com/livudiena/photos/pcb.1704108126514092/1704108103180761/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā].
63. Hāvio, Mati. *Karoga iesvētīšana 1923. gada 18. novembrī*. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8096> [skatīts 2016. gada 22.maijā].
64. *Interreg Estonia-Latvia*. Pieejams: <http://www.estlat.eu/2014%20-%202020/6835/> [skatīts 2016. gada 25. maijā].
65. Izdota “Lībiešu–igauņu–latviešu vārdnīca”, Latviešu Valodas aģentūra, Pieejams: www.valoda.lv/Arhivs/Izdota_Libiesu-igaunu-latviesu_vardnica/1075/mid_543 [skatīts 2016. gada 16.maijā].
66. *Jōņpāva * Tuļļi lum * ar vārdiem * lyrics*. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=ZHxUKFzNfnA> [skatīts 2016. gada 24. maijā].
67. Lībiešu-igauņu-latviešu vārdnīca, Pieejams: <http://www.murre.ut.ee/liivi> [skatīts 2016. gada 16.maijā].
68. Kultūra, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/kultura/> [skatīts 2016. gada 16.maijā].
69. Kas ir lībiešu zilās govīs? Pieejams: <http://www.livones.net/44atbildes/?raksts=8676> [skatīts 2016. gada 22. maijā].

70. Kultūras mantojuma digitalizācijai piešķir 14 miljonus. Pieejams: <http://www.la.lv/kulturas-mantojuma-digitalizacijai-pieskir-14-miljonus/> [skatīts 2016. gada 22.maijā].
71. Kuldīgā atklāj izstādi “Zaļš, Balts, Zils”. Pieejams: <https://www.youtube.com/watch?v=1eVaRwOF-yY> [skatīts: 2016. gada 25. maijā].
72. Latvijas Vēstnesis, 21.12.1999., Nr.428/433 (1888/1893) Normatīvie akti, pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/14740-valsts-valodas-likums> [skatīts 12.05.2016., zaudējis spēku].
73. Līvu karogs. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/L%C4%ABvu_karogs [skatīts 2016. gada 22.maijā].
74. Lībiešu himna un karogs. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8095> [skatīts 2016. gada 22.maijā].
75. Lībiešu Ūdensputns. Pieejams: http://balturotas.lv/lv/rotu-kolekcijas__amuleti [skatīts 2016. gada 22.maijā].
76. Līvu fonds uzsāk darbu līvu valodas un kultūras atbalstam. Pieejams: http://www.tvnet.lv/zinas/latvija/214752livu_fonds_uzsak_darbu_livu_valodas_un_kulturas_atbalstam [skatīts 2016. gada 23.maijā].
77. Līvu savienības otrais darbības posms. Pieejams: <http://www.livones.net/organizacijas/lv/?raksts=8301> [skatīts 2016. gada 23. maijā].
78. Līvu dienas logo. Pieejams: <https://www.facebook.com/livudiena/photos/a.1566885400236366.1073741825.1566884753569764/1617849155139990/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā].
79. Lībiešu tautastērpa un rotu fragments. Pieejams: <https://www.facebook.com/pelestaka/photos/a.690556971066334.1073741828.690545864400778/876000622521967/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā].
80. Līvō Kēļ @livuval. Pieejams: <https://www.facebook.com/livuval/> [skatīts 2016. gada 24. maijā].
81. MIN IZĀMŌ - mana tēvzeme. Pieejams: <http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8097> [skatīts 22.05.2016.].
82. Par mums. Pieejams: <http://www.ritums.lv/lv/par-mums> [skatīts 2016. gada 26. maijā]
83. Rīgas svētkos 2015, gada 16. augustā, laikā no 12.00-18.00, Vērmanes dārzā tiks svinēta Līvu diena. Pieejams: <https://www.facebook.com/livudiena/photos/a.1566885400236366.1073741825.1566884753569764/1617849155139990/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā].

84. Salve, Kristi. *No ziemassvētkiem līdz Teņa dienai*. Pieejams: <http://www.livones.net/folklor/?raksts=8759> [skatīts 2016. gada 22.maijā].
85. Šuvcāne, Baiba. *Līvu savienības Kolkas grupa un lībiešu centrs Kūolka*. Pieejams: http://www.kolka.lv/?page_id=366 [skatīts 2016. gada 23. maijā].
86. The Disappearing nation of Livonians. July 15, 2009, Pieejams: <https://latvianhistory.com/2009/07/15/the-disappearing-nation-of-livonians/> [skatīts 2016. gada 15. maijā].
87. UNESCO Latvijā, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/unesco-latvija/unesco-latvija-1/> [skatīts 2016. gada 16.maijā].
88. “...un Sieviete Līvmē (magiska nedēļas nogale sievietēm)”. Pieejams: <http://www.piza.lv/pasakumi/> [skatīts: 2016. gada 25. maijā].
89. *Zaļš Balts Zils*. Pieejams: <http://kolkasrags.lv/lv/main-menu/radosie-darbi> [skatīts: 2016. gada 25. maijā].

PIELIKUMI

1. pielikums. “Zaļš, Balts, Zils”²⁶⁵

---

²⁶⁵Mednis, Jānis. *Zaļš, Balts, Zils*, 2006.

2. pielikums. Lībiešu karogs²⁶⁶

---

²⁶⁶ Līvu karogs. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/L%C4%ABvu_karogs [skatīts. 2016. gada 22.maijā]

3. pielikums. Lībiešu himna “Mana tēvzeme, mana dzimtene”
(Min izāmō, min sindimō).²⁶⁷

Min izāmō

F. PACIUS

1. Min i - zā - mō, min sin - di - mō ūod
ār - maz rān - da sa, ku - lai - nōd mier - stō
vie - rō - bōd ja rān - dan sū - dō ān - da - bōd. Min
ār - maz ūod set sa, min tōu - rōz i - zā - mō!

1. Min izāmō, min sindimō
Ūod ārmaz rānda sa,
kus laīnōd mierstō vierōbōd
ja rāndan sūdō āndabōd.
Min ārmaz ūod set sa,
min tōurōz izāmō!

2. Min izāmō, min sindimō
Ūod ārmaz rānda sa,
kus rādanaigās kazābōd
vel vanād vizād piedāgōd.
Min ārmaz...

3. Min izāmō, min sindimō
Ūod ārmaz rānda sa,
kus jelābōd īd kalāmied,
kis mier pāl atbō pāvad īed.
Min ārmaz...

4. Min izāmō, min sindimō
Ūod ārmaz rānda sa,
kus kūtōb um vel pivā ēj -
min amā tōurōz rāndakē!
Min ārmaz...

K. Stalte

4

²⁶⁷Lībiešu himna “Mana tēvzeme, mana dzimtene” (Min izāmō, min sindimō). Līvōd Kultūr Īt. LĪVŌD LŌLŌD. 1989, 4. lpp.

Kārlis Stalte

MIN IZĀMŌ - Mana tēvzeme

Ai tēvzeme, ai dzimtene
un mīļā jūra te,
kur krastā sīkstas, šalcošas
vēl vecās priedes līgojas.
Vismīļākā man pasaulē
tu, dārgā tēvzeme.

Ai tēvzeme, ai dzimtene
un mīļā jūra te,
no kuras viļņi ceļu rod
šurp smilšu krastam muti dot.
Vismīļākā man pasaulē
tu, dārgā tēvzeme.

Ai tēvzeme, ai dzimtene
un mīļā jūra te,
kur zvejnieki vien dzīvot var,
kas dienā, naktī viļņus ar.
Vismīļākā man pasaulē
tu, dārgā tēvzeme.

Ai tēvzeme, ai dzimtene
un mīļā jūra te,
kur jūrmalnieku valoda
vissvētākā vēl dzirdama.
Vismīļākā man pasaulē
tu, dārgā tēvzeme.

Atdzejojis Harijs Skuja

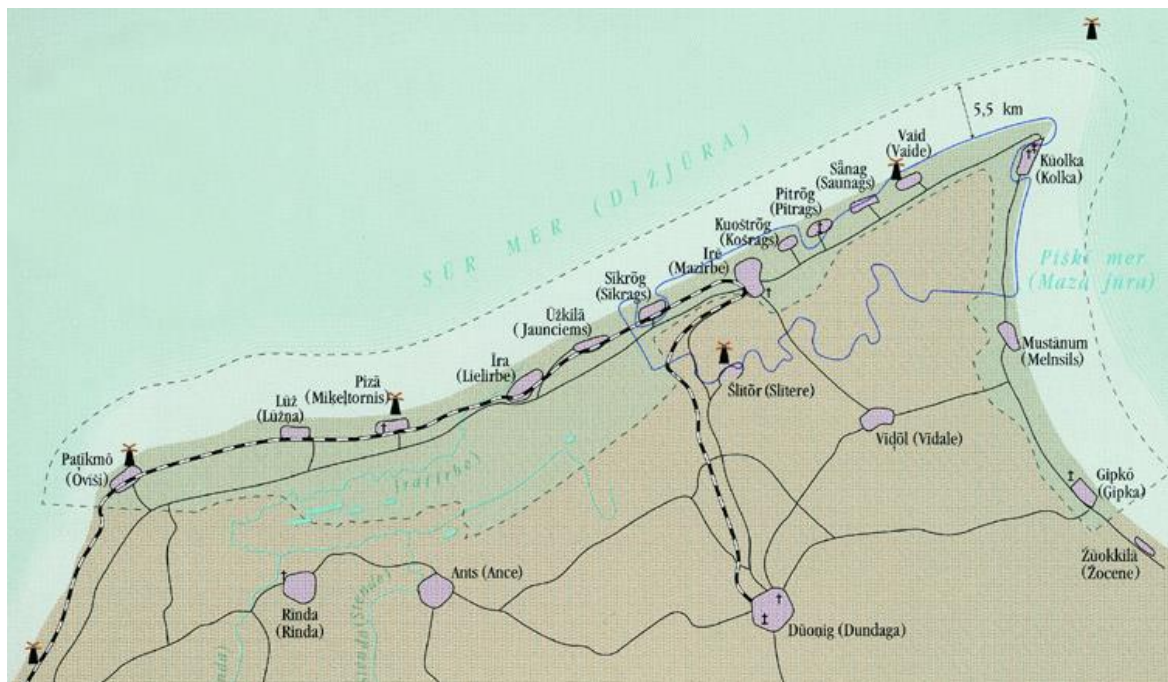
---

²⁶⁸ Lībiešu himnas *Min Izāmō – Mana Tēvzeme* tulkojums latviešu valodā. Pieejams:
<http://www.livones.net/simbolika/?raksts=8097> [skatīts: 2016. gada 22. maijā]

5. pielikums. Lībiešu ūdensputns.²⁶⁹

6. pielikums. Lībiešu krasts.²⁷⁰

²⁶⁹ Lībiešu ūdensputns. Pieejams: http://balturotas.lv/lv/rotu-kolekcijas__/_amuleti [skatīts: 2016. gada 22.maijā]

²⁷⁰ The Disappearing nation of Livonians, July 15, 2009, Pieejams: <https://latvianhistory.com/2009/07/15/the-disappearing-nation-of-livonians/> [skatīts 2016. gada 15. maijā]

7. pielikums. Lībiešu tautastērpa un rotu fragments. ²⁷¹

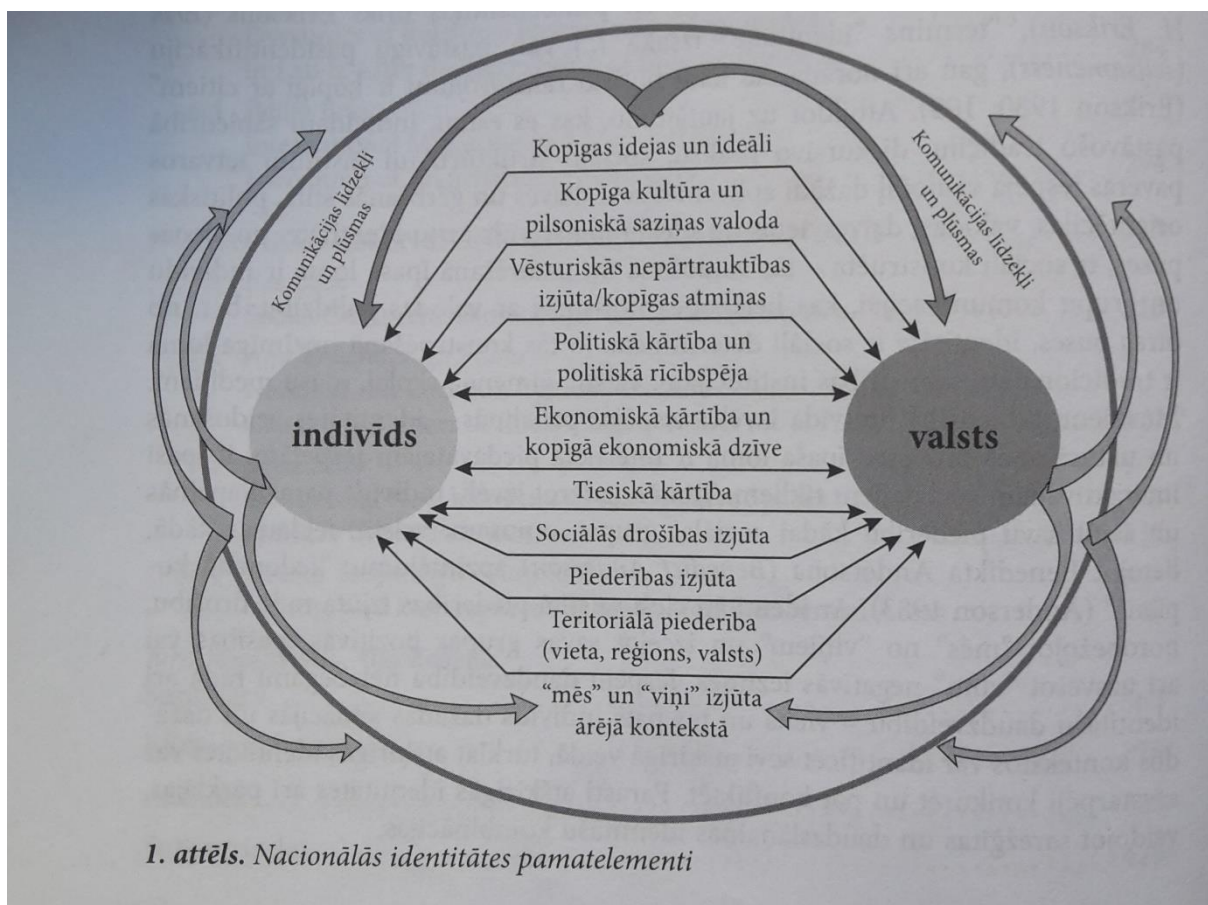

---

²⁷¹Lībiešu tautastērpa un rotu fragments. Pieejams:

<https://www.facebook.com/pelestaka/photos/a.690556971066334.1073741828.690545864400778/876000622521967/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā]

8. pielikums. Nacionālās identitātes pamatelementi.²⁷²

²⁷²Daudzveidīgās un manīgās Latvijas identitātes, LU akadēmiskais apgāds, 2014, 10. lpp.

9. pielikums. Valta Ernštreita 1995. gada februārī rakstītā vēstule iespējamiem sponsoriem. ²⁷³

dators, kas tiek izmantots iespieddarbu sagatavošanai, ir savu laiku nokalpojis somu invalīdu dāvinājums mēnesraksta *Līvī* veidotājiem.

Gundega Blumberga par LKS piecu gadu veikumu, mēnesraksts *Līvī* 2/1999

2. septembrī Rīgas zīmogu fabrikā pasūtīts apaļais zīmogs. Izgatavošanas datums – 1994. gada 5. septembris plkst. 12.00. Samaksāts Ls 8,50.

Zīmogu fabrikas kvīts

**LIVŌ
Kultūr
Sidām**

Mūsu logotipu pašos LKS pirmsākumos izstrādāja manas mamma (Lucijas Ernštreites) māsa māksliniece Ingrida Kalniņa, piepalīdzot viņas tā laika dzīviedrām plakātu māksliniekam Visvaldim Asarim. Doma bija veidot logotipu, ietvertot lībiešu karoga krāsas, taču pasniedzot tās mūsdienīgā veidolā. Sākotnēji logotips bija plānots horizontāls (kā lībiešu karogs), taču pēc tam apskatījāmies to vertikālā versijā, un izraisījās tādas skaistas asociācijas ar nedziesošu uguns-kuru kā kādas talkas laikā (tur to var ļoti labi saskatīt – kā dūmus, kas vijas debēs), un tāpēc arī palikām pie šīs versijas. Logotips laika pārbaudi ir izturējis – ne velti arī šodien tas izskatās tikpat mūsdienīgs kā tolaik.

No Valta Ernštreita e-pasta vēstules 2013. gada 9. janvārī

25. marta pievakarē Ziemeļvalstu informācijas biroja – telpās, kur pirms gada tika pasludināta Lībiešu kultūras centra dibināšana, – notika šīs dibināšanas gada atceres pasākums. Bez centristiem tajā piedalījās Līvu savienības pārstāvji un *Līvā* rānda direktors Edgars Silis. LKC vadītājs Valts Ernštreits sanāksnējājiem pateicās par kopējo sadarbību gada garumā.

R. B., mēnesraksts *Līvī* 4/1995

1994. gada 26. martā tika nodibināts Lībiešu kultūras centrs (*LīvŌ Kultūr sidām*). Visu šo gadu tas ir strādājis bez savām telpām, tomēr ir jau realizēti daži projekti – noorganizēta pirmā lībiešu mākslas izstāde, kas bijusi jau izstādīta Mazirbē, Ventspilī, Tallinā un pašlaik tiek gatavota vešanai uz Somiju; ir sagatavoti un izdoti divi žurnāla *Ūvā* numuri lībiešu valodā; ir nodibināts un aktīvi darbojas lībiešu dziesmu ansambļis *Vīrn*, kas jau ir piedalījies somugru tautu dienās Igaunijā; marta sākumā tiek gatavota konference par lībiešu literārās valodas jautājumiem, kurā apsolījuši piedalīties Latvijas, Igaunijas un Somijas zinātnieki, lībiešu valodas pasniedzēji un tās nedaudzīte pratēji no pašu lībiešu vidus. LKC ir

12

Ziemeļvalstu informācijas biroja vadītājs Rihards Berņis tiekas ar lībiešiem Mazirbē. 1994. gads.

nolēmis organizēt lībiešu valodas kursus un jau saņēmis piekrišanu to vadīšanā no Tenu Karmas. LKC ir sācis veidot savu bibliotēku, vācot grāmatas un periodiku (oriģinālus un kopijas), kuras ir saistītas ar lībiešiem un citām somugru tautām.

Pēc gada aktīvas darbības LKC beidzot ir ticis pie savām telpām, bet tās ir tāda stāvoklī, ka darba uzsākšanai tajās (t.i., lai tajās varētu novietot bibliotēku un uzsāktu valodas mācīšanu) ir nepieciešams remonts, kas izmaksā 500 latus. Ceram uz Jūsu atbalstu!

Ar cieņu

Valts Ernštreits, Lībiešu kultūras centra vadītājs

Vēstule iespējamiem sponsoriem 1995. gada februārī

LKC vadītājs V. Ernštreits lūdz atbrīvot viņu no centra vadītāja pienākumiem sakarā ar lielo mācību slodzi Tartu Universitātē un arī sakarā ar dzīvesvietas maiņu – viņš tagad pīlībā dzīvo Tartu un Rīgā iebrauc tikai dažas reizes gadā.

13

10. pielikums. „...un Sieviete Līvzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)” programma.²⁷⁴

..un Sieviete Līvzemē
maģiska nedēļas nogale
sievietēm

KOPĀ AR SKANDINIEKU VADĪTĀJU UN
FOLKLORISTI JULGĪ STALTI
UN GLEZNOTĀJU UN LATVISKO ZĪMJU PAZINĒJU
BRIGITU EKTERMANI

Brīvdienu māja PIZĀ, 25 (vakars), 26. un 27.
marts (mežā, 150 m no jūras)

www.piza.lv

²⁷⁴ „...un Sieviete Līvzemē (maģiska nedēļas nogale sievietēm)” informatīvais materiāls. Pieejams:
<http://www.piza.lv/pasakumi/> [skatīts 2016. gada 25. maijā]

11. pielikums. Facebook kopienas *Līvõ Kēļ* publicētais Lībiešu valodas apguves materiāls.²⁷⁵

²⁷⁵Facebook kopienas *Līvõ Kēļ* publicētais Lībiešu valodas apguves materiāls. Pieejams: https://www.facebook.com/livuval/photos/?tab=album&album_id=464775990375108 [skatīts: 2016. gada 25. maijā]

12. pielikums. Facebook kopienas *Līvõ Kēļ* publicētais Lībiešu valodas apguves materiāls.²⁷⁶

²⁷⁶Facebook kopienas *Līvõ Kēļ* publicētais Lībiešu valodas apguves materiāls. Pieejams: https://www.facebook.com/livuval/photos/?tab=album&album_id=464775990375108 [skatīts: 2016. gada 25. maijā]

13. pielikums. Līvu dienas logo.²⁷⁷

---

²⁷⁷Līvu dienas logo. Pieejams:

<https://www.facebook.com/livudiena/photos/a.1566885400236366.1073741825.1566884753569764/1617849155139990/?type=3&theater> [skatīts 2016. gada 26. maijā]

14. pielikums. Godaraksts Julgī Staltei, Gada balva “Baltais Zvirbulis” 2015. ²⁷⁸

²⁷⁸Godaraksts Julgī Staltei, Gada balva “Baltais Zvirbulis” 2015. Pieejams:
<https://www.facebook.com/livudiena/photos/pcb.1704108126514092/1704108103180761/?type=3&theater>
[skatīts 2016. gada 26. maijā]

15. pielikums. Trīs tautu spēles.²⁷⁹

---

²⁷⁹Trīs tautu spēles. Foto no Jāņa Medņa privātā arhīva.

16. pielikums. Trīs tautu spēles 2015.²⁸⁰

---

²⁸⁰Trīs tautu spēles 2015. Foto no Jāņa Medņa privātā arhīva.

17. pielikums. Intervija ar fotogrāfu, Līvu fonda dibinātāju un lībiešu kultūras mantojuma saglabātāju Jāni Medni.

Informanta vārds, uzvārds: Jānis Mednis;

Intervijas norises vieta: Krišjāņa Barona iela 31, Rīga;

Intervijas norises laiks: 2016. gada 3. aprīlis plkst. 13:17;

Intervijas ilgums: 1 stunda 43 minūtes

Madara Peļāvina (turpmāk M.P.): *Labdien, Jāni! Esmu Latvijas Kultūras akadēmijas maģistrantūras programmas “Kultūras menedžments un radošās industrijas” 2. kursa studente. Šobrīd strādāju pie maģistra darba, kura temats ir “Ziemeļkurzemes lībiešu kultūras mantojuma saglabāšana mūsdienās: lībiešu kopienas ieguldījums un valsts kultūrpolitikas nozīme”.*

J.M.: Kurā līmenī man runāt – A,B vai C?

M.P.: *Es domāju, ka B, sākumā noteikti nebūs īpaši daudz C jautājumu.*

M.P.: *Vārds, uzvārds, vecums?*

J.M.: Jānis Mednis, 38 gadi.

M.P.: *Nodarbošanās, ko tu teiktu, kas tas pirmais, kas ienāk prātā? Es saprotu, ka tādu ir daudz, bet šobrīd tas, uz ko visvairāk koncentrējies?*

J.M.: Esmu fotogrāfs pēc profesijas, lībietis pēc aicinājuma un izcelsmes, un būtības. Un trešais ir hokejs, kas ir gan kā Latvijas tēla nešana pasaulē, gan kā treniņi. Lībiešu kultūra Latvijā, tās nešana pasaulē un kultūras *pārdošana* - ļoti daudzus veidos gan visiem šeit, gan delegācijām. Un tas būtu pie nodarbošanās. Tas nav CV vai ne? Vēl varu piebilst vienīgi to pie nodarbošanās, ka mans labākais darbs, ko es līdz šim esmu paveicis, ir lībiešu albums “ZAIĻŠ BALTS ZILS”, kas arī ir mans projekts. To īstenojot, es 9 gadus pavadīju pie Lībiešu krasta – ziemā, vasarā, naktī, gan no krasta, gan no gaisa, fotogrāfējot gan zvejniekus jūrā un zvērus mežā, gan mājās, cilvēkus – visu, visu izķemmēju tā dziļi. Un šim projektam ir arī ļoti labi panākumi, jo tas ir gatavots ļoti dziļi – nevis kā no tūrista skatupunkta, bet no iekšpuses. Tas pie nodarbošanās.

M.P.: *Kā un kad sākās Tava aktīvā darbība lībiešu kopienā?*

J.M.: Man tas viss sākās ļoti interesanti. Sākotnēji es nebiju tā dziļāk pētījis savas saknes, nebiju ar vecākiem tā īsti par to runājis, mācījos mūzikas skolā un izlasīju ziņu *Dienā* par lībiešu

krastu un kaut kā sirds sāka straujāk sisties, kad lasīju šos rakstus. Un tad es kopā ar komponistu Andri Dzenīti aizbraucu kopā uz lībiešu krastu ekspedīcijā. Tad pēcāk veicām otro pārgājienu no Mazirbes līdz Kolkai. Un tajā laikā Staicele atvērās muzejs, kultūras centrs Pivāliņd *svētais putns* lībiešu valodā, sapazinots ar visiem galvenajiem lībiešiem un mani aicināja nākt un mācīties valodu, es gāju un mācījos. Un tad arī sāku vairāk pētīt savas saknes, sāku regulāri mācīties lībiešu valodu, arī studējot Izraēlā. Un tad sāku arvien cītīgāk apgūt valodu no pamatiem, un tā arī sākās mana aktīvā darbība lībiešu kultūras virzienā.

M.P.: *Skaidrs. Un tad par Tavām saknēm – vairāk laikam tā faktiski – vai Tu esi līvu pēctecis, vai Tev ir dzimtā šīs tautas saknes?*

J.M.: Jā, man ir lībiešu saknes no tēva puses - gan no Kurzemes, gan no Vidzemes, un arī no mammas puses, faktiski manī vairāk ir somugru asiņu nekā latviešu.

M.P.: *Nu tad jau nākamais jautājums likumsakarīgi turpinājumā – kā Tu redzi/jūti sevi - kā latvieti vai kā lībieti?*

J.M.: Es tikai sevi redzu kā lībieti, tāpēc, ka man dzīvē ir tā, ka tās lietas, ko es iepriekš nosaucu – fotogrāfija, lībiešu identitāte un hokejs – tās visas es sāku darīt jau skolas laikā, tad arī tieši lībiešu lietu sāku pastiprināti attīstīt, mācīties valodu un iepazīt kultūru. Un šīs lietas vienmēr ir bijušas tādas ļoti dzelžainas manā dzīvē, tās visticamāk nekad nemainīsies, varbūt kāda variācija, vai cits iepakojums.

Kāds bija jautājums?

M.P.: *Kā Tu sevi redzi – kā latvieti vai kā lībieti?*

J.M.: Jā, nu es tā simtprocentīgi domāju un arī to daru, un uzskatu, ka svarīgi ir tas, ko cilvēks dara, nevis tas, ko viņš saka – tāds mans jaunākais atklājums. Tas izklausās smieklīgi, bet tas ir ļoti nopietns temats. Arī šajā jautājumā svarīgi, ko cilvēks dara, jo ir, piemēram, Līvu savienībā (*Līvōd Īt*) tādi cilvēki, kas saka: “*Es i lībiets!*”, bet viņš neviena vārda nemāk lībiski.

M.P.: *Nu jā, es jau arī vēl ne.*

J.M.: Nē, bet Tu dari, piemēram, šo lietu un daudz citas darīsi noteikti, tas ir redzams, un Tu interesējies, bet, ne tas, ka tu aizej vienreiz gadā sapulcē un saki “*Es i lībiets*”. Un tas vēl būtu *O.K.*, tas arī nav slikti, bet ja tu tajā pašā laikā citiem, kas nāk iekšā, jauniešiem, jaunām plūsmām, ja tu tiem visiem griez nost iespējas un, teiksim, kaitē, tad es uzskatu, uzdrošinātos teikt, ka manā uztverē tas nav īsts lībietis. Un darbi parāda to, vai cilvēks ir ar pievienoto vērtību vai nē. Ļoti vienkārši.

M.P.: *Kas tad ir Tava galvenā motivācija aktīvi līdzdarboties lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanai svarīgās aktivitātēs, organizēt tās? Tu jau minēji – iekšējā motivācija.*

J.M.: Tas ir tāds identitātes jautājums un tāds izšķiršanās jautājums. Tas ir ļoti svarīgi tajās reizēs, kad, piemēram, jāizvēlās, kādā valodā tu runāsi. Un es esmu viens no tiem cilvēkiem, kas ir ļoti daudzus pasākumus veidojis, rīkojis, kuros ir runāts lībiski. Vai nu cilvēks pats to izvēlās, vai arī es tulkoju. Izšķiršanās – vai nu tu paliec slinks un ej pakaļ plūsmā, vai nu izdari to, kas vajadzīgs. Kā, piemēram, mums bija šovasar *Trīs tautu spēles*, kuras es organizēju. Un tur piedalās hānieši, kas ir mūsu draugi – tauta Iagunijā. Viņu valoda ir ļoti tuva mūsējai - arī ļoti sena, vairāk kā tūkstots gadus veca, mēs, runājot lībiski, iegūstam vairāk auditorijas. Un tie cilvēki mūs atbalsta, mēs atbalstām viņus. Un tādās reizēs tā lībiešu valodas lietošana ir izšķiršanās - tu pasaki - jā vai nē. Jo tā situācija, protams, nav spīdoša, bet viņa nekļūst labāka, ja neko nedarīs. Drīzāk otrādi. Un tādā veidā es esmu atradis, piemēram, draugus, ar ko pa telefonu runāt lībiski, un ar Julgī es tikai runāju lībiski, ar Lindu Zonni un viņas vīru Reini - kā kuru reizi sanāk, un arī ar hāniešiem runāju tikai lībiski. Ja kaut kas ļoti sarežģīts, tad angliski, bet viņi mani saprot, es viņus saprotu. Tas ir tāds zināmā mērā radikālisms, kas ir vajadzīgs, lai saglabātu un attīstītu kultūru.

M.P.: *Vai Tu jūti sabiedrībā atsaucību un interesi par šiem pasākumiem? Nevis tieši lībiešu kopienas ietvaros, bet Latvijas sabiedrībā kā tādā, ikdienišķo cilvēku vidū.*

J.M.: Nu, redz kā ir, es jau minēju tādu terminu kā “kultūras pārdošana” un, tā īsi pieskaroties, tad man vienmēr ir ļoti, ļoti pozitīvi tas viss sanācis, tāpēc, kad es sāku šo “ZALŠ BALTS ZILS” projektu, kur bija arī mūzika - komponists (Raimonds Tīguls) sacerēja tam arī mūziku, balstoties uz tautasdziesmām, un mēs izgājām sabiedrībā, mēs spēlējām Latvijas Mūzikas balvā, un šis projekts tā kā “uzsprāga” gaisā un visi par viņu uzreiz uzzināja un visiem ļoti patīk.

Par lībiešiem tā īsti neviens neko nezina, ja runājam par 90% sabiedrības, 10% zin, bet pārējie nezina, bet tad, kad viņi uzzina, viņiem patīk.

Un tad, runājot tālāk, man ir tādi ļoti spēcīgi draugi. Viens ir hokejists Arturs Irbe, kurš ir sportists un ļoti inteligents cilvēks. Un Andris Dieviņš, Rotari kluba dibinātājs, ļoti gaišs cilvēks – viņa uzvārds atbilst viņa būtībai, viņš ir arī Latvijas inteligentās sabiedrības spogulis, ļoti reāls cilvēks. Un trešais ir Ventis Didrihsons no Ventpils, arhitekts. Un šos trīs cilvēkus es pieminu, jo man bija tāda situācija – man atkrita viens sponsors, kam bija jāsponsorē *Trīs tautu spēles* šovasar, kas ir lībiešu, hāniešu un setu pasākums. Un man bija nepieciešams savākt finansējumu, lai tas viss varētu notikt. Un sākumā es runāju ar Līvu savienību, kur viss sagāja pilnīgi uz “īso”, sākās pilnīgi nevajadzīga konkurences sajūta, skaudība utt.

Un tad es piezvanīju šiem te trim cilvēkiem un stāstīju, kā man iet, un divi no šiem cilvēkiem paši piedāvāja palīdzēt finansiāli, es viņiem pat nepaprasīju. Un te ir ļoti pozitīva rezonanse, es teiktu, ka tā ir tā sabiedrības daļa, tie cilvēki, kas šo darbu ļoti novērtē. Un tā ir atbilde uz jautājumu, uz kuru droši vien varētu atbildēt arī daudz plašāk.

M.P.: *Jā, es saprotu, ka tas ir ļoti saistīts ar kultūras līmeni cilvēkos vispār.*

J.M.: Un ļoti daudzi man saka tādu frāzi, kad es runāju par lībiešiem un stāstu par saviem projektiem, un tad viņu teikums parasti sākas ar “*A...lībieši vai tad vēl ir?*”. Es ceru, ka mazāk par 90% tā domā...50%. Un es saku: “*Nu, pag, es tak esmu dzīvs, vai ne?*”

Un vēl es gribētu šajā jautājumā piebilst par *Nurmorkestor* ansambli, ko tu redzēsi otrdien vakarā. Ļoti labs piemērs, un es pateikšu tā, ka dzirdot un redzot to - vai tas ir biznesmenis, vai tas ir ārzemnieks, vai fotogrāfs, ir tik dažādu jomu cilvēki to dzirdējuši - un visi saka, ka tas ir baigi forši – tāpēc, ka tas ir dzīvs un paties. Sena lībiešu tautasdziesma aranžēta modernā izpildījumā un tiek radītas arī savas kompozīcijas ar seniem dzejnieku vārdiem, kas ir pasniegtas tādā jaudīgā, mūsdienīgā pasaules mūzikas stilā. Tas ir piemērs arī pie šī jautājuma, ka es redzu, ka cilvēkiem tas patīk un to arī vajag mācēt pasniegt. Bet visā visumā latvieši, manuprāt, ir diezgan draudzīgi un paliek arvien draudzīgāki, tāpēc, ka tomēr tā lībiešu kultūra tiek parādīta – tie cilvēciņi, kas katrs darbojas savā jomā, viņi izplata to. Viens, piemēram, *Rīgas lībiešu dienu* organizē, cits Mazirbē pasākumu, piemēram, Julgī pasākumu, kas nesen norisinājās Pizā, Miķeļtornī. Un, redzi, katrs šāds pasākums sniedz kaut kādu pievienoto vērtību. Tieši šī pasākuma kontekstā (*..un Sieviete Līvzemē, Brīvdienu māja Pizā, 25.-27.03.2016., aut.*) – ja tur vēl bija kāda sieviete, kas nekad vispār nebija saskārusies ar lībiešu kultūru, tagad zinās, runās, izplatīs.

M.P.: *Lībieši ir vieni no Latvijas pamattautām līdzās latviešiem. Vai piekrīti, ka etniskajām grupām ir stipra kopības sajūta? Kas, Tavuprāt, to nosaka?*

J.M.: O, tas būs ļoti interesants, sarežģīts jautājums. Te ir riktīgi jāsaka, kā ir. Tu uzdevi ļoti loģisku un ļoti pareizu jautājumu, kas ir saistīts ar ilgtermiņa attīstību, un kā es saku “dzīvo kultūru”, kam mēs vēl pieskarsimies vēlāk. Un tā, pavisam konkrētu runājot, kā tas ir tagad. Mums ir tādas vairākas tā kā saliņas, ir tā – ir Līvu savienība, kas skaitās lielākā organizācija, tāpēc, ka tur ir visvairāk cilvēku, tīri oficiāli, juridiski. Tad ir Lībiešu kultūras centrs / *Līvõ Kultūr sidām*, kurš ir ļoti maza saliņa, viņiem ir zinātnieki un viņi ir ļoti specifiski, viņi ir ļoti, es teiktu, tendēti uz sevi, bet viņi taisa labus produktus. Un tad ir Līvu fonds, kas izveidojās pēc tam, kur ir Linda Zonne, es un Dāvis Stalts un līvu jaunieši. Un tad vēl ir tādi indivīdi, teiksim, tā kā tu, tad vēl ir tādi indivīdi kā Julgī, viņu ir grūti kaut kur pierakstīt, viņa arī nekad ne pie viena nepierakstīsies, tas nav nekas slikts, vienkārši viņa ir solists, izteikts solists. Un tad ir

Kolkas pagasts – es teiktu tā, ka mēs ar Līvu fondu, kas bijām – esam tie 3 cilvēki, mēs viņus izaudzinājām, Kolkas pagastu mēs izglītojam, līdz tādām līmenim, ka tagad 18.novembris ir arī Līvu karoga svētki, un nu jau piekto gadu, līdzās Latvijas karogam svētkos plīvo arī līvu karogs, nodzied Latvijas himnu, nodzied lībiešu himnu. Un mēs sadarbojamies, un Kolkā ir parādījušies vietvārdi gan latviešu, gan lībiešu valodās. Tā arī ir tāda saliņa – Kolkas vadība, kurā ir ļoti foršs vadītājs Aldis Pinkens. *O.K.*, tagad es atbildēšu uz Tavu jautājumu. Kāds bija jautājums?

M.P.: *Vai ir stipra kopības sajūta, tāds bija jautājums.*

J.M.: Tajās saliņās – jā. Bet ir tik daudz tās šķautnes, ka katrs dara pa savam vai par sevi, un ir reizes, kad viņi satiekās. Piemēram, Rīgas svētki kad bija, ko organizēja Monta, tad arī gandrīz visi lībieši tur bija, tad tur arī bija kori un visi ansambļi, bet tas ir tā – atnāk, padzied, ir ļoti jauks pasākums, rīdzinieki par to uzzina, kas ir super. Bet par kopības sajūtu ir grūti pateikt, jo kā jau es teicu, cilvēki ir tik ļoti atšķirīgi.

Tas nav tikai slikti, tas ir gan labi, gan slikti, tas, ka nav tā kopības sajūta tik izteikta, tāpēc, ka katrs itkā dara savu lietu, savu projektu. Kopumā - ilgtermiņā ņemot, tas nav labi, ka kopības sajūta izpaliek, jo nav vienotas lībiešu politikas un programmas. Protams, ja būtu viens diktators kā Lukašenko, tad būtu *baigā* disciplīna, tad visi būtu spiesti runāt lībiski un katru ielietu cietumā, kurš nerunā lībiski. Bet tas tā nav, līdz ar to, kā es saku, katrai no šīm organizācijām ir savs pienesums. Sākumā mēs kā jaunieši gribējām ieiet Līvu savienībā, bet mūs neielaida, izstūma ārā – burtiski. Un tad man jautāja, kāpēc tā ir, kāpēc tā dara cilvēki? Es domāju, ka tas ir kaut kas saistīts ar Padomju Savienību. Tas saistīts ir ar formālismu, cilvēkiem tas ir ļoti svarīgs. Ir svētki, un tad tie svētki tur ir un- "*Es i lībiets!*" un *davaj*. Un tad, kad nāk jaunā paaudze, tā tiek izstumta ārā un tie cilvēki negrib pieņemt citus viedokļus, idejas. Un tā ir ļoti liela uzskatu atšķirība, teiksim starp Līvu savienības stilu un mūsējo, kaut vai Lībiešu kultūras centrs, kas gatavo kvalitatīvas grāmatas un pētījumus. Ir daudzi cilvēki, kā, piemēram, Linda Zonne, es, Ērika Krautmene, Julgī, mēs esam tie cilvēki, kas grib, lai kaut kas reāli dzīvē notiktu, lai kaut kas sabiedrībā notiek ar lībiešu lietu. Mēs nodarbojamies ar *dzīvo kultūru*, kā es to redzu, tas tāds mans izdomāts termins.

M.P.: "*Dzīvā kultūra*" ir tāds ļoti precīzs apzīmējums, *manuprāt*.

J.M.: Jā, droši vien. Es priekš sevis esmu to noformulējis tā, ka *dzīvā kultūra* ir arī tas, ka vai tu to valodu lieto, vai tu raksti lībiski mājās, piemēram, kad es pārvācos, es rakstu uz kastēm lībiešu valodā. Nu tā kopības sajūta tajos Līvu svētkos, viņa it kā tur ir - uz brīdi..., bet es vēlreiz saku to, ka, saproti, jāskatās, kā cilvēks ir uzbūvēts. Vienotības sajūtas veidošanā būtisks ir cilvēka domāšanas veids, kas transformējās kopīgos mērķos un vērtībās.

Tajā pašā laikā ir ļoti daudz pozitīvas lietas, ir dažādi svētki, Ventspilī, Rīgā, Kolkā, Mazīrbē, bet teiksim tā, es uzskatu, ka trūkst tādas vienotas politikas vai kā jau es teicu vadības, vai valsts programmas. Ja būtu šāda valsts programma, tad cilvēki redzētu – *O.K.* taisām nometni, izveidojās kaut kāda hierarhija, kaut kāda struktūra, kārtība.

M.P.: *Kādos apstākļos, Tavuprāt, cilvēka etniskā identitāte izvirzās priekšplānā? Sajūtu ziņā, darbu ziņā, ne tikai runājot lībiešu kontekstā. Cilvēks vienā brīdī attopas – bet kaut kas taču ir jādara, lai glābtu, audzētu, noturētu dzīvu savu kultūru, vai tas būtu latvietis vai lībietis, vai kādas citas tautas pārstāvis.*

J.M.: Tevis minētā apdraudētības sajūtu ir tikai viens no šiem apstākļiem. Redzi, kā es jau sākumā teicu, ir tie brīži dzīvē, kad cilvēkam ir tā izšķiršanās jāizdara, piemēram, 18. novembrī – uz kuru pasākumu tu dodies, tu brauc uz Kolku? Kur ir koncerts un lībiešu karogs, un kāda uzruna lībiski un lībiska vide tiek veidota. Vai nu tu brauc vakarā uz operas pasākumu, kur ir par brīvu ballīte, uzkodas vīns un prominences.. Es te nedaudz izronizēju, bet šādi brīži, kuros ir jāizšķirās, ir ļoti daudzi. Kā, piemēram, arī mūsu gadījumā ar hāniešiem, kad mēs aizbraucam uz turieni – kā mēs runāsim – angļiski, latviski savā starpā un ar viņiem? Bet mēs runājam lībiski un viņi mūs saprot. Tajā brīdī ir izšķiršanās, kad tas strādā. Tikpat svarīgs ir arī jautājums par to, kad ģimenē rodas bērni – vai tad viņiem neiemācīsi lībiešu valodu? Arī tas, kā tu savu laiku pavadi. Laika jau parasti ir par maz. Un es vienmēr izvēlēšos apmeklēt lībiešu pasākumu, ja būs jāizšķiras starp latviešu un lībiešu. Visu nav iespējams savienot. Var mēģināt savienot dažādus hobijus, bet tieši identitātes lietas ir grūti savienot.

M.P.: *Ko Tu nosauktu par lībiešu (īpaši Ziemeļkurzemes) kultūras mantojuma galvenajiem elementiem?*

J.M.: Pirmkārt, Ziemeļkurzemes lībiešu valodu, kas tagad ir kļuvusi par galveno lībiešu valodu. Tā nāk no turienes. Otrais ir arhitektūra, trešais – dzīvesstils, kas tur ir unikāls un citur tāds nav, daudzi brauc skatīties, jo ir cilvēki, kas šādi dzīvo vēl joprojām.

M.P.: *Un kas ir šis dzīvesstils – ko tas iever sevī?*

J.M.: Domāšanas veids iekš dzīvesstila, kāds ir cilvēku kontakts ar dabu – pamatā, protams, ka tā ir jūra, tā ir zvejniecība, tas arī atspoguļojas lībiešu folklorā – praktiski visas tautasdziesmas ir par jūru, par zvejniecību. Tā ir galvenā lībiešu māte barotāja.

Arhitektūra, kā es minēju, mājas, māju krāsas, vietvārdi.

M.P.: *Kas ir tas, ko lībiešu pēctečiem un kultūras aktīvistiem ir vislabāk izdevies saglabāt?*

Valoda, jo tā ir tā dzīvā kultūra. Caur lībiešu valodas popularizēšanu mēs to arī saglabājam. Galvenais ir kas – tie ir jaunieši, kas runā lībiešu valodā. Agrāk bija kā – bija tikai vecās sievas, kas runāja, viņas diemžēl izmirst un bija 10 cilvēku, tad 5, tad 2 un tagad ir 1, 2, vienu es pazīstu, kam dzimtā valoda ir lībiešu, arī Julgī var pieskaitīt, viņai līvu valoda ir +/- no dzimšanas. Tad tagad ir tā, ka ir arī jaunieši, kas runā. Valts (Ernštreits) bija laikam viens no pirmajiem, kas no nulles ir iemācījies.

Vēl par izšķiršanos pie iepriekšējā jautājuma tikko atcerējos – es esmu tāds cilvēks, principiāls varētu teikt. Man ir telefons, man ir cilvēki – piezvana Julgī, piezvana Ērika Krautmane un es ar viņiem runāju lībiski, forši. Un tā es arī visu laiku daru, bet daudzi tā nedara un man ir prieks, ka esmu tā sācis, jo tas ļoti daudz ko maina. Arī šajās *Trīs tautu spēlēs*, piemēram, atbrauc sieviete no Dundagas, un viņa piedalās un daudz ko saprot. Un bija brīdis, kad visi cilvēki, kas mēs tur bijām apm. 30 tajā pasākumā, mēs vakarā visi tikāmies pie ugunskura un tie hānieši, viņi runā ar mums savā valodā un mums nevajadzēja nevienu citu valodu, mums bija pašpietiekama vide, visi runā, visi saprot. *Baigi* jocīgi ir tas, ka nemaz jau daudz nevajag – sanāk cilvēki kopā un viņi var sazināties lībiski. Kas tur sarežģīts, tas vienkārši ir tāds organizācijas princips jautājums.

M.P.: *Kurš kultūras mantojuma aspekts ir visgrūtāk saglabājams?*

J.M.: Tieši tā valoda arī ir visgrūtāk saglabājama. Mums ir kursi, mums ir spēles, svētki, telefons, *Skype*, *FaceBook* čats tagad arī ir un tas ir labi, bet jautājums ir par savu ģimeni. Vai tu spēj savā ģimenē nodrošināt lībiešu valodas lietojumu – grūti, ja no jauna jāmācās, es nesaku, ka neiespējami. Un tās ir tās izšķiršanās, kurās ir jābūt ļoti principālam. Nu, piemēram, Kolkas pamatskola, bija laiks, kad mums bija ministrijas atbalsts un mēs braucām un pasniedzām tur reizi nedēļā lībiešu valodu visiem, kas nāca – gan veciem, gan jauniem – un tas bija forši. Un mazi puikas Kolkā jau sāka ar mums lībiski sveicināties, kad braucām garām, un paši tik priecīgi un lepnī par to. Jo valodas apgūvē vajadzīga ir vispirms; patriotiska audzināšana, lietošanas iespējas sabiedrībā, prestiža jautājums sabiedrībā un valstī kopumā ir tikpat svarīgs, un vēl arī valsts atbalsts, un šie te visi punkti kopā ir ļoti svarīgi. Bet ir jābūt videi, kur to var lietot, tas jau ir pats svarīgākais.

M.P.: *Vai Tavuprāt Latvijā ir pietiekams kultūrpolitikas atbalsts šajā jautājumā, ņemot vērā, ka kultūrpolitikas dokumentos atbalsts lībiešu kultūras mantojumam ir minimāls, praktiski nekāds. Kas tas ir, kāpēc??*

J.M.: Tas ir nekas. Atbalsts nav īsti nekāds. Ja tā runā tieši, bet teiksim, ja pameklē, kur kaut kāds atbalsts ir tad ir, piemēram, KKF, bet tas ir konkursa kārtā. Tad kā mēs to skaitām, tas ir

valsts atbalsts vai nē? Ir, bet tas ir konkursa kārtā, tā nav programma. Tas nav konkrēts, valsts iztrādāts dokuments.

Uz šo jautājumu tāpat atbilde ir - nav nekā. Vienīgais ir KKF un Kolkas pagasts, kas kaut ko atbalsta.

M.P.: *Maģistra darbā, kur ir atsevišķa nodaļa veltīta valsts kultūrpollitikas atbalstam man būs viens teikums – nav nekā.*

J.M.: Nu ja, tā ir. Ja es kaut ko esmu aizmirsis, lai man piedod.

M.P.: *Un kāpēc Tu domā, ka tāda situācija ir?*

J.M.: Latvija šo te jautājumu vienmēr ir uztvērusi kā mazsvarīgu, izņemot to brīdi, kad tika izveidota mērķprogramma “Lībieši Latvijā”. Es jūtu, ka ir tā – uznāk krīze - kam mēs ņemam nost? Kultūrai, izklaidei, izglītībai, lībiešiem, latgaļiem, un pabalstus. Un līdz ar to, valsts tajā brīdī parāda, ko viņi īstenībā domā, kas ir lieks. Un tas ir tas attieksmes jautājums. Tas ir tāpēc, ka, redzi, te mēs runājam tieši par to, kāds cilvēks ir konkrētā amatā, kā šie cilvēki ir auguši, kāds viņiem ir kultūras *backgrounds*, ko viņi zina par lībiešu kultūru. Ja būtu kaut vai, piemēram, tu kādā komisijā, kas izlemj par kultūras budžeta sadalījumu, tad būtu labi, bet, realitātē ir, teiksim, tādi cilvēki, kas vispār neko nezina par lībiešiem - kas tie Lībiešu svētki tādi, ko viņi tur dara?

M.P.: *Vai ir atbalsts ir Eiropā, pasaulē? Piemēram, ERAF?*

J.M.: Neesmu dzirdējis par ERAF atbalstītiem projektiem lībiešu kultūrai. Toreiz, kad organizējām nometni Hījumā, tad mūs atbalstīja SIF (Sabiedrības Integrācijas fonds), tā bija Eiropas nauda.

M.P.: *Kultūras ministrija vispār nesniedz līdzekļus līvu kultūras saglabāšanai?*

J.M.: Viņi atbalsta periodiski, kad tu aizej un uzprasi projekta veidā, izcīni, bet tas notiek ļoti neregulāri. Ko es vēl gribēju piebilst, ir viena ļoti svarīga lieta – redzi, tā projektu rakstīšana, es vienu reizi tādu esmu rakstījis SIF, tobrīd pie manis darbojās arī grāmatvede, kurai bija nenormāli smags darbs šī projekta veidošanā, jo pastāv milzīga birokrātija. Baidos, ka Eiropas fondos tas notiek tieši tāpat.

M.P.: *Kāpēc, Tavuprāt, tieši pēdējās desmitgadēs – kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, lībiešu kopiena ir aktivizējusies, tādēļ, ka šis mantojums ar katru dienu kļūst arvien apdraudētāks vai arī cits iemesls?*

J.M.: Tas ir mans viedoklis, ka Latvijā mums vislielākās problēmas ir radījusi Padomju Savienība. Un tieši cilvēku domāšanas veida kontekstā. Tas, ko es jūtu Līvu savienībā, ir tieši šis Padomju Savienības formālisms, un tas ļoti sarežģī to visu.

M.P.: *Cilvēki ir piespiesti darīt un redzēt citas lietas, citas prioritātes bez savas etniskās piederības.*

J.M.: Tas ir tieši domāšanas veids, kas ļoti daudz cilvēkos ir *sačakarējis*. Paņemam to pašu Latgali. Labs piemērs, tātad Kārsavas novadā ir ļoti patriotiska doma, viņi uztaisa bilinguālās norādes – latgaliešu un latviešu valodā. Tas pats, kas tagad ir arī Kolkā. Un, redz, kas ir – Rīgas ierēdņi ir dusmīgi, viņi ir gatavi sodu likt, jo viņiem ir tik ļoti bail no tās latgaliešu valodas, tāpēc, ka tā ir liela teritorija, tas ir kaut kas nepierasts. Kāda starpība, vai tā ir valoda vai dialekts, tas ir primārais un dzimtais tās teritorijas cilvēku kultūras avots. Un kāds to negrib atzīt un maisās pa vidu. Nerunājot par to, ka tam nav atbalsts. Ļoti līdzīgas tās situācijas ir. Bet te ir arī viena liela atšķirība, ka priekš mūsu Latvijas valsts vadības cilvēkiem, kas šo procesu virza, lībieši nav nav nekāds drauds, tāpēc, ka viņu ir maz, tā ir pamatvaloda un to respektē vairāk. Lībiski drīkst gatavot un izvietot plakātus utt., gan Rīgā, gan citur Latvijā.

Salīdzinot šī divas situācijas – Latvijas valsts politika ir atšķirīga, bet attieksme bieži vien ir līdzīga. Ir ļoti grūti tādēļ, ka valdība nav pietiekoši izglītota šajos jautājumos, viņi uzskatas vairumā, ka tad, kad būs daudz naudas, tad mēs ieguldīšim šajā virzienā. Tā ir tā lieta, kas ir ļoti identiska, gan attiecībā pret latgaļiem, gan pret lībiešiem.

Tātad Padomju laiks ir ļoti ietekmējis šo visu, jo tajā laikā vispār daudz kas bija aizliegts, tas bija brīnums, ka Ventspilī kāds pasē uzdrošinājās ierakstīt, ka viņš ir lībietis, to varēja dabūt gatavu tikai, sarunājot pa *blatu*, jo tā nedrīkstēja. Tajā laikā radās arī līvu ansambļi, piemēram, *Līvlist*.

M.P.: *Tad sanāk, ja tā nedaudz rupji runā, ka tā bija tāda “pagrīdes” aktivitāte, slepena.*

J.M.: Jā.

M.P.: *Vai piekrīti, ka savas etniskās piederības meklējumi daudziem kļuvusi par modes lietu? Es to domāju tā, ka, piemēram, latviešu rakstu zīmes tiek izmantotas dažādās masu produkcijās. Ir apģērbi, rotas, ko cilvēki valkā, nereti pat neapzinoties to patieso jēgu.*

J.M.: Man liekās, ka pat, ja Tev ir taisnība, tas ir *O.K.*, tas ir ļoti labi. Labāk, lai dara tā, nekā, piemēram, smēķē.

M.P.: *Nu, jā, es jau arī tajā saskatu pozitīvo, un tas nenotiek tikai Latvijā šobrīd, arī citviet pasaulē. Es domāju, kas tas ir kaut kāds “dzinulis” no iekšienes.*

J.M.: Bet varbūt tā arī vajag. Esmu redzējis, ka atnāk jauni cilvēki - lībieši, tad viņi saka, nu daram, daram, daram, viņi pieslēdzas un tad paiet kaut kāds laiks, kad jāseko reālai darbībai, un tad viņas nav- tās darbības. Mēs sākām to līvu jauniešu organizāciju ar Dāvi toreiz, tur bija no Sīkraga un citiem ciemiem cilvēki, bet daudzi no viņiem pazūd pēc tam kaut kur, paliek tie īstie, kas reāli var un grib kaut ko darīt. Laikam tā ir tā dabīgā atlase, daudz kur tā ir.

M.P.: *Kas, Tavuprāt, ir “mūsdienīgs lībiskums”?*

J.M.: Tad man būs jāatkārtojas, jo es uzskatu *Nurmorkestōr* par labāko piemēru. Ir savas saknes – lībiešu tautasdziesmas - un atnāk jauni cilvēki, visi, kas ir talantīgākie, kādi mums ir, nodibina grupu un sāk muzicēt, balstoties uz tautasdziesmām, bet savā stilā – to sauc par pasaules mūziku, kas arī ir populārs šobrīd stils, bet tāds mums viņš sanāca. Ir senas saknes, bet pārstrādātas jaunā stilā. Tur var būt iekšā pops, džezs, blūzs.

M.P.: *Nu redzi, tas ir tik forši, tas ir tieši tas, ko es gribēju dzirdēt.*

M.P.: *Kā Tu domā – vai teritoriālā piederība ir noteicošs faktors etniskās identitātes saglabāšanā? Vai arī, piemēram, kopienas var darboties tikpat veiksmīgi arī atrodoties ārpus sava dzimtenes robežām? Piemēram, lībiešu kopienas citās valstīs? Vai zini par tādām?*

J.M.: Es domāju, ka teritoriālā piederība, protams, daudz ko maina. Tā tikai liekas, ka nē, bet iedomājies, ka tu runā latviski un pat nedaudz lībiski, bet tev ir visapkārt ziņas, piemēram, zviedriski.

Mēs esam daudz par to domājuši. Vislabāk strādā vienota teritorija, viennozīmīgi. Mēs pirms kādiem gadiem 6, kad es biju projekta vadītājs, mēs - līvu jaunieši izdomājām projektu – iesniedzām SIF (Sabiedrības Integrācijas fonds) - organizējām nometni, kas saucās “Bāka”. Mēs organizējām nometni, speciāli izvēlējamies to veidot uz salas, tā bija Hījumā sala Igaunijā. Tur visi mācījāmies lībiešu valodu pie labākā Tartu pasniedzēja, bija sporta spēles, olimpiāde, rakstījām viens otram zīmītes lībiešu valodā, kas bija ļoti jautri un forši, kā skolā. Vakarā notika kāds koncerts vai pirts, to visu arī uzfilmēja, ar domu izveidot vēlāk DVD. Bet kāda ir realitāte šodien – ir Kolka, kur kaut kas notiek, ir Mazirbe, ir Ventspils, ir Rīga un tad ļoti daudz indivīdu. Bija arī plānots veidot portālu, kur mēs darbotos kā virtuālā komūna, bet to neizdevās realizēt. Pirms tam mums bija *Skype* grupa un tagad mums ir lasītāju klubs - čats *FaceBook* tikai lībiski, pie Lindas Zonnes mājās sanākam kopā un lasām, tas notiek apmēram 2-3 reizes mēnesī. Tas notiek tā, ka izlasa tekstu un pēc tam diskutē par izlasīto. Un tas ir tas, ko mēs varam izdarīt. Vide, kurā cilvēks rada telpu, ir ļoti svarīga. Tāpat kā Ulla, labs piemērs – tu prasīji iepriekš par mūsdienīgu lībiskumu, viņa ir uztaisījusi lībisku vidi vecātēva mājās, izveidojot viesu namu un kempingu. Līdzīgi kā *Nurmorkestōr*, tikai arhitektūra mantojuma jomā, viņai ir lībisks

nosaukums - *Pizā*, par to *Bravo!*, daudzi to nedarītu. Un tas, ko viņa ir uztaisījusi arī ir šī te *dzīvā kultūra*, jo cilvēki tur, lībiskā vidē, ko Ulla ir izveidojusi, jūtās forši. Un tādā veidā tās ir tās lietas, kas reāli kaut ko maina.

M.P.: *Kāda ir līvu kopienas dalībnieku darbības stratēģija, ja tāda, Tavuprāt, vispār ir?*

J.M.: Nē, nav. Kādas kopienas, kuras? Ir jau daudzas tās kopienas. Varbūt Līvu savienībai ir kaut kāds gada plāns, bet jājautā tas viņiem, es nezinu. Bet tādas kopējas stratēģijas nav. Varbūt ļoti formāli gadam uz priekšu.

M.P.: *Kas, Tavuprāt, ir kultūras menedžments?*

J.M.: Tas patiesībā ir kaut kas ļoti plašs. Es uzskatu, ka tas ļoti lielā mērā atbilst tam, ko es daru.

M.P.: *Vai tajās darbībās, ko veic Tu un citi līvu kopienas aktīvisti, saskati kultūras menedžmenta aspektus? Ja jā, tad kādus? Tas ir tas šajā kontekstā tieši, kā kultūra iziet pie sabiedrības.*

J.M.: Caur savu prizmu laižot, man tas ārkārtīgi patīk, es tajā jūtos kā zivs ūdenī, organizēt pasākumus gan lībiešu kultūras jomā, gan citviet. Es teiktu, ka tas ir līderisms ar pašapziņu, ar lībiskas identitātes sajūtu, ar lepnumu, tajā ir jābūt kaut kādam, kā saka – *backgroundam*, attiecīgai audzināšanai un pieredzei. Ja to visu saliek kopā - jāpazīst kultūra, jāpazīst cilvēki, tad vēl jābūt žurnālistikas talantam - jāprot sava ideja pasniegt, pārdot. Jo viss sākās ar ideju, tad seko kultūras pasākumi, naudas iegūšana, plāns, budžets, sponsori, preses relīze un tad ir reāla darbība. Un es teiktu, ka tas ir viennozīmīgi atkarīgs no tā cilvēka, kas to dara, un kā to dara, jo to var izdarīt ļoti slikti un garlaicīgi un to var izdarīt ļoti labi. Tam, kas šos projektus virza, ir jābūt līderim ar izcilām komunikācijas prasmēm. Starp mums ir daudzi, kuri to labi māk un dara aicinājuma, patriotisma dēļ ar misijas paziņu. Piemēram, Linda ar *Līvõ kēļ* lapu.

M.P.: *Vai Tu izjūti kādu institūciju atbalstu lībiešu kultūras mantojuma saglabāšanā? Šeit es nerunāju par valsti, vairāk par NVO.*

J.M.: Ir divas, ko es izjūtu – Kolkas pagastu, kurš atbalstīs visādi, kā vien var, lai gan ir ļoti sarežģīti izdarīt to finansiāli. Viņi dara ļoti jaukas lietas, no viņiem sajūtu atbalstu pasākumu, koncertu plānošanā, viņi mums rada laiku un vietu, kur izpausties lībiski vienmēr. Igaunī – šie te dienvidigauņi – seti, hānieši, no viņu puses ir tāds ļoti sirsnīgs, spēcīgs, 100% atbalsts. Tas nav finansiāls, tas drīzāk ir draudzīgs, brālīgs.

M.P.: *Identitāte var būt ļoti dažāda, situatīva. Kādā brīdī un attiecīgos apstākļos etniskā identitāte izvirzās priekšplānā. Sava darba ietvaros aplūkoju arī šo te Tevis pieminēto setu tautu Igaunijā un sāmus Somijā, jo viņi ir līdzīgā situācijā kā lībieši – dzīvo vienā teritorijā, ir maz*

viņu valodas pratēju mūsdienās. Vai saskati līdzības lībiešu etniskās identitātes saglabāšanā u.c. mazo tautu etniskās identitātes saglabāšanā?

J.M.: Setiem jau ir tieši tas pats – sava teritorija un sava valoda.

M.P.: *Jā, tādēļ es arī saskatu līdzības šo divu tautu situācijā, tādēļ viņi arī solidarizējās ar lībiešiem, notiek abpusējs atbalsts un sadarbība.*

J.M.: Jā. Vienīgā starpība – ja Tu runā par sāmiem – lapiem, tad viņiem ir tas, ka viņiem ir valsts atbalsts, savs parlaments, viņi ir uzlikuši tādu kā veto – mums ir sava tauta, sava valoda, sava teritorija, budžets, parlaments – viss. Somija tur pat vispār nejaucas iekšā – ņemiet kaudzi ar naudu un dariet savā Lapzemē, ko jūs gribat. Un tas ir forši. Viņiem ir savas skolas, grāmatas, bērnudārzi. Pat sāmu valodai ir savi atsevišķi dialekti, gandrīz vai savas atšķirīgas valodas.

Ja mums būtu nauda, varētu, piemēram, pasniegt Kolkā lībiešu valodu. Es to labprāt darītu, es to esmu jau darījis, tajā laikā man ministrija vienu brīdi maksāja nelielu summiņu, bet, ja vajadzētu, es to darītu arī bez maksas. Tad, ja es redzētu, ka tie cilvēki ļoti, ļoti to vēlētos un ir rezultāts.

M.P.: *Paldies par sarunu, Jāni!*

Maģistra darbs

ZIEMEĻKURZEMES LĪBIEŠU KULTŪRAS MANTOJUMA SAGLABĀŠANA MŪSDIENĀS: LĪBIEŠU KOPIENAS IEGULDĪJUMS UN VALSTS KULTŪRPOLITIKAS NOZĪME

Izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas
Kultūras socioloģijas un menedžmenta katedrā

Ar savu parakstu apliecinu, ka maģistra darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Madara Peļāvina _____ .____.2016.
Paraksts

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Juris Goldmanis _____ .____.2016.
Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts ____ .____.2016.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA Maģistra gala pārbaudījumu komisijas sēdē

____ .____.2016. prot. Nr. _____ ar vērtējumu _____

Komisijas sekretārs: _____
Vārds, uzvārds Paraksts